

54528

kat. komp.

II

Pamolowicz-Poltysik

PRZYKŁADY
ŁACIŃSKIE

I

Bracka
warpnie i subobligator
Za hody - m...
3 Druha wazna warpnie
Ciek. ...
pod chabky bracki

A 1124

Gram. pol. 1903.

Dra ZYGMUNTA SAMOLEWICZA

PRZYKŁADY DO TŁÓMACZENIA

z języka łacińskiego na polski
i z polskiego na łaciński.

Część I.

dla klasy pierwszej.

Wydanie piąte, znacznie zmienione,

opracował

TOMASZ SOŁTYSIK.

WE LWOWIE.

Nakładem Towarzystwa nauczycieli szkół wyższych.

Z I. Związkowej drukarni we Lwowie.

1891.

BIBLIOTHECA
VNIV. IAGELL.
CRACOVIENSIS

54528

II

ZN

Biblioteka Jagiellońska

1003008377

ok. 2523/137

PRZEDMOWA

do wydania piątego.

Dra Zygmunta Samolewicza „Przykłady do tłumaczenia z języka łacińskiego na polski i z polskiego na łaciński“, od roku 1876. w gimnazyjach naszych z pomyślnym używane skutkiem, musiały w wydaniu piątym znacznej ulec zmianie, spowodowanej częścią doświadczeniem, na podstawie wydań dawniejszych w nauce szkolnej zebraniem, częścią potrzebą uwzględnienia zasad metodycznych, zawartych w rozporządzeniu ministeryalnym z dnia 1. lipca r. 1887. i w Instrukcyach z r. 1884.

Przedewszystkiem wypadało je ograniczyć, aby sprowadzić równowagę pomiędzy zasobem ich materyału a liczbą godzin, nauce języka łacińskiego w klasie pierwszej poświęcanych. Z tego powodu opuściłem w nowem wydaniu nie tylko te ćwiczenia, które obecny plan nauk dla klasy drugiej przeznaczają, lecz także wiele przykładów, zwłaszcza takich, które treścią lub formą nastęrczały uczniom pewne trudności. Również i dla utrzymania niezbędnej łączności pomiędzy Przykładami, a używaną od dwóch lat Zwięzłą gramatyką języka łacińskiego, opracowaną przez Dra Zygmunta Samolewicza, musiałem opuścić niejedno zdanie, zresztą zupełnie stosowne.

Oprócz tego różni się wydanie piąte od wydań dawniejszych w kilku jeszcze innych względach, wymaganiami dydaktyki usprawiedliwionych. Chodziło bowiem o to, aby w wyborze przykładów i ich następstwie uwzględnić nie tylko poziom umysłowego wykształcenia uczniów, lecz także potrzeby, wynikające z odrębnych właściwości języka polskiego i wszelkie środki, mogące początkową naukę języka martwego uprościć i jak najtrwalsze zapewnić jej owoce.

Tak n. p. wiedząc z doświadczenia, jak wielką trudność w elementarnej nauce łaciny sprawiają uczniom różnice syntaktyczne, które w budowie zdania sprowadza rząd słowa, dążyłem do tego, aby przykłady, służące do utwierdzenia uczniów w odmianie rzeczownika, nie zawierały takich słów, któreby w łacinie i polszczyźnie różne miały składnie. Wprawdzie niejedno zdanie trzeba było z tego powodu opuścić albo zmienić albo innem zastąpić albo przynajmniej na inne przenieść miejsce, jednak nowość ta wyjdzie, jak sądzę, na korzyść nauki, bo tym tylko sposobem uczeń bez teoretycznych wywodów może gruntownie pojąć i zrozumieć znaczenie poszczególnych przypadków w zdaniu. W dalszym toku nauki znajdują się już i takie przykłady, których składnia w obu językach okazuje pewne różnice; lecz i tu starałem się o zachowanie niezbędnej miary, jakoteż o stopniowe zapoznawanie uczniów z temi różnicami, i to zawsze na tle języka obcego, aby uczeń sam, porównywając text łaciński z przekładem polskim, mógł stosunek obu języków ująć w stałe prawidło.

W ograniczaniu liczby przykładów przestrzegalem zasady, wynikającej z psychologicznie uzasadnionego żądania dydaktyki, aby text łaciński miał przewagę nad textem polskim. Z tego samego powodu starałem się również, o ile to było możebnem, tak dobierać zdania, aby zasób wyrazownictwa łacińskiego zdobywał sobie uczeń przez tłumaczenie z języka obcego na język ojczysty. To też stosunkowo nieznaczna jest liczba tych wyrazów łacińskich, które uczeń po raz pierwszy poznaje, tłumacząc text polski.

Słusznemu żądaniu Instrukcyi z roku 1884., dotyczącemu uczenia się na pamięć zdań, które zalecają się treścią i formą, uczyniłem zadość w ten sposób, iż liczbę takich zdań znacznie powiększyłem, oznaczając niektóre z nich rozstrzelonemi czcionkami.

W ugrupowaniu przykładów, służących deklinacyi trzeciej i czwartej poszedłem drogą, dotychczas nie uwzględnianą, odłączając naukę form od nauki prawideł rodzajowych, a zarazem zachowując porządek, w którym wyjątki rodzajowe w gramatyce po sobie następują. Wskutek tego odnośna część Przykładów musiała się nieco rozszerzyć, sądzę jednak, że zmiana ta przyczyni się niemało do ułatwienia nauki.

Także w przykładach na konjugacye zmieniłem dawny porządek, starając się zasady flexyi połączyć z ważniejszymi prawidłami składni, które już w klasie pierwszej muszą być uwzględnione, jeśli uczeń ma dojść do niejkiej pewności w rozumieniu stosunku, zachodzącego między zasobem form konjugacyjnych i ich znaczeniem w języku łacińskim a polskim.

Iloczasu zgłosek w texcie łacińskim nie oznaczałem z zasady. Mam bowiem to przekonanie, iż uczeń, prowadzony sposobem w Instrukcyach zaleconym, zdoła czytać poprawnie bez pomocy znaków. Natomiast w spisie wyrazów oznaczyłem iloczas wszędzie, gdzie tego wymagała poprawna wymowa i tworzenie nowych form lub wyrazów.

W pisowni wyrazów łacińskich przestrzegałem ściśle zasad Brambacha *). Trzy pozorne niekonsekwencye, nie dostrzeżone w texcie, znalazły sprostowanie w spisie wyrazów. Więcej trudności nastęczyła mi pisownia obcych imion własnych w języku polskim. Miałem wprawdzie pod ręką Projekt ortografii polskiej, ogłoszony przez Wysoką Radę szkolną krajową, miałem i Antoniego Małeckiego Gramatykę języka polskiego w wydaniu ósmem, jednak trudno mi było ustrzec się niekonsekwencyi, zwłaszcza w przypadkach zawisłych.

Spis wyrazów na końcu książki zatrzymałem zgodnie z przyjętym dziś powszechnie i zupełnie uzasadnionym zwyczajem; wszelako wprowadziłem w nim pewne zmiany, które prawdopodobnie nie zmniejszą jego wartości.

Przedewszystkiem różni on się od innych podobnych spisów alfabetycznym porządkiem wyrazów, grupowanych według części mowy w każdym ustępie. W ten sposób uczeń powoli zaprawi się do używania słownika, a może w ustępach dawniejszych łatwiej znaleźć wyraz, który mu się ulotnił z pamięci, jakkolwiek z zasady starałem się o to, aby poszczególne wyrazy jak najczęściej powtarzały się w texcie.

Do imion własnych, które zachodzą w texcie łacińskim, dodałem w spisie kilka słów objaśniających. Przez to osoby i rzeczy, skądinąd jeszcze nieznanne uczniowi, staną się dla jego

*) Wilhelm Brambach: Die Neugestaltung der lateinischen Orthographie in ihrem Verhältniss zur Schule, Leipzig 1868 i Hülfsbüchlein für lateinische Rechtschreibung, dritte Auflage, Leipzig 1884.

umysłu przystępniejszymi, a treść odnośnego zdania, uzyskując trwalszą podstawę, może i lepiej być zrozumiana i przyczynić się do łatwiejszego spamietania formy. Zresztą te szczupłe objaśnienia literackie, historyczne i geograficzne może nauczyciel ustnie kilku słowy rozszerzyć, przez co wprowadzi w tok nauki pewną rozmaitość, orzeźwiająca umysły uczniów, skierowane głównie ku poznaniu formy, a dostarczy im wiadomości, które będą pożądaną podporą apercpecyi w nauce późniejszej.

Gdzie rozbiór przykładów nastęrcza sposobność do poznania zasad syntaktycznych, właściwych językowi łacińskiemu w porównaniu z językiem polskim, tam w spisie wyrazów umieszczono uwagi, o ile możności, w tem samym brzmieniu, w którym znajdzie je uczeń później w systematycznej nauce składni. Tym sposobem na drodze indukecyi przyswoi on sobie przygodnie pewną ilość prawideł gramatycznych, już na tym stopniu nauki niezbędnych.

To są ważniejsze z różnic, zachodzących między wydaniem piątym, a wydaniem dawniejszemi. Że nie uwzględniłem wszystkich zasad, które w elementarnej nauce języka łacińskiego ostatnimi czasy prawie ogólne zdobyły sobie uznanie, tego przyczyną jest pierwotny układ książki, który nie dopuszczał zmian, dalej sięgających, a w praktyce okazał się stosownym.

We Lwowie 1891.

T. Soltysik.

Zdania luźne.

1.

Indicativus i imperativus praesentis activi konjugacyi pierwszej.

1. Laboro. 2. Ambulamus. 3. Ambulas et cantas. 4. Laudatis. 5. Vituperat, sed amat. 6. Ornant. 7. Propera. 8. Portate. 9. Navigatis et cantatis. 10. Narramus et delectamus. 11. Properat et cantat. 12. Ora et labora.

1. Módlcie się i pracujcie. 2. Przechadzamy się i śpiewamy. 3. Opowiadacie i bawicie. 4. Śpieszę i niosę. 5. Żeglujcie i śpiewajcie. 6. Kochają, lecz ganią. 7. Pracujesz i śpiewasz. 8. Chwal i kochaj.

Deklinacya pierwsza.

2.

Liczba pojedyncza.

1. Aqua sonat. 2. Nauta navigat, agricola arat. 3. Agricola ornat industria, nautam audacia. 4. Luna terram illustrat. 5. Lunam interdum umbra terrae obscurat. 6. Femina modestiam filiae laudat. 7. Poëta feminae fabulam narrat. 8. Poëtam corona ornamus. 9. Victoria gloriam patriae parat. 10. Audacia patriam servamus. 11. Propera, agricola. 12. Amicitia vitam ornat.

1. Rolnik orze ziemię. 2. Żeglarz chwali życie rolnika. 3. Chwalimy odwagę żeglarza. 4. Niewiasta opowiada córce bajkę. 5. Skromność zdoła niewiastę. 6. Księżyc zasłania niekiedy ziemię cieniem. 7. Wieniec jedna pocie sławę. 8. Kochaj ojczyznę, żeglarzu.

3.

Liczba mnoga.

1. Aquilae alte volant. 2. Terram ornant silvae. 3. Poëtae umbram silvarum amant. 4. Puella statuum reginae advenis

monstrat. 5. Luna obscurat stellas. 6. Femina rosis et violis aram deae ornat. 7. Bestias sagittis vulneramus. 8. Regina diligentiam et industriam agricolarum laudat. 9. Victoria patriae incolis laetitiam parat. 10. Stellae nautis monstrant viam. 11. Gloria patriae incolas delectat. 12. Cur properate, nautae?

1. Żeglarze lubią księżyc i gwiazdy. 2. Odwaga mieszkańców ocala ojczyznę. 3. Skromność i skrzętność jedna niewiastom sławę. 4. Bajki poetów bawią córkę rolnika. 5. Ołtarz bogini zdobimy wieńcami. 6. Dziewczęta lubią fiołki i róże. 7. Mieszkańcy zdobią drogi posagami i ołtarzami bogiń. 8. Pracujcie, rolnicy.

4.

Orzeczenie rzeczowne.

1. Diana silvarum dea est. 2. Sicilia et Sardinia sunt insulae Europae. 3. Incolae insularum saepe sunt nautae. 4. Saepe luxuria est causa avaritiae. 5. Divitiae saepe sunt causa superbiae. 6. Minerva, dea sapientiae, incolas Athenarum amat. 7. In umbra silvarum libenter ambulamus. 8. Nautae in patriam properant. 9. In silvis aquilae habitant. 10. Saepe gloria est causa invidiae. 11. In casa agricolae saepe inopia est. 12. Historia est magistra vitae.

1. Orzeł jest mieszkańcem lasów. 2. Minerwa jest boginią mądrości. 3. Poeci chętnie przechadzają się w lesie. 4. Sycylia jest wyspą. 5. Ganimy rozrzutność, przyczynę niedostatku. 6. Ojczyznę orła jest Azya. 7. Rolnik śpieszy do lasu. 8. Bogactwo cieszy żeglarza.

5.

Indicativus i imperativus praesentis activi konjugacyi drugiej.

1. Aquila alas habet. 2. Diligentia et parsimonia augemus opulentiam. 3. In silvis herbae florent. 4. Agricola fossam aqua implet. 5. Modestia puellarum placet feminis. 6. Procella plantis nocet. 7. Exercete memoriam. 8. Puella rosis et violis gaudet. 9. Filia magistrae parat. 10. Victoria incolarum gloriam patriae auget.

1. Burze szkodzą lasom. 2. Cień lasu szkodzi ziołom. 3. Pracowitość pomnaża dostatek rolnika. 4. Pilnością wzmacniamy

pamięć. 5. Posąg podoba się poecie. 6. Mieszkańcy, bądźcie posłuszni królowej. 7. Królowa cieszy się odwagą wojska. 8. Diana, bogini lasów, ma strzały.

Deklinacya druga.

6.

Rzeczowniki, zakończone na *us*.

1. Deus terram ornat rosis et violis. 2. Amicus amicum monet. 3. Femina industriam filii laudat. 4. Servus domino parret. 5. Libenter cum amico in umbra horti ambulo. 6. Exerce, discipule, animum disciplinis. 7. Cervi et lupi in silvis habitant. 8. Rivus irrigat campos. 9. Populi ornant vias et ripas fluviorum. 10. Medicus de morbis narrat, nauta de ventis. 11. Servorum diligentia dominis placet. 12. Agricolae equos, asinos, gallinas, columbas habent.

1. Potoki i rzeki zwilżają ziemię. 2. Skromność zdobi ucznia. 3. Diana, bogini lasów, lubi jelenie. 4. Rośliny zdobią brzegi potoków. 5. Sługa pilnością powiększa bogactwo pana. 6. W ogrodzie są fiołki i róże. 7. Czemu nie pracujecie, uczniowie? 8. Chciwość jest chorobą duszy.

7.

Rzeczowniki, zakończone na *um*.

1. Roma est oppidum Italiae. 2. Deus stellis caelum ornat. 3. Aurum et argentum et ferrum sunt metalla. 4. Homerus bella narrat et proelia. 5. Poetae Graecorum Bacchum, deum vini, laudant. 6. Iniuria saepe est causa bellorum. 7. Somnus membra recreat. 8. Modestia est signum sapientiae. 9. Gladii, scuta, hastae sunt arma Romanorum. 10. Flammae delent tectum templi. 11. Pro industria praemia discipulis damus. 12. Otium post negotium, post nubila Phoebus.

1. Bóg jest panem nieba i ziemi. 2. Grecy zdobią posągami świątynie bogów. 3. Złoto i srebro są darami ziemi. 4. Wojna niszczy miasta i pola. 5. Nagrody podobają się uczniowi. 6. Wojny są często przyczyną chorób i niedostatku. 7. Wino rozwesela umysł. 8. Księżyc i gwiazdy zdobią niebo.

8.

**Indicativus i imperativus praesentis activi
konjugacyi trzeciej.**

1. Fortuna saepe fallit. 2. Discipuli Homerum legunt. 3. Rusticus campos colit. 4. Incolae Aegypti crocodilum colunt. 5. Nilus alit crocodilos. 6. In aqua bestiae vivunt. 7. Scribo penna. 8. Libenter disce. 9. Nectis coronam. 10. Epistolam claudimus verbo: Vale. 11. Verba movent, exempla trahunt. 12. Non scholae, sed vitae discimus.

1. Czcimy i kochamy poetów. 2. Uczcie się chętnie, uczniowie. 3. Spleć wieniec dla poety. 4. Rzeki żywią krokodyle. 5. Wieśniaku, uprawiaj pole. 6. Niewolnicy zamykają bramy. 7. W rzece Nilu żyje krokodyl. 8. Uczeń pisze listy.

9.

Rzeczowniki, zakończone na *er* i *ir*.

1. Agricolam ager delectat. 2. Apri agros et hortos vastant. 3. Discipuli in schola libros habent. 4. Verba magistri discipulis non semper gaudium parant. 5. Industria ministrorum dominum delectat. 6. Soćer generum amat, socerum gener. 7. Superbia puerorum saepe est signum stultitiae. 8. Constantia viri puero exemplum est. 9. Pare, puer, magistris. 10. Gladius signiferum in bello servat. 11. Modestia pueros et viros, puellas et feminas ornat. 12. Liberi agricolae columbas et equos amant.

1. Rolnik uprawia rolę. 2. Role i pola są bogactwem rolnika. 3. Odwaga mężów ocala ojczyznę. 4. Nauczyciel chwali pilność chłopca. 5. Dzik i jelenie są mieszkańcami lasów. 6. Zięć przechadza się z teściem po roli. 7. Sen pokrzepia chłopców. 8. Zabawy chłopców rozweselają umysł nauczyciela.

10.

**Indicativus i imperativus praesentis activi
konjugacyi czwartej.**

1. Romani castra vallo et fossa muniunt. 2. Plantae et herbae terram vestiunt. 3. Deus vestit et nutrit alaudas. 4. Sine ira, domine, puni servos. 5. Lacrimis lenimus iram. 6. In silvis reperis cervos et lupos et apros. 7. Saepe agricolae aquam ex rivo hauriunt et bibunt. 8. Oboedite, pueri, praeceptis magistrorum. 9. Discipuli audiunt verba magistri. 10. Pluvia mollit agrum.

1. Bóg roślinami okrywa ziemię. 2. Łzy uśmierzają gniew. 3. W Europie znajdujemy orły, skowronki, dziki, jelenie, wilki. 4. Mieszkańcy obwarowują miasto murem. 5. Sługo, bądź posłuszny panu. 6. Karzcie bez gniewu. 7. Niewiasta czerpie wodę z rzeki. 8. Chłopcy karmią gołębie.

11.

Przymiotniki, zakończone na *us, a, um*.

1. Deo paret universus mundus. 2. Magna eloquentiae gloria et Graecos et Romanos ornat. 3. Numantia parvum oppidum, sed clarum est. 4. Pueri saepe novos excogitant ludos. 5. Vir probus amat probum virum. 6. Bestiae ferae opacas silvas amant. 7. Latae et altae fossae multa oppida circumdant. 8. Statuae clarorum virorum animos oculosque delectant. 9. De plenis ramis libenter carpinus poma. 10. Parva scintilla magnum saepe excitat incendium. 11. Surdo fabulam narras. 12. Aurora Musis amica.

1. Złe przykłady szkodzą dobrym chłopcom. 2. Nil jest wielką rzeką. 3. Różne zioła zdobią ziemię. 4. Pieniądze są często przyczyną niespokojnego życia. 5. Czytamy słowa sławnych mężów. 6. Gęsty cień lasów szkodzi wielu roślinom. 7. Wysokie mury otaczają wiele miast. 8. Nauczyciele lubią skromnych uczniów.

12.

Ciąg dalszy.

1. Magnus est numerus bestiarum ferarum. 2. Venti nautis periculosi sunt. 3. Vita rustica agricolis iucunda est. 4. Latebrae non semper sunt tutae. 5. Animus improbi nunquam est tranquillus. 6. Ova gallinarum et columbarum candida sunt. 7. Nunquam segura est prava conscientia. 8. Gloria Homeri aeterna est. 9. Vita humana multis periculis obnoxia est. 10. Fluvii sunt magni aut parvi, lati aut angusti. 11. Verba domini severi dura sunt. 12. Fortuna caeca est.

1. Bez przyjaźni życie nie jest przyjemne. 2. Dobrym mężom Bóg jest łaskawy. 3. Dobre sumienie zawsze jest spokojne. 4. Prawdziwa przyjaźń nigdy nie jest przykra. 5. Pochlebne słowa są niebezpieczne. 6. Role Scytów były nieuprawne. 7. Ró-

żne są przyczyny chorób, różne lekarstwa. 8. Dobrodziejstwa Boga są nieograniczone.

13.

Przymiotniki, zakończone na *er, a, um*.

1. Multi populi asperi sunt et inculti. 2. Agri sine cultura non sunt frugiferi. 3. Vita rustica libera est. 4. Recte comparamus puerorum animos cum plantis teneris. 5. Nimia licentia liberis populis nocet. 6. Auster excitat crebras procellas. 7. Laudamus modestos et sedulos pueros, vituperamus pigros. 8. Pulchri libri discipulos industrios delectant. 9. Multi nigros oculos amant. 10. Misera est servorum fortuna. 11. Stulti plerumque superbi et asperi sunt. 12. Magis Deum miseri quam beati colunt. 13. Per aspera ad astra!

1. Nauczyciel karze leniwych uczniów. 2. Ostre wiatry szkodzą delikatnym roślinom. 3. Wełna jagniąt jest albo biała albo czarna. 4. Piękne róże są ozdobą ogrodu. 5. Białe konie mają często czerwone oczy. 6. Wilki i krokodyle były dla Egipcyan święte. 7. Rośliny lubią urodzajne role. 8. Młodość porównujemy z delikatną rośliną.

14.

Rzeczowniki męskie deklinacyi pierwszej, żeńskie deklinacyi drugiej.

1. Nautae plerumque sunt impavidi. 2. Umbra silvae fessum agricolam recreat. 3. Multi incolae magnorum oppidorum opulenti sunt. 4. Homerus et Hesiodus vetusti et noti poetae fuerunt. 5. In silvis multae sunt fagi. 6. Inter proceras populos libenter ambulamus. 7. In foro Romano ficus sacra erat. 8. Persae antiqui erant bellicosi. 9. Corinthus, oppidum Graeciae, clara erat. 10. Cyprus multis templis ornata erat. 11. Aegyptus fecunda est. 12. Sequana Romanis notus erat.

1. Pamięć sławnego poety Homera wszystkim ludom jest droga. 2. Mieszkańcy dawnej Gallii byli wojowniczy. 3. Wysokie topole zdobią często brzegi rzeki. 4. Cały Egipt był zdobyczą Rzymian. 5. Scytowie byli dzicy. 6. Korynt był bogaty. 7. Rodus był sławny. 8. Grecya jest ojczyzną wielu poetów.

Deklinacja trzecia.

15.

Rzeczowniki męskie i żeńskie, mające w abl. sing. *e*,
w gen. plur. *um*.

1. Leo est rex bestiarum. 2. Seneca praeceptor fuit imperatoris Neronis. 3. Flores colore et odore delectant. 4. Deus hominibus imperat. 5. Aestate umbra arboris grata est. 6. Frater fratrem amat. 7. Modesti liberi patribus et matribus cari sunt. 8. Fortitudo militum servat civitatem. 9. Legum interpretes iudices sunt. 10. Mercator pacem laudat. 11. Gutta cavat lapidem. 12. Variatio delectat.

1. Sprawiedliwość zdobi króla i cesarza. 2. Rolnicy lubią pokój, żołnierze wojnę. 3. Kwiaty bawią oczy ludzi różnaitością barw. 4. Bądźcie posłuszni prawom państwa. 5. Wieniec był niegdyś nagrodą męstwa. 6. Miłość dzieci sprawia ojcu i matce wielką radość. 7. Królami Rzymian byli mężowie wielkiej mądrości. 8. Wódz chwali odwagę żołnierzy.

16.

Ciąg dalszy.

1. Eloquentia oratorum animos populi movet. 2. Augustus nepos et heres Caesaris fuit. 3. Milites ariete muros quassant. 4. Tribuni plebis custodes libertatis fuerunt. 5. Pedites Romanorum hasta, gladio, scuto, galea armati erant. 6. Lictores erant ministri et comites consulum. 7. In magno honore fuit apud Graecos geometria. 8. Virtuti bonorum virorum salutem patriae commendamus. 9. Numerus equitum in castris Romanis parvus erat. 10. Homines saepe sunt servi cupiditatum. 11. Horatius laudem poetae clari habet. 12. Repetitio est mater studiorum.

1. Cnoty zdobią duszę człowieka. 2. Romulus i Remus byli wnukami Numitora. 3. Życie pasterzy jest przyjemne i swobodne. 4. Ganimy żądzę chwały i zaszczytów. 5. Król chwali waleczność jazdy i piechoty. 6. Cenzorowie Rzymian byli stróżami obyczajów. 7. Bóg okrywa ziemię kwiatami i drzewami. 8. Pochwala nauczycieli cieszy gorliwych uczniów.

Rzeczowniki męskie i żeńskie, mające w abl. sing. *e*, w gen. plur. *ium*.

1. Poëtas saepe cum apibus comparamus. 2. Dux hostium in ponte pugnat. 3. Interdum nubes caelum obscurant. 4. Athenae erant sedes litterarum et artium. 5. Tacitus, scriptor Romanus, civium mores acerbe reprehendit. 6. Enumerat miles pugnans, pastor oves. 7. Nota est vulpium astutia, leporum ignavia. 8. Avium voces in silvis aures hominum delectant. 9. Aestate ex fontibus libenter bibimus aquam. 10. Non vestes hominem ornant, sed virtutes. 11. Arces delectant oculos viatorum. 12. Somnus est mortis imago. 13. Ovem lupo credis.

1. Wełna owiec jest albo czarna albo biała. 2. Wieże są często ozdobą zamków. 3. Paw przewyższa ptaki pięknnością. 4. Minerwa była boginią mądrości i sztuk. 5. Klęska nieprzyjaciół sprawia wielką radość obywatelom. 6. Miłość ojczyzny jest obowiązkiem obywateli. 7. Głodem poskramiamy dzikie zwierzęta. 8. Woda źródeł jest zimna albo ciepła.

Rodzaj rzeczowników.

Rzeczowniki męskie.

1. Sermones amicorum iucundi sunt. 2. Subitus timor saepe animos militum occupat. 3. Ros nocturnus herbis et floribus necessarius est. 4. Agricolae vomer acutus est. 5. Mors venit tacito pede. 6. Multi homines voluptatibus dediti sunt. 7. Color multorum florum varius est. 8. Varii sunt populorum mores. 9. Imbres assidui herbis et floribus nocent. 10. Agricolarum labores saepe molesti sunt. 11. Grata est laborum praeteritorum memoria. 12. Gaius Caesar imperator magnus et scriptor clarus fuit.

1. Pochlebne mowy psują ludzi. 2. W Syrii jest wiele lwów. 3. Rolnikowi potrzebny jest lemiesz, żołnierzowi miecz. 4. Skromność jest oznaką dobrych obyczajów. 5. Zapach róży jest przyjemny. 6. Wielkie deszcze szkodzą często rodom. 7. Praca nie jest przyjemna człowiekowi leniwemu. 8. Krassus i Antoniusz byli sławnymi mowcami.

Rzeczowniki żeńskie.

1. Varietas herbarum et florum infinita est. 2. Multae aves sub hiemem in peregrinas terras migrant. 3. Magnam laudem tribuimus eloquentiae. 4. Frons Socratis semper erat tranquilla et serena. 5. Magnam terrae partem nix perpetua tegit. 6. Nigrarum vulpium pelles pretiosae sunt. 7. Mercatores varias merces aut emunt aut vendunt. 8. Fraus Deo non est occulta. 9. Multis hominibus veritas molesta est. 10. Homines improbi leges divinas et humanas violant. 11. Mercurius fuit inventor multarum artium. 12. Populus Romanus victor et dominus multarum gentium fuit.

1. Ludzie niepoczeiwi lubią ciemną noc. 2. Czarne chmury zasłaniają niebo. 3. Lew przewyższa zwierzęta donośnym głosem. 4. Pokój przyjemny jest rolnikom. 5. Boskie ustawy są podstawami ustaw ludzkich. 6. Grecy byli założycielami wielu miast. 7. Wieże zamków są wysokie. 8. Wielka część okrętów była łupem nieprzyjaciół.

Rzeczowniki nijakie.

1. Carmina Homeri clara sunt. 2. Scriptores nomen Themistoclis celebrant. 3. Capitis humani partes sunt aures et oculi. 4. Ripae multorum fluminum planae sunt. 5. Vulnera et dolores tempus sanat. 6. Ebur est candidum, lac album. 7. Hieme frigus, aestate ardorem toleramus. 8. Corpora hominum non semper sana sunt. 9. Multa sunt genera avium. 10. Avaritia est causa multorum scelerum. 11. Tempus mortis incertum est. 12. Finis coronat opus. 13. Nomen et omen habet.

1. Dzieła Boga są wspaniałe. 2. Księżyc jest ciemnym ciałem. 3. Pioruny są często przyczyną wielkich pożarów. 4. Głowę sławnego poety zdobimy wieńcem. 5. Wierzchołki gór są często w obłokach. 6. Pieśniami zmniejszamy troski. 7. Czysty miód jest przyjemną potrawą. 8. Przymierza Punijczyków nie były pewne.

Ciąg dalszy.

1. Deo terra et maria parent. 2. In mari et in fluminibus sunt varia genera animalium. 3. Eques equum calcari acuto

incitat. 4. Oceanus est mare vastum et apertum. 5. Exemplaria Graeca et Latina legite studiose. 6. Retia avibus periculosa sunt. 7. In silvis sunt cubilia ferarum. 8. Non semper in conclavi aër est purus. 9. Magna voce iudex de tribunali iudicium pronuntiat. 10. Magnum vectigal est parsimonia.

1. Żeglarze opowiadają o morzu, żołnierze o bitwach i ranach, pasterze o owcach. 2. Jeźdźcowi potrzebne są ostrogi. 3. Podatki są dla obywateli często uciążliwe. 4. W morzu żyją rozmaite rodzaje zwierząt. 5. W historii rzymskiej są liczne przykłady miłości ojczyzny. 6. Wiele zwierząt przynosi ludziom wielki pożytek.

22.

Ważniejsze wyjątki rodzajowe ze znaczenia.

1. Romulus primus rex populi Romani fuit. 2. Magna est iustorum iudicium auctoritas. 3. Iusti principes honestam pacem servant. 4. Create, Romani, consulem bonum. 5. Mucius Scaevola erat clarus augur. 6. Cives perniciosos suppliciis coërcemus. 7. Socratis philosophi uxor morosa erat et iurgiosa. 8. Nulla mulier apparet apud Graecos in convivio virorum. 9. Tiberis flavus multas alluit villas. 10. Parva sunt semina altarum abietum.

1. Dobrzy obywatele kochają sprawiedliwych królów. 2. Metellus był dobrym konsulem. 3. Wygnańcy są nieszczęśliwi. 4. Hannibal, syn Hamilkara, był sławnym wodzem Punijczyków. 5. Eufrat jest bystry. 6. Mars, ojciec Romulusa i Remusa, był wojowniczy. 7. Sprawiedliwi sędziowie są stróżami ustaw. 8. Siostrze miła jest siostra.

23.

Ważniejsze wyjątki rodzajowe z zakończenia.

1. Mensa carne ferina exstructa est. 2. Consuetudo sive mala sive bona quasi altera natura est. 3. Origo multorum populorum obscura est. 4. Non est sine veneno blanda oratio. 5. Arborea procerae altas habent radices. 6. Cor hominis in sinistro latere pectoris situm est. 7. Marmor Parium candidum est et splendidum. 8. Ossa Themistoclis in Attica sita sunt. 9. Magna itinera militibus perniciose fuerunt. 10. Ver hominibus gratum est. 11. Magnum erat pretium aeris Corinthii. 12. Pulchrae imagines parietes templorum ornant.

1. Topola jest wysokiem drzewem.
2. Liczne okolice ziemi są nieuprawne.
3. Myśli ludzi są wolne.
4. Bóg widzi ukryte czynności ludzi.
5. Długie marsze męczą ciała żołnierzy.
6. Kości napełnione są szpikiem.
7. Przyjemny jest smak dziczyzny.
8. Twarz rumiana nie zawsze jest oznaką zdrowia.

24.

Ciąg dalszy.

1. Autumnno magni avium greges in Africam avolant.
2. Caecumina aliorum montium saepe nubes atras superant.
3. Lupi laniant viscera avido dente.
4. Calidi fontes irrigant litora Campaniae.
5. Sol calidus terram collustrat.
6. Campus Marathonius testis magnae Atheniensium virtutis fuit.
7. Magnae divitiae multis sunt magna servitus.
8. Sal est candidus.
9. Homines sunt domini universae telluris.
10. Codices antiqui doctis viris cari sunt.
11. Salus patriae bonis civibus cara est.
12. Senectus saepe molesta est.

1. Źródła Dunaju nie były znane Rzymianom.
2. Jasne słońce zaciemnia gwiazdy.
3. Rolnicy mają często wielkie trzody owiec.
4. Długa niewola jest pewną zagładą narodu.
5. Wysokie góry nawet w lecie są śniegiem pokryte.
6. Sól biała jest niezbędną przyprawą wielu potraw.
7. Zęby słonia są białe i twarde.
8. Cnota jest podstawą prawdziwego dobra ludzi i państw.

Przymiotniki deklinacyi trzeciej.

25.

Przymiotniki o trzech zakończeniach.

1. Nomen Lucilii poetae celebre fuit.
2. Pugna equestris Gallorum et Romanorum acris fuit.
3. Equi Gallorum parvi, sed alacres et celeres erant.
4. Caelum Italiae hominibus aegrotis salubre est.
5. Alacri equo calcaria non sunt necessaria.
6. Eques celerem equum amat, agricola robustum.
7. Iugurtha vir erat impiger et acer.
8. Multae regiones Germaniae sunt palustres.

1. Oczy orła są bystre.
2. Wyrocznia Apollina delfickiego była często odwiedzana.
3. Czysta woda jest ludziom zdrowa.
4. Konie Arabów są szybkie.
5. Klimat lesistych okolic jest zdrowy.
6. W okolicach bagnistych powietrze jest mgliste.

Przymiotniki o dwóch zakończeniach.

1. Leve vulnus gravem saepe excitat dolorem. 2. Levia vina vilia sunt. 3. Iustitia est domina et regina omnium virtutum. 4. Omne initium est difficile. 5. Apud Herodotum, patrem historiae, innumerabiles sunt fabulae. 6. Omnibus hominibus mors est communis. 7. Non omne lucrum homini utile est. 8. Consilia Themistoclis Graeciae universae utilia fuerunt. 9. Homo ex animo immortalis et corpore mortali constat. 10. Mel est dulce. 11. Terrae figura globo similis est. 12. Fortes fortuna iuvat.

1. Nie wszystkie wina są słodkie. 2. Poeci wysławiają czyny walecznych mężów. 3. W śmiertelnym ciele mieszka nieśmiertelna dusza. 4. Ojczyzna jest wspólną matką wszystkich obywateli. 5. Rany żołnierza są ciężkie. 6. Czas życia ludzkiego jest krótki. 7. Pies jest podobny do wilka. 8. Wojny domowe były zawsze przyjemne Katilinie.

Przymiotniki o jednym zakończeniu.

1. Non omnes homines beneficiorum Dei memores sunt. 2. Socrates exemplar est sapientis viri. 3. Proelium equestre diu anceps fuit. 4. Multi clari viri assidue pauperes erant. 5. Audaces fortuna adiuvat. 6. Miles ingenti praeda onustus est. 7. Bestiae rationis et orationis sunt expertes. 8. Magnus est numerus rapacium avium. 9. Iura omnium civium paria sunt. 10. Bellum cum Iugurtha, Numidarum rege, magnum et atrox fuit. 11. Sapientes sapientibus etiam ignotis amici sunt. 12. Longum iter per praecepta, breve et efficax per exempla.

1. Dobry mąż jest przyjacielem prostej prawdy. 2. Aristides ciągle był ubogi. 3. Wódz chwali odważnego i walecznego żołnierza. 4. Bogaci nie zawsze są szczęśliwi. 5. Groźne były słowa króla. 6. W morzu żyje wiele rodzajów ogromnych zwierząt. 7. Przykłady mądrych mężów dla wszystkich ludzi są użyteczne. 8. Germanowie byli dzicy, lecz niezepsuci.

Deklinacya czwarta.

28.

Odmiana rzeczowników.

1. Caput est sedes sensuum. 2. Consilia Catilinae senatui nota erant. 3. Multos divini supplicii metus a scelere revocat. 4. In portu naves tutae sunt. 5. Magistratus legum ministri et custodes sunt. 6. Reditus avium agricolas delectat. 7. Peditatus et equitatus sunt partes exercitus. 8. Imperator impetum fortium militum laudat. 9. Genua partes corporis sunt. 10. Tauri cornibus pugnant. 11. Forma et magnitudo cornuum admodum varia est. 12. Manus manum lavat.

1. Natarcie jazdy było przyczyną wielkiej klęski nieprzyjaciół. 2. Nazwiska jezior znane są uczniom. 3. Bądźcie posłuszni, obywatele, zwierzchności i ustawom. 4. Wódz przed bitwą szykuje wojsko. 5. Wszystkie zwierzęta mają zmysły. 6. Twarz jest obrazem duszy. 7. Rogi jeleni są podobne do gałęzi drzew. 8. Myśliwy zdobi ściany rogami jeleni.

29.

Rodzaj rzeczowników.

1. Vita casuum variorum plena est. 2. In nonnullis regionibus multi sunt lacus. 3. Homines divites currus pulchros habent. 4. Umbra quercuum altarum iucunda est. 5. Cornua cervorum alta sunt et ramosa. 6. Domus magnificae Romanorum hortis amoenis ornatae erant. 7. Rex magistratum severum et iustum laudat. 8. Motus siderum multis hominibus non sunt noti. 9. Adventus sociorum exercitui Romano iucundus fuit. 10. Porticus excelsae templa deorum ornant. 11. Hominum manus ad multas artes aptae sunt. 12. Motus corpori humano salutaris est.

1. Często wielki strach ogarnia wojsko. 2. Zmysły wielu zwierząt są bystre. 3. Lekarze zalecają chorym dojrzałe owoce. 4. Wodzami wojska rzymskiego byli konsulowie. 5. Wysokie dęby są lasów ozdobą. 6. Piechota była na lewem skrzydle, konnica na prawem. 7. Świątynie Greków i Rzymian były pięknymi krużgankami ozdobione. 8. Obywatele szanują dobre i sprawiedliwe zwierzchności.

Deklinacya piąta.

30.

1. Fundamentum iustitiae fides est. 2. Virum fortem rei publicae salus perturbat. 3. Numerus dierum serenorum in Britannia exiguus est. 4. Hieme meridies nonnunquam est serenus. 5. Bella civilia rei publicae pernicioso sunt. 6. Frons et oculi sunt partes faciei humanae. 7. Multae bestiae acie sensuum hominem superant. 8. Spes hominum incertae sunt et fallaces. 9. Homines in rebus secundis multos amicos habent, paucos in rebus adversis. 10. Agricoolae saepe parva re familiari contenti sunt. 11. Omnium rerum initia parva sunt. 12. Dies diem docet.

1. Wierność punicka była Rzymianom podejrzana. 2. Zima ma wiele ponurych i zimnych dni. 3. We wszystkich rzeczach niezbędna jest miara. 4. W zimie dni są krótkie, nocy długie. 5. Dobre prawa są państwu pożyteczne. 6. Twarz siostry często podobna jest do twarzy brata. 7. Majątek Fabrycyusza, wodza rzymskiego, był mały. 8. Bystrością oczu przewyższa orzeł człowieka.

Stopniowanie przymiotników.

31.

1. Sol clarior est quam luna. 2. Mare profundius est quam flumina. 3. Pax vel iniusta utilior est quam iustissimum bellum. 4. Bos laboriosissimus socius est hominis in agricultura. 5. Crocodilus pelle durissima contra omnes ictus munitus est. 6. Conscientia bene actae vitae est iucundissima. 7. Procella interdum validissimas arbores eradicat. 8. Morbi animi perniciosiores sunt quam corporis. 9. Dentium, oculorum, aurium dolor acutissimus est. 10. Antiquiores sunt poëtae quam historici et oratores. 11. Brevissimum vitae tempus saepe est tristissimum. 12. Tarkinus Superbus, ultimus rex Romanorum, crudelissimus fuit.

1. Gorgias był najdawniejszym nauczycielem wymowy. 2. Wierzchołki najwyższych gór są także w cieplejszych okolicach bardzo zimne. 3. Dzikie zwierzęta mają bardzo twarde i bardzo ostre zęby. 4. Imię Solona sławniejsze jest, niż Li-kurga. 5. Cyrus był najsprawiedliwszym i najmędrszym królem

- Persów. 6. Życie wielu zwierząt dłuższe jest, aniżeli życie ludzi. 7. Solon i Likurg byli najmędrszymi prawodawcami Greków. 8. Germanowie byli najwaleczniejszymi nieprzyjaciółmi Rzymian.

32.

Ciąg dalszy.

1. Nihil est amabilius virtute. 2. Aurum ferro perniciosius est. 3. Apud Scythas nullum scelus furto gravius fuit. 4. Nemo fuit Catilina audacior, nemo ferocior. 5. Demosthenes Graecorum, Romanorum Cicero eloquentissimus fuit. 6. Fidelissimum omnium animalium est canis. 7. Ferrum est metallorum utilissimum. 8. Sapientissimus omnium Graecorum fuit Socrates. 9. Clarissimus omnium poetarum est Homerus. 10. Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.

1. Dobre przykłady użyteczniejsze są, niż przepisy. 2. Jeleń i zając są bojaźliwszymi zwierzętami, aniżeli pies i wilk. 3. Złoto jest cięższe od srebra. 4. Ze wszystkich Gallów Belgowie byli najmężniejsi. 5. Ołów jest najmiększy z kruszców. 6. Starość słabsza jest od młodości, lecz roztropniejsza. 7. Najbogatsi nie zawsze są najszczęśliwsi z ludzi.

33.

Ciąg dalszy.

1. Flumen celere est, ventus celerior, lux celerrima. 2. Aqua pura salubrior est quam vinum. 3. Oculorum sensus est in hominibus acerrimus. 4. Germaniae caelum asperius est quam Italiae. 5. Pulcherrimum adulescentis decus modestia est. 6. Latro ferae similior est quam homini. 7. Saepe homines ex humillimo loco ad amplissimos honores perveniunt. 8. Quercus humilior est quam populus. 9. Homines saepe in simillimo genere vitae dissimillimos mores habent. 10. Omne initium difficillimum est.

1. Hannibal był najzaciętszym nieprzyjacielem narodu rzymskiego. 2. Jelenie są szybsze od koni. 3. Życie złych ludzi jest bardzo nędzne. 4. Zmysły wielu zwierząt są bystrzejsze, niż zmysły ludzi. 5. Najubożsi są często szczęśliwsi od najbogatszych. 6. Najłatwiejsza praca nie zawsze jest najprzyjemniejsza. 7. Wilk jest bardzo podobny do psa. 8. Przyjaciela rzymskich cesarzy byli często najniższymi pochlebami.

Stopniowanie przymiotników: bonus, malus, parvus, magnus, multus.

1. Pax melior est quam bellum. 2. Adulatores sunt pessimum genus hominum. 3. Padus amnis maior ac violentior Rhodano est. 4. Amicitia plurimas et maximas continet commoditates. 5. Minima res interdum multorum malorum fons est. 6. Plurimi sunt gradus societatis hominum. 7. Turpitude peior est quam dolor. 8. Magna populi Romani fortuna et semper in malis maior fuit. 9. Magnus in bello Themistocles fuit neque minor in pace. 10. Usus est magister optimus.

1. Większe są dzieła ducha, aniżeli ciała. 2. Najlepszych obywateli zdrowie jest drogie całemu narodowi. 3. Niema nic lepszego nad cnotę. 4. Najgorsi ludzie są najnędziejści. 5. Lepszego przyjaciela nikt nie ma nad ojca. 6. Największem dobrem jest zdrowy umysł w zdrowem ciele. 7. Wdzięczność jest nie tylko bardzo wielką cnotą, lecz także matką wszystkich cnot. 8. Wiele zawdzięczamy rodzicom i nauczycielom, najwięcej Bogu.

Stopniowanie przez opisanie.

1. Memoria oratori maxime necessaria est. 2. Nullum spectaculum magis egregium est quam cives concordēs. 3. Gustatus est sensus ex omnibus maxime voluptarius. 4. Aestatis tempus maxime idoneum est ad navigationem. 5. Nihil est magis dubium quam hora mortis. 6. Bella civilia rei publicae Romanae maxime noxia fuerunt.

1. Żelazo jest potrzebniejsze od złota i srebra. 2. Życie ludzkie jest bardzo niepewne. 3. Dzień dogodniejszy jest do pracy, niż noc. 4. Powietrze jest ludziom bardzo potrzebne. 5. Dla mowcy niema nic potrzebniejszego, jak głos.

Liczebniki.

Liczebniki główne.

1. Amici quasi unus animus in duobus corporibus sunt. 2. Dies tempus viginti quattuor horarum est. 3. Partes orbis

terrarum sunt quinque; Europa minima pars est. 4. In capite humano sexaginta tria sunt ossa. 5. Duodequadraginta annos fuit Dionysius Syracusanorum tyrannus. 6. Per annos CXX inter Romanos et Carthaginienses aut bellum aut belli praeparatio aut pax infida fuit. 7. Templum Dianae Ephesiae CCCXXV pedes longum, CCXXV latum erat. 8. Ante Alesiam oppidum planities tria milia passuum in longitudinem patet. 9. Carthaginienses in duobus proeliis egregie pugnant, quindecim milia hostium occidunt, quattuor milia cum multis militaribus signis capiunt. 10. Bello Persico socii Atheniensium fuerunt mille Plataeenses.

1. Pszczoła ma cztery skrzydła i sześć nóg. 2. Rok ma 12 miesięcy, miesiąc 30 lub 31 dni, dzień 24 godzin. 3. Jest nas dziesięciu, przedtem było nas czternastu. 4. Rok jest to przeciąg czasu 365 dni. 5. We wojsku Alexandra było pieszych 32.000, jeźdźców 4.500, okrętów 182. 6. Za króla Serwiusza Tulliusza było 83.000 obywateli. 7. W bitwie farsalskiej liczba żołnierzy Pompejusa wynosiła 45.000. 8. Solon był jednym z siedmiu mędrców Grecyi. *ex septem sapientibus Graeciae*

37.

Liczebniki porządkowe.

1. Prima officia Deo immortalī, secunda regi ac patriae, tertia parentibus debemus. 2. Tullus Hostilius tertius Romanorum rex fuit. 3. Sescentesimo octogesimo primo anno duo bella in imperio Romano erant, Mithridaticum et Macedonicum. 4. Septem dies hebdomadis sunt: primus dies Solis, secundus dies Lunae, tertius dies Martis, quartus dies Mercurii, quintus dies Iovis, sextus dies Veneris, septimus dies Saturni. 5. Tertium bellum Punicum fuit ab anno ante Christum natum centesimo undequinquagesimo usque ad annum centesimum quadragesimum quartum. 6. Nunc numeramus annum post Christum natum millesimum octingentesimum nonagesimum primum.

1. Tarquinius Pyszny był siódmym królem Rzymu. 2. Wrzesień był niegdyś u Rzymian siódmym miesiącem roku, październik ósmym, listopad dziewiątym, grudzień dziesiątym. 3. Dzień jest trzechsetną sześćdziesiątą piątą częścią roku, godzina dwudziestą czwartą częścią dnia. 4. Manipuł był trzydziestą częścią

legionu rzymskiego. 5. Romulus był królem od roku 754. przed narodzeniem Chrystusa do roku 717. 6. Druga wojna punicka trwała od roku 218. przed narodzeniem Chrystusa do roku 201.

Zaimki.

38.

Zaimki osobiste i dzierżawcze.

1. Satis tuti estis, si Deus vobiscum est. 2. Et in te et in me et in vobis omnibus est animus immortalis. 3. Patria est nobis carior quam vita. 4. Me delectat vita rustica, te vita urbana. 5. Avarus non sibi divitias parat. 6. Sapiens omnia sua secum portat. 7. Liberae sunt cogitationes nostrae. 8. Sol radios suos longe lateque dimittit. 9. Melior pars nostri est animus. 10. Multa nos docet usus, magister optimus. 11. Non multi vestrum magis amant hiemem quam aestatem. 12. Adulatores vobis maxime nocent.

1. Sumienie jest głosem Boga w nas. 2. Chętnie z wami w lesie przechadzamy się. 3. Inaczej sądzą ludzie o sobie, inaczej o nas. 4. Noszę wszystko, swoje ze sobą. 5. Swoją cnotą jednasz sobie nas wszystkich. 6. Sprawiedliwość jest przez się chwalebna. 7. Wam miłe jest wasze, nam nasze. 8. Wielom z nas znane są zamiary Katiliny.

39.

Zaimki wskazujące: hic, iste, ille.

1. Haec arbor illa arbore altior est. 2. Acerbi inimici meliores sunt dulcibus amicis: illi verum semper dicunt, hi nunquam. 3. Clarus erat apud Graecos Socrates, apud Romanos Cato: huius facta, illius dicta laudamus. 4. His illae res simillimae sunt. 5. Universus hic mundus unius Dei opus est. 6. Ista auctoritas vestra, consules, maxima est. 7. Melior est certa pax quam incerta victoria: haec in deorum manu est, illa in tua. 8. Ista documenta benignitatis tuae magnopere me movent.

1. Mieszkańcami starożytnej Gallii byli Belgowie, Aquitanowie, Celtowie. Z tych wszystkich Belgowie byli najmężniejsi. 2. Romulus i Numa byli pierwszymi królami rzymskimi: tego panowanie było spokojne, tamtego wojenne. 3. To życie jest znikome, tamto wieczne. 4. Te twoje zamiary, przyjacielu,

są bardzo podobne do moich. 5. Wielu pisarzy wielbi czyny owego wielkiego Alexandra. 6. Obyczaje tych chłopców bardziej nam się podobają, niż owych. 7. Tymi dowodami twojej miłości bardzo się cieszę.

40.

Is, idem, ipse.

1. Deum non vides, sed opera eius. 2. Iugurtha vallo et fossa moenia circumdat, turres exstruit easque praesidiis firmat. 3. Duo cum faciunt idem, non est idem. 4. Fructus earundem arborum non semper eidem sunt. 5. Homo superbus laudat se ipsum et placet sibi ipsi. 6. Homo avarus ipse miseriae est causa suae. 7. Eidem cibi non semper eundem saporem habent. 8. Sunt quinque partes terrarum: maxima earum est Asia. 9. Senectus ipsa morbus est.

1. Hamilkar i jego syn Hannibal byli najzawziętymi nieprzyjaciółmi Rzymian. 2. Nie zawsze o tej samej rzeczy to samo sądzisz. 3. Mądrzy i skromni ludzie nigdy nie chwala siebie samych. 4. Różne są narody i różne ich obyczaje. 5. Wodę chętnie pijemy ze samego źródła. 6. Cnota jest zawsze ta sama. 7. Odważnych sam Bóg wspiera.

41.

Zaimki względne.

1. Pessimus amicorum genus sunt ei, qui semper laudant. 2. Eos diligimus, quibus plurima beneficia debemus. 3. Omnes in eo, quod sciunt, satis sunt eloquentes. 4. Ea est iucundissima amicitia, quam similitudo morum coniungit. 5. Est profecto Deus, qui, quae nos gerimus, et audit et videt. 6. Ventorum frigidissimi sunt, qui a septentrionibus spirant. 7. Quale opus, tale praemium. 8. Croesus, cuius divitiae in proverbio sunt, Lydiae rex fuit. 9. Quem virtutes ornant, is est beatus. 10. Quot homines, tot sententiae.

1. Europa, którą zamieszkujemy, jest wprawdzie małą częścią ziemi, ale najludniejszą. 2. Wielkie są dobrodziejstwa, którymi nas Bóg codziennie obsypuje. 3. Króla, którego panowanie jest sprawiedliwe, kochają wszyscy obywatele. 4. Jaki jest sam człowiek, taka bywa jego mowa. 5. Bardzo waleczny był Achilles, którego czyny opiewa Homer. 6. Miła nam jest pamięć tego, któremu najwięcej dobrodziejstw zawdzięczamy.

Zaimki pytajne.

1. Quis clarior in Graecia fuit Themistocle? 2. Quid morti similis est quam somnus? 3. Cui nomen avari non est odiosum? 4. Quae animalia sunt rapacissima? 5. Quot annos Hannibal in Italia fuit? Septendecim. 6. Quali amico bona mea commendo? 7. Utrius Gracchorum eloquentia maior fuit, Gai an Tiberii? 8. Quod malum est bello gravius? 9. Cuius avis vox suavissima est? 10. Quo tempore anni dies sunt longissimi, quo brevissimi?

1. Komu nieznanne jest imię Sokratesa? 2. Czyj los jest smutniejszy, niż niewolnika? 3. Kto był w Grecyi mędrszym, niż Sokrates; kto sprawiedliwszym, niż Aristides? 4. Który kruszec jest potrzebniejszy od żelaza? 5. Demostenes i Cicero są najślawniejsi mówcy starożytności; który z nich jest większy? 6. Ile gwiazd jest na niebie? 7. Jak wielkie jest słońce? 8. Czym synem był Alexander Wielki? Filipa, króla Macedonów.

Ważniejsze zaimki nieokreślne i przymiotniki zaimkowe.

[1. In quibusdam regionibus hebetiora sunt hominum ingenia. 2. Dionysius nullius rei tam cupidus erat, quam imperii. 3. Suae quisque faber est fortunae. 4. Quaedam bestiolae unum tantum diem vivunt. 5. Nulla res alteri plane similis est. 6. Nemini tanta beneficia debemus, quanta parentibus. 7. Corinthus totius Graeciae lumen fuit. 8. Liber est, qui nulli servit libidini. 9. Nullius ignis candor illustrior est quam solis. 10. Quod alicui utile est, id non est sine ullo pretio. 11. Opera uniuscuiusque nostrum Deo aperta sunt. 12. Fortuna nunc mihi, nunc alii benigna est. 13. Duas sorores habeo; utraque mihi cara est.

1. Pewne rodzaje ptaków w jesieni do Afryki odlatują. 2. Zapach niektórych ziół zdrowiu jest szkodliwy. 3. Nieczyje życie nie jest bez smutku i boleści. 4. Co się jednemu podoba, to często nie podoba się drugiemu. 5. Nawet w najlepszym człowieku jest jakaś wada. 6. Nie dla siebie samego żyje człowiek, lecz dla ojezyny, rodziców i przyjaciół. 7. Niczego posiadanie nie jest tak niepewne, jak pieniędzy. 8. Jedne zwierzęta żyją w wodzie, drugie na ziemi, inne w powietrzu. 9. Przebaczaj często drugiemu, nigdy sobie. 10. Mąż mądry nie zazdrości nikomu.

Słowo.

Odmiana słowa esse.

Indicativus.

44.

Praesens, imperfectum, futurum.

1. Homines estis, ex animo et corpore constatis. 2. Nihil times, si innocens es. 3. Tu mihi confugium, tu mihi portus eras. 4. Ante res omnes Deus erat. 5. Vitia erunt, dum homines erunt. 6. Trado vobis regnum firmum, si boni eritis, sin mali, imbecillum. 7. Saepe etiam sub pallio sordido sapientia est. 8. Vulnere in pectore militis fortis semper decus erunt. 9. In re publica Atheniensium pauci Aristidi, iusto illi viro, similes erant. 10. Si fortes erimus, brevi tempore liberi erimus. 11. Nihil morti tam simile est quam somnus. 12. Pulvis et umbra sumus.

1. Wszyscy jesteśmy śmiertelni. 2. Zawsze będziemy pamiętni dobrodziejstw, które winniśmy rodzicom. 3. Nie boicie się niczego, jeżeli jesteście niewinni. 4. Masinissa był sprzymierzeńcem i przyjacielem narodu rzymskiego. 5. Czasy będą lepsze, jeżeli ludzie będą lepsi. 6. Powaga senatu rzymskiego była bardzo wielka. 7. Zawsze będziecie stróżami naszego dobra. 8. Dopóki Rzym był wolny, bywało zawsze dwóch konsulów.

45.

Perfectum, plusquamperfectum, futurum exactum.

1. In acie Persarum sescenta milia militum fuerunt. 2. In bello, Caesar, terror hostium fuisti, in pace pater patriae. 3. Demosthenis aetate multi oratores magni et clari fuerunt et ante fuerant. 4. Brutus, ut Romanis auctor libertatis fuerat, ita etiam custos fuit. 5. Beati erimus, si eo contenti fuerimus, quod postulat usus. 6. Si diligens fueris, carus eris parentibus et praeceptoribus. 7. Multi sunt nunc pauperes, qui olim divites fuerunt. 8. Romulus fortissimus rex erat, quamquam antea semper inter pastores fuerat. 9. Qualis fuerit industria vestra, tale etiam praemium vestrum erit.

1. Byłem zawsze twoim przewodnikiem i towarzyszem. 2. Ty byłeś we wielu miastach, w których my nigdy nie by-

liśmy. 3. Rzymian sprzymierzeńcami było wiele narodów, które przedtem były najzaciętszymi ich nieprzyjaciółmi. 4. Jakie będą nasze prace, takie także będą nasze nagrody. 5. Zawsze byliście nam drodzy, ponieważ nigdy nie byliście niesprawiedliwi względem ubogich. 6. Ten będzie najodważniejszy, kto będzie zwycięzcą swych namiętności.

Coniunctivus.

46.

Coniunctivus praesentis i perfecti.

1. Vita aliorum sit tibi magistra. 2. Sermo tuus ne sit inanis. 3. Homines stulti optant, ut divites sint. 4. Non omnibus notum est, quis Alexandri Magni praeceptor fuerit. 5. Quae de me populi sit opinio, nescis. 6. Benigni simus non solum erga amicos, sed etiam erga inimicos. 7. Quam pauperes fuerint Aristides et Epaminondas, omnes scitis. 8. Sit mens sana in corpore sano.

1. Wódz napomina żołnierzy, aby byli odważni. 2. Uczeń niech będzie pomny przestrogi nauczyciela. 3. Widzicie, jak krótkie jest życie ludzkie. 4. Życzymy sobie, abyście byli pilni i uczciwi. 5. Jak sprawiedliwym był Aristides, wiemy wszyscy. 6. W szczęściu bądźmy skromni.

47.

Coniunctivus imperfecti i plusquamperfecti.

1. Si cives inter se essent concordēs, hostes patriae non essent periculosi. 2. Nisi Cicero consul fuisset, status rei publicae miserandus fuisset. 3. Miseri essemus, nisi in animis nostris spes vitae aeternae esset. 4. Discipuli, si semper attentī et diligentes fuissent, doctiores essent. 5. Quis pauper esset, si omnes homines essent benefici? 6. Nemini vestrum notum erat, quis libertatis Romanae auctor fuisset.

1. Gdyby wszyscy ludzie byli dobrzy, byłyby i czasy lepsze. 2. Zamiary Katiliny byłyby były zgubne dla Rzeczypospolitej rzymskiej, gdyby były Ciceronowi nie były znane. 3. Gdybyście byli między sobą zgodni, nieprzyjaciele nie byłiby nam niebezpieczni. 4. Wielu byłoby szczęśliwszych, gdyby byli w młodości byli pilniejsi.

Imperativus, infinitivus, participium.

1. Consulibus salus populi suprema lex esto. 2. Inter patrem et liberos inimicitiae esse non debent. 3. Tempus vel praeteritum est vel futurum vel praesens. 4. Memores este humanae sortis. 5. Nonnullae bestiae significant futuras procellas. 6. Amicis omnia communia sunt. 7. In rebus, secundis prudentes atque cauti esse debemus. 8. Nescia mens hominum fati sortisque futurae.

1. Prawo niech będzie krótkie. 2. Bądźcie pomni przyszłej starości. 3. Obywatele powinni być pomiędzy sobą zgodni. 4. Bądź niewolnikiem praw, abyś był wolny. 5. Mowca nie powinien być żadnej rzeczy nieświadom. 6. Sędziowie niechaj będą sprawiedliwi.

Konjugacya pierwsza.

Strona czynna.

Indicativus.

Praesens, imperfectum, futurum.

1. Artificem commendat opus. 2. Pythagoras virtutem cotidie laudabat, vitia luxuriae enumerabat, frugalitatem velut genetricem virtutum omnibus commendabat. 3. Virtus et conciliat amicitias et conservat. 4. Romani corpora mortuorum cremabant. 5. Societatem hominum malorum vitamus. 6. Donec eris felix, multos numerabis amicos; tempora si fuerint nubila, solus eris. 7. Cimonem Athenienses non solum in bello, sed etiam in pace diu desiderabant. 8. Spes bona animum firmabit. 9. Frustra exspectabam adventum patris. 10. Posterii de nobis sine amore et odio iudicabunt. 11. Atticus condiscipulos studio suo incitabat. 12. Cantabit vacuus coram latrone viator.

1. Często zmieniamy czoło, twarz, mowę. 2. Cicero kochał Brutusa i chwalił jego talent. 3. Nasze wojsko spustoszy role nieprzyjaciół. 4. Najznakomitszym mowcą starożytności był, jak

sądziemy, Demostenes. 5. Napróżno oczekiwaleś listu od ojca. 6. W szczęściu wielu przyjaciół liczyć będziecie. 7. Attikus i Cicero wszystkich współuczniów gorliwością swoją zachęcali. 8. Nigdy nie będę drażnił człowieka szalonego.

50.

Perfectum, plusquamperfectum, futurum exactum.

1. Alexander Persas non tam armis, quam terrore nominis sui superavit. 2. Manlius Torquatus consul filium suum necavit, quia contra edictum patris adversus hostes pugnaverit. 3. Hannibal multos annos de imperio cum populo Romano, omnium gentium victore, certavit. 4. Si unum castigaveris, centum emendabis. 5. Nunquam a viris bonis frustra auxilium exspectavi. 6. Nomen Lucilii poetae, qui sub Publico Africano in Hispania militaverat, celebre fuit. 7. Ego si bonam famam mihi servavero, satis dives ero. 8. Tu, Marce Cicero, rem publicam servavisti. 9. Subito expiravit Caesar, qui subitam celeremque mortem optaverat. 10. Divites eritis, si divitias non desideraveritis. 11. Dareus, rex Persarum, ingentem contra Graecos exercitum comparavit, quod Athenienses Sardes expugnaverant. 12. Quo plura paravistis, eo plura desideratis.

1. Cezar wszystkie grody Italii, które Pompejus wojskiem obsadził, zdobył nagłym napadem. 2. Jeżeli sobie zachowacie dobrą sławę, będziecie dosyć szczęśliwi. 3. Czynem swoim, Katalino, i przykładem zraniłeś Rzeczpospolitą. 4. Król pochwalił żołnierzy, ponieważ dzielnie walczyli. 5. Przyjaciele, których pozyskamy majątkiem, nie cnotą, będą kochali nie nas, lecz majątek. 6. Spartanom wiele państw odmówiło pomocy. 7. Cezar pokonał Gallów, z którymi kilka lat walczył. 8. Jeżeli ty zliczysz piasek morza, ja zliczę gwiazdy nieba.

51.

Coniunctivus.

1. Ornamus corpora, ornemus etiam animos. 2. Athenienses, ut patriam conservarent, fortissime contra Persas pugnaverunt. 3. Totas noctes somniamus; tamen saepissime ignoramus, quid somniaverimus. 4. Graeci Dianam non placavissent, nisi Agamemno Iphigeniam filiam immolavisset. 5. Praediti sumus ratione, ut veritatem exploremus. 6. Satis longa esset vita nostra,

si totam bene collocaremus. 7. Themistocles magnopere elaborabat, ut vitia adulescentiae emendaret virtutibus. 8. Ulixes, si minus erravisset, minus notus esset. 9. Homines ne ex veste aestimemus. 10. Multi homines minus saepe peccarent, si cogitarent, quam iustus sit Deus. 11. Si consilium meum probavisses, illud periculum vitavisses. 12. Incertum est, quo te loco mors exspectet.

1. Kochajmy Boga, rodziców i ojczyznę. 2. Mniej często grzeszylibyście, gdybyście o Bogu myśleli. 3. Wielu ludzi byłoby szczęśliwszych, gdyby byli uniknęli chciwości. 4. Wy wszyscy wiecie, jak wielce zawsze miłowaliśmy pokój. 5. Ludzie są obdarzeni rozumem, aby badali prawdę. 6. Wódz życzył sobie, aby żołnierze dzielnie walczyli. 7. Chwaliłbym twoją radę, gdyby nie było innej lepszej. 8. Strzeżcie się, abyście o dobrych ludziach źle nie mówili. *myśleli.*

52.

Imperativus, infinitivus, participium, gerundium.

1. Errare humanum est, turpe in errore perseverare. 2. Mores tuos, amice, muta. 3. Mentem hominis spectato, non frontem. 4. Summa est sapientia Dei, omnia gubernantis. 5. Multo gloriosius est se ipsum quam hostem superavisse. 6. Errando discimus. 7. Mortem omni loco exspectate. 8. Ipsa peccandi voluntas improba est. 9. Cives cum civibus de virtute certanto. 10. Improbo ac maledico homini interroganti, quis esset inter Spartanos vir optimus, Agis, rex Lacedaemoniorum: Qui, inquit, tui est dissimillimus. 11. Una salus victis: nullam sperare salutem. 12. Festina lente. *Doyle*

1. Mniej szpetna jest zbłądzić, niż trwać w błędzie. 2. Dobrych ludzi chwalcie, złych ganić. 3. Sokrates pytaniem wyjaśniał uczniom rzeczy nieznanne. 4. Życie ludzi mieszkających w mieście zwykle jest krótsze, niż życie rolników. 5. Chłopczy niech unikają sposobności błędzenia. 6. Skowronki śpiewają, latając. 7. Błądzącemu pokażemy drogę. 8. Łatwiej jest ganić, niż poprawiać. 9. Mniej jest cnoty innych chwalić, niż błędzących ganić.

Strona bierna.

Indicativus.

53.

Praesens, imperfectum, futurum.

1. Dei providentia mundus administratur. 2. Doctrina Romani a Graecis superabantur. 3. Non minus pudore quam praemiis ad virtutem incitabimur. 4. Litteris tuis mirum in modum delectabar. 5. Res dilucide narrabuntur, si rerum ac temporum ordo conservabitur. 6. Senes apud Lacedaemonios ab omnibus honorabantur. 7. Facile perturbamur in rebus adversis. 8. Numerabuntur sententiae vestrae, non ponderabuntur. 9. Avari perpetuis curis vexantur. 10. Cum nobiles vitam mutaverint, mores mutabuntur civitatis. 11. Vites apud priscos propter magnitudinem inter arbores numerabantur. 12. Tempora mutantur et nos mutamur in illis.

1. Najdłuższe życie jest krótkie, jeżeli się porównywa z wiecznością. 2. Po śmierci sądzeni będziemy przez Boga, najsprawiedliwszego sędziego. 3. Ciała umarłych przez Greków i Rzymian były palone. 4. Obyczaje państwa często się zmieniają. 5. Mowę Demetryusza Ateńczycy bawili się. 6. Wiernością obywateli i sprawiedliwością urzędników państwo zostanie utrzymane. 7. Przez Pytagorasa umiarkowanie jako rodzicielka cnót było zalecane. 8. Gwiazdy przez nikogo nie będą policzone. 9. Zły człowiek świadomością swych zbrodni często bywa trapiący.

54.

Perfectum, plusquamperfectum, futurum exactum.

1. Troia a Graecis decimo anno expugnata est. 2. Athenienses publice eos laudabant, qui in proeliis necati erant. 3. Cum res publica perturbata erit, cives miseri erunt. 4. Alcibiades in proelio quodam a Socrate servatus est. 5. Multi cives Atheniensium damnati sunt, quamquam sine causa accusati erant. 6. Si propter virtutem laudati erimus, gloria nostra vera erit. 7. Cum duobus ducibus de imperio in Italia decertatum est, Pyrrho et Hannibale. 8. Hephaestio Alexandro, quocum

pariter educatus erat, omnium amicorum carissimus erat. 9. Non semper iudicium culpa erit, cum innocentes damnati erunt.

1. Bardzo miłą jest nam pamięć tych miejsc, w którychśmy się wychowali. 2. Rzymianie darzyli wieńcem obywatelskim tego, przez którego obywatel został ocalony. 3. Tyrus, bardzo sławne miasto Fenicyan, przez Alexandra Wielkiego zdobyty został. 4. Jeśli się zbrodniarza nie oskarży, nie będzie skazany. 5. Ateńczycy publicznie chwalili tych, którzy w bitwach polegli. 6. Będziecie nieszczęśliwi, obywatele, gdy miasto zostanie zdobyte.

55.

Coniunctivus.

1. Cotidie Deum imploro, ut parentibus meis dies vitae prorogentur. 2. Democritus omne fere patrimonium suum civibus donavit, ne curis domesticis a philosophiae studio avocaretur. 3. Non tam fortes sumus, ut rei novitate nunquam perturbati simus. 4. Hannibal, nisi civium suorum invidia debilitatus esset, Romanos fortasse superavisset. 5. Memores este virtutis, ut ab omnibus et laudemini et amemini. 6. Themistocles curavit, ut consilia Graecorum regi Persarum nuntiarentur. 7. Alexandro si longior vita data esset, manus Macedonum Oceanum transvolavisset. 8. Recte Plato dicit: Nemo prudens punit, quia peccatum est, sed ne iterum peccetur. 9. Cyrus imperavit, ut Croesus cremaretur.

1. Rodzice starają się, aby ich dzieci dobrze się wychowały. 2. Cicero życzył sobie, aby jego imię pismami było sławione. 3. Jak wielce przez nas pokój zawsze był kochany, wszystkim opowiemy. 4. Spartanie nigdyby nie byli zachowywali praw Likurga, gdyby nie zostały były stwierdzone powagą delfickiego boga. 5. Wielu ludzi chwali dlatego innych, aby sami przez nich byli chwaleni. 6. Przez kogo Alexander Wielki został wychowany, nie jest ci nieznanem. 7. Gdyby gęsi nie były ocaliły Kapitolu, cała Italia zostałaby była spustoszońa przez Gallów.

56.

Infinitivus, participium.

1. Alienis malis delectari inhumanum est. 2. Melior est certa pax, quam sperata victoria. 3. Res familiaris conservari

debet diligentia et parsimonia. 4. Simulata amicitia non diu manet. 5. Servi a Spartaco, homine audacissimo, sollicitati bellum contra Romanos parabant. 6. Mercator quidam interrogatus, quomodo sibi paravisset divitias: Magnas, inquit, facile paravi, exiguas vero cum labore et tarde.

1. Być ganionym przez złego człowieka dla nikogo nie jest szpetna. 2. Sokratesa skazanego przez sędziów prosili przyjaciele, aby ucieczką życie ratował. 3. Przyjemna jest być chwalonym i kochanym przez dobrych ludzi. 4. W obozie zdobytym była wielka ilość złota i srebra. 5. Kurya zbudowana przez Tullusa Hostiliusza była najslawniejsza. 6. Zmiana kraju nie zmienia usposobienia.

Konjugacya druga.

Strona czynna.

Indicativus.

57.

Praesens, imperfectum, futurum.

1. Frondem in silvis non vides. 2. Romanis omnes terrae et omnia maria patebant. 3. Hominem avarum nec preces nec lacrimae movebunt. 4. Antiquissimis temporibus arborum fructus hominibus alimenta praebebant. 5. Si unam habebimus virtutem, omnes habebimus virtutes. 6. Homo doctus in se semper divitias habet. 7. Parsimonia et diligentia rem familiarem maxime augebis. 8. Athenienses omnium suorum civium potentiam timebant. 9. Maximam laudem merebitis, milites, si fortitudine vestra hostes ab urbe nostra prohibebitis. 10. Orpheus cantu suo saxa silvasque movebat. 11. Pueri Lacedaemoniorum corpora duris laboribus exercebant. 12. Unus lupus non timet multas oves.

1. Poczciwy a mądry człowiek nigdy nie będzie obawiał się śmierci. 2. Żołnierze dzielnie powstrzymywali nieprzyjaciół od murów miasta. 3. Człowiek kłamliwy nikomu się nie podoba. 4. Drzewa, które na wiosnę kwitną, w jesieni wydadzą nam owoce. 5. Wódz przed bitwą napominał żołnierzy, aby mężnie

walczyli. 6. Broń zawsze wiele znaczyć będzie. 7. Rada Temistoklesa nie podobała się wielu państwom. 8. Nie będziemy zdrowi, jeżeli nie będziemy zachowywali miary w jedzeniu i picciu.

58.

Perfectum, plusquamperfectum, futurum exactum.

1. Multis civitatibus vitia civium plus nocuerunt quam bella. 2. Omnes Macedoniae urbes, quas rex Philippus tenuerat, Romani occupaverunt. 3. Arbores autumnno fructus nobis praebebunt, si vere floruerint. 4. Horatius Cocles hostium impetum sustinuit solus. 5. Quos olim inermes timueratis, hos postea armatos superavistis. 6. Nunquam felices eritis, nisi modum in omnibus rebus adhibueritis. 7. Anacharsis interrogatus, quid esset in homine pessimum et quid optimum, respondit: Lingua. 8. Scipio spem civium, quam de eo ^{habere omni miles} habuerant, incredibili virtute superavit. 9. Mors eum non terret, qui semper legibus divinis paruit. 10. Ab omnibus laudabitur is, qui dulce eum utili miscuerit. 11. Graeci legatos Persarum, qui terram et aquam postulaverant, deriserunt. 12. Philippus Olynthum, urbem antiquam et nobilem, funditus delevit.

1. Rzymianie zburzyli Kartaginę i Korynt, bardzo sławne miasta. 2. Wódz owym odważnym żołnierzom, których ani bramy ani mury nieprzyjaciół nie powstrzymały, wielkie dał nagrody. 3. Sobie szkodzić będziecie, jeżeli pamięci swej nie wyćwiczycie. 4. Cincinnatus, który przedtem własnymi rękami rolę orał, z największą chwałą piastował dyktaturę. 5. Podobałście się nam, ponieważ zasłużyliście się około dobra ojezyny. 6. Będziecie szczęśliwi, jeżeli poskromicie swe namiętności. 7. Za czasów Periklesa sztuki i umiejętności w Grecyi najwięcej kwitnęły. 8. Temistokles w pamięci zatrzymał był imiona wszystkich obywateli.

59.

Coniunctivus.

1. Conscientia nos monet, ut legibus pareamus. 2. Tanta fuit fortitudo Achillis, ut vox eius Troianos terreret. 3. Nullum belli genus est, in quo Pompeium non exercuerit fortuna rei publicae. 4. Multos Macedonia Alexandros habuisset, nisi fortuna eos in perniciem mutuum armavisset. 5. Oculos habemus,

ut, quae circa nos sunt, videamus. 6. Cato Romanis suasit, ut Carthaginem delerent. 7. Tam prospera erat Attici valetudo, ut per annos triginta medicinae non indiguerit. 8. Si tacuisses, philosophus mansisses. 9. Memoriam exerceamus. 10. Nemo tam humilis erat, ut ei aditus ad Miltiadem non pateret.

1. Gdyby ludzie swe żądze poskramiali, byliby szczęśliwsi. 2. Co winienesz rodzicom, sam wiesz najlepiej. 3. Któż nie wie, jak smutny koniec życia miało wielu sławnych mężów. 4. Bylibyście się nam podobali, gdyby was była zalecała skromność i pilność. 5. Zachowujmy we wszystkim miarę i bądźmy posłuszni prawom. 6. Cezar ostrzegał żołnierzy przed bitwą, aby się Gallów nie bali. 7. Gdybyście byli słuchali naszych rad, bylibyście uniknęli nieszczęścia. 8. Życzyłem sobie, abym cię widział w Italii.

60.

Imperativus, infinitivus, participium, gerundium.

1. Saepe tacens vocem verbaque vultus habet. 2. Miseris solacium parvum est socios malorum habere. 3. Fulgentes gladios hostium videbant Decii. 4. Magistratus malum civem coërceto. 5. Principibus placuisse viris non ultima laus est. 6. Ars tacendi difficilis est. 7. Iusta magistratum imperia sunt iisque cives modeste parento. 8. Secreto amicos admone, palam lauda. 9. Vae tibi ridenti, quia mox post gaudia flebis.

1. Trudno jest podobać się wszystkim. 2. Ćwiczcie codziennie pamięć, uczniowie. 3. Widok drzewa, kwitnącego na wiosnę, bawi nasze oczy. 4. Podobać się dobrym, nie podobać złym jest bardzo wielką chluba. 5. Milczeniem rzadko sobie szkodzisz. 6. We wszystkich rzeczach zachowajcie miarę. 7. Smutna jest nie mieć przyjaciół. 8. Uczniowie niech będą posłuszni nauczycielowi.

Strona bierna.

Indicativus.

61.

Praesens, imperfectum, futurum.

1. Aliorum damno docemur. 2. A tectis Germanorum hospites nunquam arcebantur. 3. Qui precibus et lacrimis non

tytułka

movetur, minis non movebitur. 4. Marcus Cicero diligentissime in philosophia a magistro exercebatur. 5. Columbae etiam parvo strepitu terrentur. 6. Si vir es probus, nulla re a virtute deterreberis. 7. Cladibus hostium augebatur animus Romanorum. 8. Dulcia et amara semper miscentur. 9. Memoria illius diei, quo ingens Persarum exercitus in campo Marathonio a decem milibus Graecorum superatus est, nunquam delebitur.

1. Słoń i lew przestraszają się ogniem. 2. Słusznie wzruszaliście się nędzą niewinnych sprzymierzeńców. 3. Nie zawsze będziesz uczony przez tego samego nauczyciela, przez którego teraz jesteś uczony. 4. Niczem nie damy się odstraszyć od naszych obowiązków. 5. Synowie starożytnych Greków ćwiczyli się w rozmaitych sztukach. 6. Zawsze źli obywate powściągani będą surowemi karami.

62.

Perfectum, plusquamperfectum, futurum exactum.

1. Adventu hostium milites Romani magnopere territi sunt. 2. Laudabamus semper fidem illam ac diligentiam, quae in amicorum periculis totiens a vobis adhibita erat. 3. Carthago et Numantia a Scipione Minore deletae sunt. 4. Ei summum imperium habebunt, a quibus omnes cupiditates coercitae erunt. 5. Stulti aliena calamitate nunquam moniti sunt. 6. Marcus Agrippa a Caesare Octaviano navali corona donatus est, qui honos nemini ante eum habitus erat. 7. Cum admoniti eritis, ut malorum puerorum consuetudinem vitetis, paretote. 8. Multi homines mali metu poenarum a sceleribus deterriti sunt.

1. W roku 480. przed Chr. Ateny przez Xerxesa, króla Persów, zburzone zostały. 2. Będziecie szczęśliwi, jeżeli wszystkie żądze poskromicie. 3. Chociaż najlepsi uczyli cię nauczyciele (pass.), jednak pismami nie wślawiłeś swego imienia. 4. Bardzo miłą jest nam pamięć tych miejsc, w których nas uczono. 5. Będziecie zdrowi, jeżeli we wszystkich rzeczach miara przez was będzie zachowana. 6. Temistokles, przez którego flota Ateńczyków powiększona została, podstępem skłonił Persów do bitwy.

63.

Coniunctivus.

1. Leges breves sunt, ut facile etiam ab imperitis teneantur. 2. Alexander, rex Macedonum, milites admonuit, ne mul-

titudine Persarum terrentur. 3. Cui vestrum notum est, quo anno Carthago deleta sit a Scipione? 4. Persae totam Graeciam expugnassent, nisi Themistoclis consilio coerciti essent. 5. Modus adhibeatur in voluptatibus. 6. Precibus miserorum non commoveremur, nisi ipsi miseri fuissetemus. 7. Incredibile est, quantopere Ciceronis pro Ligario oratione Caesar commotus sit. 8. Si equites nostri primum impetum hostium sustinuissent, pedites adventu illorum non essent territi.

1. Wasza pamięć byłaby lepsza, gdyby codziennie była ćwiczona. 2. Żądze rozumem niech będą poskramiane. 3. Pożar był tak wielki, iż całe miasto zostało zniszczone. 4. Rzymianie byłiby nie pokonali Hannibala, gdyby Kartagińczycy byli powiększyli jego wojsko (pass.). 5. Tak wielka była wymowa Cicerona, że najzwardzialsi słuchacze często się wzruszali. 6. Gołębie tak są bojaźliwe, iż przestraszają się najmniejszym szelestem.

64.

Infinitivus, participium.

1. Et monere et moneri proprium est verae amicitiae. 2. Apud Athenienses viris de re publica bene meritis victus publice praebebatur. 3. In pueritia coercitum esse adulescenti utile est. 4. Auxilium praebitum non semper hominibus placet. 5. Precibus miserorum moveri laudabile est. 6. Helvetii auctoritate Orgetorigis permoti eas res, quae ad profectionem erant necessariae, brevi tempore comparaverunt. 7. Victoria augeri solet animus militum.

1. Głupcy zwykli być wyśmiewani. 2. Wódz gani żołnierzy, przestraszonych przybyciem nieprzyjaciół. 3. Syn napomniany przez ojca unikał towarzystwa złych ludzi. 4. Młodzieńcy w rozmaitych sztukach ćwiczyć się powinni. 5. Łzami matki wzruszony nie walczył z Rzymianami Koryolan.

Konjugacya trzecia.

Strona czynna.

Indicativus.

65.

Praesens, imperfectum, futurum.

1. Ex ungue leonem, e fructu arborem cognoscimus. 2. Ex ore Nestoris melle dulcior fluebat oratio. 3. Semper dicam, quod verum est, sed non dicam omnia omnibus. 4. In eis linguis, quas non intellegimus, surdis similes sumus. 5. Scythae uxores liberosque secum vehebant. 6. Imperator exercitum in fines hostium ducet. 7. Molestias vitae spes minuit. 8. Dionysius, tyrannus Syracusarum, semper insidias metuebat. 9. Iracundiam si vincemus, hostem superabimus maximum. 10. Qui carmina Homeri legent, valde delectabuntur. 11. Milites castra fortiter armis defendebant. 12. Vitam saepius regit fortuna quam sapientia.

1. Pilnością i pracą zwyciężycie wszystkie trudności. 2. Ludzie cnotliwi boją się Boga. 3. Jeżeli bronić będziesz przyjaciół, przyjaciele ciebie bronić będą. 4. Szanuję cię, ponieważ zawsze otwarcie wypowiadałeś swe zdanie. 5. Pisma Xenofonta pilnie czytać będziemy. 6. Chłopczy rzymscy uczyli się praw dwunastu tablic. 7. Od roku 510. do roku 32. konsulowie rządzili rządzają-
pospolitą rzymską. 8. Królowie rzymscy najznakomitszych oby-
wateli wybierali do senatu.

66.

Perfectum, plusquamperfectum, futurum exactum.

1. Alexandrum, tot regum et populorum victorem, iracundia vicit. 2. Caesar illas legiones, quas in Gallia conscripserat, ad exercitum misit. 3. Divites eritis, si divitias contempseritis. 4. Xerxes, rex Persarum, parvum Graecorum exercitum contempsit. 5. Aeschines orationem illam Rhodiis legit, quam contra Demosthenem dixerat. 6. Aliis cum beneficia tribueris, sile. 7. Imperator Nero nullam vestem bis induit. 8. Camillus, quia inique praedam diviserat, exsilio multatus est. 9. Stultissimus omnium est, qui flevit, quod ante annos mille non vixerat.

10. Gaius Caesar Valerium Procillum, egregium iuvenem, cuius pater civitate donatus erat, ad Ariovistum misit.

1. Wielka liczba nieprzyjaciół zmniejszyła nadzieję zwycięstwa, którą żywili żołnierze. 2. Zachowaj pamięć dobrodziejstw, które ci drudzy wyświadczą. 3. Książki, które nam przysłałeś, przeczytaliśmy pilnie. 4. Nigdy nie będziesz ubogi, jeżeli wzgardzisz bogactwami. 5. Tacyt napisał książkę o obyczajach Germanów. 6. Sallustiusz opisał wojnę, którą naród rzymski prowadził z Jugurta, królem Numidów. 7. Któż kiedy żył bez boleści, bez troski, bez niebezpieczeństw? 8. Mardoniusz, wódz Persów, z 200.000 pieszych, których sam z osobna wybrał, przez Greków pod Plateami do uciezki zmuszony został.

67.

Coniunctivus.

1. Ignoscas alios multa, nihil tibi. 2. Consul edixit, ut milites proelium committerent. 3. Britanniam qui homines initio coluerint, non est notum. 4. Nomen Thucydidis vix exstaret, nisi scripsisset historiam. 5. Nullus dolor est tam magnus, ut eum longinquitas temporis non minuatur. 6. Democritus philosophus interrogatus, in qua re consisteret nobilitas, respondit: Pecudum nobilitas in valido corpore consistit, hominum in bonitate morum. 7. Ea fuit Mithridatis magnitudo, ut omnes reges maiestate superaverit bellaque cum Romanis per XLVI annos gesserit. 8. Magna esset multorum virorum gloria, nisi perdissent illam exitu vitae.

1. Jeden z Kartagińczyków rzekł: Gdyby Hannibal żył, mielibyśmy już wojnę z Rzymianami. 2. Prowadzimy wojny, abyśmy w pokoju żyli bez krzywdy. 3. Wiecie, jak wielce szanowaliśmy i poważali męża mądrego i sprawiedliwego. 4. Imiona wielu mężów nie byłyby znane, gdyby nie byli napisali książek. 5. Brońmy dzielnie ojczyzny. 6. Filozofia nauczyła mnie, abym siebie samego poznawał. 7. Znane wam jest, co Cicero w senacie mówił. 8. Napominamy młodzieńców, aby starców szanowali.

68.

Imperativus, infinitivus, participium, gerundium.

1. Apollo, cum „nosce te“ dicit, hoc dicit: Nosce animum tuum. 2. Scutum in proelio reliquisse apud Lacedaemonios tur-

Porci, new. *Leyers*
 pissimum erat. 3. Homines magis defendenti quam accusanti favent. 4. Ars bene vivendi difficillima est. 5. Educ tecum, Catilina, omnes tuos, purga urbem. 6. Ignoscito saepe alteri, nunquam tibi. 7. Mendaci homini ne verum quidem dicenti fidem habemus. 8. Cuidam dicenti: Maximus est hostium numerus, Laco respondit: Eo maior erit gloria nostra. 9. Virtutem omnes colunt. 10. Nihil agendo homines male agere discunt.

1. Pogardzaj bogactwami, ezcij cnotę. 2. Zwykłem codziennie albo czytać albo pisać. 3. Obywatel niechaj broni dobra rzeczypospolitej. 4. Trudniej jest siebie samego zwyciężyć, niż nieprzyjaciela. 5. CzłowiekoŹwi, który nic nie czyni (= nic nie czyniącemu), dzień jest długi. 6. Żaden wiek nie jest późny do nauki (= uczenia się). 7. Lepiej jest zamilknać, niż nierozsądnie przemówić. 8. Powiedz, dla czego nie czytasz użytecznych książek.

Leyers
 Strona bierna.

Indicativus.

69.

Praesens, imperfectum, futurum.

1. Dei arbitrio terra mariaque reguntur. 2. Apud veteres Germanos albi equi in sacris nemoribus alebantur. 3. Contumeliis stultorum sapientes nunquam offenduntur. 4. Non semper viator a latrone, nonnunquam etiam latro a viatore occiditur. 5. Ab antiquis perniciosus etiam rebus nomen deorum tribuebatur. 6. Gratius ex ipso fonte bibitur aqua. 7. Avaritia neque copia neque inopia imminuetur. 8. Alcibiades non minus timebatur a civibus, quam diligebatur. 9. Nunquam exstinguetur memoria eorum, qui libertatem patriae defenderint. 10. Vincuntur molli pectora dura prece.

1. Numancyi, sławnego miasta Hiszpanii, broniono długo przeciw wielkiemu wojsku rzymskiemu. 2. Jeżeli będziecie niesprawiedliwi, wszyscy dobrzy pogardzać wami będą (pass.). 3. Przykładami wszyscy dajemy się pociągać. 4. Minerwa czczona była szczególnie w Attyce, gdzie sztuki i umiejętności najbardziej kwitnęły. 5. Nie będą nigdy owi szanowani, którzy nikogo

nie szanują. 6. Książki, które Plato napisał, zawsze bywają czytowane przez uczonych. 7. Kogo się ludzie boją, tego najczęściej nie kochają (pass.).

70.

Perfectum, plusquamperfectum, futurum exactum.

1. Thrasybulus a triginta tyrannis contemptus est. 2. Themistocles, cuius dolo Persae victi erant, a civibus suis absens accusatus et damnatus est. 3. Contemneris ab omnibus hominibus piis, si ius divinum a te laesum erit. 4. Nusquam tanti honores senectuti tributi sunt, quanti apud Lacedaemonios. 5. Eumenes, dux Alexandri Magni, non firmas copias habuit, quod non multo ante contractae erant. 6. Si in prima acie positi eritis, milites, in vobis spes victoriae erit. 7. A Thebanis praesidium Lacedaemoniorum ex arce pulsum est. 8. Daci, quotiens Danuvii ripae gelu iunctae erant, finitimas imperii Romani terras vastabant. 9. Carpite florem, qui nisi carptus erit, ipse cadet.

1. Ateńczycy i ich sprzymierzeńcy przez Agesilausa, króla Lacedemonczyków, pod Koroneą zwyciężeni zostali. 2. W bitwie pod Tapsus słonie króla Juby, które niedawno przedtem z lasu wyprowadzono, nagłym dźwiękiem trąb spłoszyły się. 3. Jeżeli pogardzicie bogactwami (pass.), będziecie szczęśliwi. 4. Przed rydwanem Pawła prowadzono dwóch królewiczów. 5. Hannibal trzy miary złotych pierścieni, które ściągnięto z rąk rzymskich senatorów, posłał obywatelom. 6. Państwa, które nie będą rządzone dobrymi prawami, nie będą kwitnęły.

71.

Coniunctivus.

1. Poëtae ita dulces sunt, ut non modo legantur, sed etiam ediscantur. 2. Aeneas et Antenor semper Troianis suaserunt, ut Helena Graecis redderetur. 3. Dic, quo anno Persae Themistoclis dolo victi sint. 4. Nisi a militibus tertiae aciei proelium restitutum esset, Galli Romanos fugavissent. 5. Cur somniis credatur, nescio. 6. Gorgiae tantus honor habitus est a Graecis, ut ei statua aurea statueretur. 7. In historia declaratur non solum, quid actum aut dictum sit, sed etiam quo modo. 8. Multi milites effugissent, nisi portae castrorum clausae essent.

1. Pieśni Homera tak są piękne, iż je się czyta z największą przyjemnością. 2. Powiedzcie mi, w którym roku stoczono bitwę pod Kannami. 3. Imiona wielu sławnych mężów byłyby nieznane, gdyby ich czyny przez pisarzy nie zostały były przekazane pamięci. 4. Demetryusz tak bardzo przez Ateńczyków był czczony, iż mu trzysta posagów postawiono. 5. Wszyscy ludzie pogardzaliby (pass.) toba, gdybyś nie kochał rodziców. 6. Często was napominamy, abyście drugim przebaczeni (pass.).

72.

Infinitivus, participium.

1. Laudari, coli, diligi gloriosum est. 2. Saepe parva scintilla neglecta magnum excitavit incendium. 3. Iniuste accusati ab amicis defendi debent. 4. Ab amico in periculo destitutum esse acerbum est. 5. Alexander Magnus ab Apelle pingi optavit. 6. Acti labores iucundi sunt. 7. Bella ab Hannibale gesta multi scriptores memoriae prodiderunt. 8. Sperne voluptates; nocet empta dolore voluptas.

1. Przyjemna jest być chwalonym i kochanym przez dobrych i mądrych mężów. 2. Rola zaniedbana nie wyda plonów. 3. Niegodna jest być zwyciężonym przez równego przeciwnika, daleko niegodniejsza przez nierównego. 4. Przyjemna jest świadomość życia dobrze spędzonego. 5. Być zwyciężonym jest nie raz zaszczytniejsza niż zwyciężyć. 6. Herodot opisał wojny, prowadzone przez Greków przeciwko Persom.

Konjugacya czwarta.

Strona czynna.

Indicativus.

73.

Fraesens, imperfectum, futurum.

1. Ovis hominem carne sua nutrit vestitque lana sua. 2. Lycurgi leges laboribus erudiebant iuventutem. 3. Ver veniet et terram gramine et floribus vestiet. 4. Alii gloriae serviunt, alii pecuniae. 5. Nullam rem Romani tam diligenter custodiebant, quam libros Sibyllinos. 6. Tempus omnes dolores minuet

et leniet. 7. Octavianus non amplius quam septem horas dormiebat. 8. Qui semel falsa dixerit, postea nunquam fidem inveniet. 9. Persae ingratum animum graviter puniebant. 10. Tantum scimus, quantum memoria tenemus.

1. Oczyma widzimy, uszami słyszymy. 2. Leliusz i Scipio często przychodzili do Katona. 3. Mędrcze nigdy swym żądom służyć nie będzie. 4. Rzadko znajdziemy prawdziwą cnotę. 5. Rzymianie karali często mieszkańców całego kraju. 6. Ciępliwością wszystkie boleści złagodzimy. 7. Rzymianie kształcili swe dzieci w sztukach i umiejętnościach. 8. Diogenes ręką czerpał wodę.

74.

Perfectum, plusquamperfectum, futurum exactum.

1. Unus dies universae Graeciae libertatem finivit. 2. Aduertit in altissimo muro, quo urbem muniverant, magna saxa collocaverunt. 3. Nisi nives iter nostrum impediverint, mox ad vos veniemus. 4. Domum nostram maioribus praesidiis munivimus etque firmavimus. 5. Themistocli omnia, quae et audiverat et viderat, in memoria haerebant. 6. Ego, si omnia expediero, brevi tempore te videbo. 7. Graeci a Romanis, quos artibus et litteris erudiverant, armis victi sunt. 8. Tum denique vivemus, cum in caelum venerimus. 9. Caesar regem Pharnacem tam facile vicit, ut senatui Romano victoriam tribus verbis nuntiaret: Veni, vidi, vici.

1. Pompejus bardzo mocnymi załogami zabezpieczył Sycylię. 2. Lukullus wiedział wszystko, co widział i słyszał. 3. Żołnierze będą bezpieczni, jeżeli obóz obwarują. 4. Cicerona, greccy nauczyciele kształcili. 5. Nauczyciel ukarał tych uczniów, którzy jego przestróg nie usłuchali. 6. Gdy wszystkie sprawy ukończymy, oddamy się spoczynkowi. 7. Wiele teraz wiecie, czego nie wiedzieliście przed kilku laty.

75.

Coniunctivus.

1. Nullus dolor est tam magnus, ut eum longinquitas temporis non leniat. 2. Laelius et Scipio saepe ad Catonem veniebant, ut eius de senectute sermones audirent. 3. Saturnus, ve-

tustus Italiae rex, adeo iustus fuit, ut nemo sub illo serviverit neque rem privatam habuerit. 4. Cato Maior, quid quoque die dixisset, audisset, egisset, commemorabat vesperi. 5. Leges civibus praescribunt, ut magistratibus oboediant eosque colant. 6. Hannibal venenum hausit, ne in potestatem Romanorum veniret. 7. Dic nobis, puer, quot horas dormiveris. 8. Coriolanus agros Romanorum vastavisset, nisi mater et uxor animum eius mollivissent.

1. Nikt nie jest tak uczony, iżby wszystko wiedział. 2. Nigdy Herkules nie byłby dostał się do bogów, gdyby cnotą nie był sobie do nich drogi utorował. 3. Niejaki Ummidyusz tak był brudny, że się nie lepiej odziewał, jak niewolnik. 4. Małobyśmy wiedzieli, gdyby nas inni nie byli kształcili. 5. Klęska była tak wielka, że ani nawet zwiastun do miasta nie przybył. 6. Strzeżcie się, abyście nie służyli żądzom.

76.

Imperativus, infinitivus, participium, gerundium.

1. Leonidas, rex Lacedaemoniorum, Xerxi, regi Persarum, qui scripserat: Mitte arma, respondit: Veni et sume. 2. Virgines Vestales in urbe custodiunt ignem sempiternum. 3. Acerba audire tolerabilius est quam videre. 4. Septem horas dormivisse satis est. 5. Nihil contemnit esuriens. 6. Aures habemus ad audiendum, oculos ad videndum. 7. Lex erat apud Romanos: Hominem mortuum in urbe ne sepelito neve urito. 8. Iacet corpus dormientis, ut mortui. 9. Qui tacet, consentire videtur.

1. Łaknącego lwa boją się wszystkie zwierzęta. 2. Czasem lepiej jest czegoś nie wiedzieć. 3. Sprawiedliwy sędzią zachowuje miarę w karaniu. 4. Samentu Bogu służcie. 5. Komuż nie jest przyjemnie znaleźć wiernego przyjaciela? 6. Słuchajcie praw rzeczypospolitej, obywatele.

Strona bierna.**Indicativus.**

77.

Praesens, imperfectum, futurum.

1. Quod multis placet, non facile custoditur. 2. Labore, sudore, cursu, fame cena Lacedaemoniorum condiebatur. 3. Omnia.

vel acerbissima mala aliquando finientur. 4. Oratores cum severitate audiuntur, cum voluptate poetarum. 5. Templum Iani claudebatur in pace, aperiebatur in bello. 6. Non semper erudiemini ab iis, a quibus nunc erudimini. 7. Ab oratoribus et excitamur et lenimur et ad tristitiam saepe adducimur. 8. Corpora hominum antiquis temporibus non sepeliebantur sed cremabantur. 9. Castra Romana cotidie vallo et fossa munitur. 10. Preces hominum piorum a Deo audientur.

1. Potrawy przygotowuje się różnemi rzeczami. 2. Ciała umarłych u Egipcyan balsamowano. 3. Wszystkie boleści kiedyś się zlagodzą i skończą. 4. Umysły ludów wojowniczych bywają łagodzone sztukami pokoju. 5. Bądźcie wdzięczni dla tych, którzy was kształcili i wychowywali (pass.). 6. Dostatecznie będziemy strzeżeni, jeżeli nas Bóg strzec będzie. 7. Niepoczeiwych ludzi Bóg karze (pass.).

Perfectum, plusquamperfectum, futurum exactum.

1. Alcibiades Atheniensis a Pericle educatus, a Socrate eruditus est. 2. Xerxes omnes sacerdotes, qui in arce Athenarum ab eo inventi erant, necavit urbemque incendio delevit. 3. Urbs, si firmis muris munita erit, non facile ab hostibus expugnabitur. 4. Leges ad salutem civium inventae sunt. 5. Quamquam multis occupationibus impeditus eram, tamen has ad te litteras scripsi. 6. Mortem amicorum vestrorum sentietis, cum sepulti erunt. 7. Themistoclis ossa clam in Attica ab amicis sepulta sunt. 8. Servius Tullius, qui in regia Tarquinii nutritus educatusque erat, post mortem Tarquinii regnum occupavit. 9. Cibus nisi sale conditus erit, non erit iucundus.

magnus alexander
1. Alexander Wielki przez filozofa Aristotelesa wykształcony został. 2. Wszystkie twierdze, które przez Pompejusa zostały obwarowane, Cezar nagłym napadem zdobył. 3. Kto będzie ganił, jeżeli zdrajcy ojczyzny zostaną ukarani. 4. Imię twoje słyszane było w najodleglejszych okolicach. 5. Zamku rzymskiego nieprzyjaciele nie zdobyli, ponieważ krzyk gęsi, bogini Junonie poświęconych, przez jego obrońców usłyszany został. 6. Gdy się wojna skończy, sztuki i umiejętności w państwie zakwitną.

Coniunctivus.

1. Sullae mortuo is honor habitus est, ut in Campo Martio sepeliretur. 2. Nullus unquam dolor tantus fuit, ut non longinquitate temporis mollitus sit. 3. Munivissent Lacedaemonii urbem suam, nisi fortitudine civium satis munita esset. 4. Ne audiantur verba hominum mendacium. 5. Aegyptus tam fertilis non esset, nisi flumine Nilo agri mollirentur. 6. Nisi Scipio plus suo quam senatorum consilio credidisset, secundi Punici belli finis inventus non esset. 7. Quis nostrum non optat, ut hoc bellum finiatur? 8. Audiatur et altera pars.

1. Miasto ~~nasze~~ niechaj będzie obwarowane mocnym murem. 2. Gdyby się boleści nie łagodziły, bylibyście bardzo nieszczęśliwi. 3. Kto z was powie, w którym mieście królowie Persów byli chowani? 4. Jeźdźcy byliby się ocalili, gdyby rzeka nie była wstrzymała ich uciezki (pass.). 5. Starajcie się rodzice, aby wasze dzieci pilnie się kształciły. 6. Nieprzyjaciele nie byliby zdobyli miasta, gdyby go obywatele pilnie byli strzegli (pass.).

Infinitivus, participium.

1. Urbs a militibus custodiri debet. 2. Saepe Cimon minus bene vestito amiculum suum dedit. 3. Quid est iucundius quam erudiri a viro erudito? 4. Urbs Lacedaemoniorum non erat munita muris, sed praesidium quaerebatur in fortissimis civibus. 5. Acerbum est ab aliquo circumveniri, acerbius a propinquo. 6. Iucundi sunt labores finiti.

1. Miasta zwykło się obwarowywać murami. 2. Bolesna jest przez przyjaciela być oszukanym. 3. Wiele książek napisali ludzie wykształceni. 4. Być karanym nie jest przyjemna. 5. Bardzo wiele potraw zwykło się przyprawiać solą. 6. Jeńcy powinni być strzeżeni.

Słowa trzeciej koniugacyi, zakończone na io.

Strona czynna.

1. Fugiamus superbiam. 2. Magistratus dona neve capiunto neve danto. 3. Minimum eripiet fortuna, cui minimum dedit.

4. Melius est accipere quam facere iniuriam. 5. ^{Bene!} Quem fructum ex mendaciis percipiunt mendaces? Hunc, ut nemo ipsis credat. 6. Qui proficit in litteris et deficit in moribus, plus deficit quam proficit. 7. ^{vel} ~~Datis~~ fretus numero copiarum suarum configere cupiebat. 8. Fac, quod tibi imperatum est. 9. Mithridates ex regno fugiens magnam copiam pulcherrimarum rerum, quas a maioribus acceperat, Romanis reliquit. ^{Dosob}

1. Żołnierze Antoniusza pojмали uciekającego Cicerona. 2. Sędzia niech nie przyjmuje darów. 3. Dobrzy mężowie nigdy nie będą czynili tego, co jest szpetne. 4. Starego lisa nie łatwo schwycisz. 5. Księżyc otrzymuje światło od słońca. 6. Skąpy zawsze więcej pragnąć będzie. 7. Klęska Rzymian pod Kannami była tak wielka, że zaledwie kilku z bitwy uciekło. 8. Czyńcie, co wam rozkazano. ^{Dosob}

82.

Strona bierna.

1. Hieme saepe per totos dies sol non conspicitur. 2. Melius est decipi quam decipere. 3. In rebus dubiis optime perspicietur fides amicorum. 4. Victus proelio, nisi fugis, caperis. 5. Teuta, Illyriorum regina, imperavit, ut legati Romanorum interficerentur. 6. In rebus prosperis superbia et arrogantia maxime fugiatur. 7. Hannibal a Scipione victus, ne a Romanis caperetur, ad Antiochum, regem Syriae, fugit. 8. Imperator Galba propter nimiam erga indignos facilitatem a plerisque despiciebatur.

1. Cnota nigdy ci nie będzie wydarta. 2. Wojny podejmuje się, abyśmy bez krzywdy żyli w pokoju. 3. Pozorem cnoty ludzie często się ludzą. 4. W nieszczęściu wierność przyjaciół najlepiej się poznaje. 5. U Rzymian zdrajców ojczyzny strącano ze skały tarpejskiej, ojcobójców wrzucano do rzeki. 6. Przez dobrych obywateli wszelka praca będzie podjęta dla dobra ojczyzny.

Deponentia.

83.

Konjugacya pierwsza.

1. Nonnullae aves imitantur vocem humanam. 2. Fortuna in omni re dominatur. 3. Helvetii Aeduorum agros populabantur.

4. Semper te hortabor, ut parentes tuos et colas et ames.
5. Nullum regem magis admiratus est Alexander quam Cyrum.
6. Multi rixantur de lana saepe caprina. 7. Fuit tempus, cum in agris homines bestiarum more vagabantur. 8. Discentem et opes comitantur et fortuna. 9. Iovi fulmen fabricati sunt Cyclopes in Aetna. 10. Bias interrogatus, quod animal omnium maxime noxium esset: Si de feris, inquit, percontaris, tyrannus; si de cicuribus, adulator.

1. Metellus całą Kreteę spustoszył. 2. Syrakuzanin Dion kochał i podziwiał filozofa Platona. 3. Czemu sprzeczacie się o drobne rzeczy? 4. Naród rzymski przez 250 lat z ludami ościennymi pasował się. 5. Życie dobrych ludzi zawsze naśladować będziemy. 6. Najlepiej czeći Boga ten, kto go naśladowuje. 7. Człowiekowi niesprawiedliwemu szczęście nieraz towarzyszyło i towarzyszyć będzie.

84.

Ciąg dalszy.

1. Dionysius tyrannus contionari ex alta turri solebat. 2. Cum his versare, qui te meliorem faciunt. 3. Ego vos hortari non desistam, ut amicitiam omnibus rebus anteponatis. 4. Villam Curii contemplantes admiramur eius continentiam. 5. Petreius conantibus auxiliari suis dixit: Frustra meae vitae subvenire conamini. 6. Senatus Romanus legatum in Africam misit, qui actus Hannibalis specularetur.

1. Alcibiades tak naśladował obyczaje Persów, iż go wszyscy podziwiali. 2. Cezar napomniawszy żołnierzy, aby mężnie walczyli, stoczył bitwę. 3. Sprawiedliwy mąż nigdy nie będzie się bał grożącego wzroku tyrana. 4. IOglądaj piękność nieba, a podziwiać będziesz mądrość Boga. 5. IIPyrrus, król Epiru, starał się naśladować Alexandra Wielkiego. 6. Naśladowujcie pracowitość pszczoly, rozważając czas przyszły) IV V

85.

Konjugacya druga.

1. Deum veremur, qui hunc omnem mundum tuetur. 2. Aristidis iustitiam et probitatem cives ita verebantur, ut consiliis eius omnes parent. 3. Homerus et Vergilius bene de humano genere meriti sunt. 4. Discipuli recte instituti praeceptorem et

amabunt et verebuntur. 5. Libenter tibi ignoscam, si vitia tua professus eris. 6. Pompeius suam operam senatui pollicitus est. 7. Catilina glorians maria montesque pollicebatur sociis suis. 8. Plures inventi sunt, qui cum Hectore pugnare cuperent, quam Agamemnon ratus erat.

1. Posłowie Masinissy obiecali Rzymianom 1200 jeźdźców. 2. Lacedemończycy bardzo poważali starców. 3. Polecajcie synów waszych narodowi, jeżeli zasłużą. 4. Cicero kochał i szanował Scewolę, do którego przez ojca zaprowadzony został. 5. Attikus zawsze bronił sławy i godności Cicerona. 6. Więcej obiecujesz, niż od ciebie żądam.

Ciąg dalszy.

1. Bene de re publica mereri gloriosum est. 2. Adlaborate, ut eos, qui fidei vestrae committuntur, diligatis et omni ratione tueamini. 3. Augustus filios suos populo non commendasset, nisi meriti essent. 4. Tuentor censores urbis templa, vias, aquas, aerarium, vectigalia. 5. Caesar inopiam frumenti veritus constituit non progredi longius. 6. Neminem habuistis, quem vereremini. 7. Ignosce errantibus, miserere pauperum. 8. Achilles Priami miseritus corpus Hectoris ei reddidit, ut a Troianis cremaretur.

1. Czcijmy Boga, który tego świata strzeże. 2. Katilina nie byłby miał tytułu towarzyszy, gdyby im nie był obiecywał wielkich nagród. 3. Jak wielce Cicero zasłużył się około rzeczypospolitej, jest dostatecznie znane. 4. Prosimy was, abyście przebaczali błędzącym i litowali się nad biednymi. 5. Broń naszej godności, jak dotychczas broniłeś. 6. Chłopcy i młodzieńcy powinni szanować starców.

Konjugacya trzecia.

1. Praeteritum tempus nunquam revertitur. 2. Sine studio et ardore quodam nihil egregium consequeris. 3. Athenienses duabus victoriis, Marathonia et Salamina, maximam apud omnes gentes gloriam adepti sunt. 4. Plato uno et octogesimo aetatis anno scribens mortuus est. 5. Qui virtutem erit adeptus, semper a nobis diligetur. 6. Non omnes Romano-

rum servi de severitate dominorum querebantur. 7. Imperator ex castris media nocte egressus et contra hostes profectus est. 8. Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur.

1. Niesłusznie uważa się większa część ludzi na krótkość życia ludzkiego. 2. Jeżeli trudów unikać będziecie, nigdy nie dostapicie sławy prawdziwej. 3. Nigdyśmy nie zapomnieli i nie zapomnimy godności swojej. 4. Ziemia, na której się rodzicie, przykryje was. 5. Wielu z tych żołnierzy, którzy wyruszyli na wojnę, nie powróciło do ojczyzny. 6. Bóg zawsze był i będzie, lecz ludzie urodzili się i umrą.

88.

Ciąg dalszy.

1. Egredere, Catilina, ex urbe, patent portae, proficiscere. 2. Timoleon oculos amisit, sed nemo eum quentem de hac calamitate audivit. 3. Cohortatus est Caesar Aeduos, ut dissensionum obliviscerentur. 4. Quod sentimus, loquamur; quod loquimur, sentiamus; concordet sermo cum vita. 5. Valet apud nos hominum bene meritorum memoria etiam mortuorum. 6. Zeno adolescentulo, qui multa inepta loquebatur: Idcirco, inquit, aures habemus duas et os unum, ut plura audiamus, quam loquamur. 7. Atticus adeo fuit veritatis diligens, ut mendacium neque diceret neque pateretur. 8. Ariovistus naviculam deligatam ad ripam fluminis nactus ea profugit.

1. Eumenesa zmarłego krewni pogrzebali. 2. Znane jest, jak wielką sławę Scipio Afrykański osiągnął męstwem. 3. Słuchaj wiele, mów mało. 4. Napominamy was, abyście nie zapominali otrzymanych dobrodziejstw. 5. Kto nie umie milczeć, (ten) nie umie mówić. 6. Wszyscy sobie życzymy, abyśmy dożyli starości.

89.

Konjugacya czwarta.

1. Magnos viros virtute metimur, non fortuna. 2. Frons, oculi, vultus persaepe mentiuntur, oratio vero saepissime. 3. Deus largitur semperque largietur hominibus multa beneficia. 4. In senectute non molieris, quae in iuventute molitus es. 5. Cum sortitus eris bonum amicum, cura, ut eum tibi mutuo amore

devincias. 6. Cato delectationem convivii amicorum sermonibus metiebatur. 7. Iuppiter cum Neptuno et Plutone fratribus imperium mundi partitus est. 8. In rebus adversis fidem amicorum experieris. 9. Novem principes Graecorum inter se sortiti sunt, quis cum Hectore pugnaret. 10. Optimi amici ii erunt, qui gaudia et dolores cum amicis partientur.

1. Dobry obywatel mierzy wszystko według pożytku rzeczypospolitej, nie według swej korzyści. 2. Antoniusz, Oktawian i Lepidus rozdzielili między siebie rzeczpospolitą rzymską. 3. Epaminondas i Sokrates nigdy nie kłamali. 4. Temistokles wyprawił do Xerxesa niewolnika, którego wierności nieraz doświadczył. 5. Kto raz skłamał, nigdy wiary nie znajdzie. 6. W starości nie przedsięwzmiemy tego, cośmy przedsięwzięli w młodości.

90.

Ciąg dalszy.

1. Experire omnia, sed age prudenter. 2. Ne audiamus blandientia verba malorum. 3. Sol oriens et occidens diem noctemque conficit. 4. Cicero Antonium multa in rem publicam molientem patientia sua mitigavit. 5. Ummidius, homo avarus, magna cum voluptate divitias suas contemplabatur; erat autem tam dives, ut nummos non numeraret, sed metiretur. 6. Semper utilius est verum dicere quam mentiri. 7. Experiendo discimus. 8. Clitus, si Alexandro blanditus esset, ab eò non esset interfectus.

1. Doświadczajcie wszystkiego pierwszej słowami, niż bronią. 2. Któż z największą przyjemnością nie będzie oglądał wschodzącego słońca? 3. Kłamiącemu nikt nie wierzy. 4. Dzielimy przyjemności i bólesci z przyjaciółmi. 5. Przyjaciół przyjacielowi schlebiać nie powinien. 6. Dzieci niechaj tak będą wychowywane, iżby nigdy nie kłamały.

Konjugacya omowna.

91.

Strona czynna.

1. Bellum scripturus sum, quod populus Romanus cum Iugurtha gessit. 2. Caesar bellum gesturus erat cum Getis. 3. Helvetii frumentum omne, praeter quod secum portaturi

erant, comburunt. 4. Iniuriam qui facturus est, iam facit. 5. Ignoramus, quo die quaque hora anima nostra e corpore migratura sit. 6. Non modo ego, sed ne ipse quidem rex scit, quid futurum sit.

1. Jeżeli chcecie wyrządzać krzywdę, już ją wyrządzacie. 2. Owego dnia mieliśmy pisać do Pomponiusza. 3. Będzie nam bardzo przyjemnie, jeżeli napiszecie, co jutro czynić będziecie. 4. Posłowie Scytów powiedzieli do Alexandra: Jeżeli ród ludzki zwyciężysz, będziesz chciał wojnę prowadzić z lasami, śniegami, rzekami i dzikimi zwierzętami.

92.

Strona bierna.

1. Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano. 2. Memoria est exercenda. 3. Neglegentia discipulorum vituperanda, laudanda diligentia. 4. Non habitu, sed virtute homines iudicandi sunt. 5. Cum tempus necessitasque postulat, decertandum manu est et mors servituti anteponenda. 6. Mors non modo non timenda est seni, sed etiam optanda. 7. Vitanda est semper omnis avaritiae suspicio. 8. Nemo ante mortem beatus dicendus est.

1. Potrzeba czuwać i pracować. 2. Kłamcy nie trzeba wierzyć. 3. Cnotę powinno się zawsze kochać i czcić. 4. Zdań nie powinno się liczyć, lecz ważyć. 5. Potrzeba się odważać, odważnych sam Bóg wspiera. 6. Śmieszna jest obawiać się tego, czego obawiać się nie należy.

narraciones solo comp

Bajki, powiastki, opisy.

1.

Podryżni i osiel

Viatores et asinus.

Duo viatores forte in itinere errantem viderunt asinum. Hunc cum uterque possidere studeret, diu et acriter secum certabant. Interea asinus ipse fugit.

2.

Wilk i zura

Lupus et grus.

In faucibus lupi os haeserat. Mercede igitur conducit gruem, ut illud extrahat. Hoc sui colli longitudine grus facile effecit. Sed cum mercedem postularet, ridens lupus: Num tibi, inquit, parva merces videtur, quod caput incolume ex faucibus lupi extraxisti?

3.

Wilk umie, rancid

Lupus moribundus.

Lupus moribundus vitam suam considerans: Malus quidem fui, inquit, sed non pessimus. Ovem aliquando, quae a grege aberraverat, quamquam facile fuit, non devoravi. Eodem tempore convicia ab ove quadam in me iactata aequo animo toleravi. Atque vulpes: Haec omnia, inquit, vera sunt. Eodem enim tempore os illud devoratum in faucibus tuis haerebat, quod postea grus tibi extraxit.

4.

ciel ptam

Asinus blandus.

Asinus cum canem blandientem domino videret, ita secum locutus est: Si dominus eiusque tota familia canem propter blanditias adeo diligunt, quid mihi facient, si idem fecero? Itaque

cum dominum appropinquantem videret, prosiluit ambosque pedes in humeros domini coniciens faciem eius lingua lambit. Aegre dominus cum servis, qui accurrerant, tandem eum reiecit et multis verberibus repulit.

5.

Lupus et capra.

Lupus cum forte capram in alta rupe ambulantem conspexisset, monuit eam, ut potius in viride pratum descenderet. Cui illa respondit: Non tam stulta sum, ut dulcia praeponam salutaribus.

6.

Lupus et pastores.

Pastores ovem mactaverant et convivium celebrabant. Quod cum lupus videret: Quantus, inquit, tumultus esset, si ego agnum sumerem! At isti impune ovem consumunt. Tum unus ex pastoribus: Nos enim, inquit, nostram ovem consumimus, non alienam.

7.

Duae perae.

Iuppiter nobis duas peras dedit: alteram, quae nostris vitiis repleta est, post tergum habemus; alteram, in qua aliorum vitia sunt, ante pectus. Ita raro videmus, quae ipsi peccamus; si autem alii peccant, statim severi censores sumus.

8.

Mulier et gallina.

Mulier quaedam gallinam habebat cotidie unum ovum parientem. Cum autem mulier uno ovo non iam contenta esset, sed plura cuperet, gallinae largiorem cibum praebebat. Tum haec pinguior facta est et ova parere omnino desiit.

9.

Asinus cum pelle leonis.

Asinus fugitivus reperit forte in silva pellem leonis, qua indutus terrebat homines et bestias, quasi leo esset. Rustici in vicos suos fugiunt; lupi, ursi, cervi, boves, equi, oves, omnes

bestiae fuga salutem quaerunt. Venit tandem dominus, asinum suum quaerens. Tum asinus horrendum in modum rudere coepit, ut dominum quoque falleret. Sed ille cum asini aures vidisset, quae exstabant: Ceteros, inquit, fallas, me non falles; nosco te, asine.

10.

Luscinia et acanthis.

Luscinia et acanthis ante fenestram in caveis inclusae pendebant. Luscinia cantum iucundissimum incipit. Pater interrogat filium, utra avis tam suaviter canat, et ostendit ei utramque. Filius statim respondit: Sine dubio haec acanthis est, quae sonos illos suavissimos edit, pennas enim habet pulcherrimas. — Fabula eos notat, qui homines ex vestibus et forma aestimant.

11.

Tres boves.

In eodem prato pasebantur tres boves in maxima concordia. Itaque ab omni ferarum incursione tuti erant, ac ne leonem quidem timebant. Sed cum discidium inter eos ortum esset, singuli a feris dilaniati sunt.

12.

Puer mendax.

Puer, custos ovium, auxilium rusticorum implorabat, quod lupus adesset. Rustici statim ad puerum properabant, sed nullus lupus apparebat; puer rusticos frustratus erat. Post paucos dies lupus re vera in greges invasit. Tum puer rursus rusticorum auxilium implorabat cum magno metu et multis lacrimis. Hi autem, antea illusi a puero, preces eius neglexerunt. Ita lupus laceravit gregem et ipsum puerum.

13.

Gallus et vulpes.

In tecto stabuli gallus sedebat cum gallinis, cum vulpes apparuit et dixit: Laetissimam rem vobis nuntio: Quae inimicitiae inter animalia erant, hae omnes exstinctae sunt. Ambulant cum leonibus cervi, cum lupis oves, cum felibus mures. Proinde descendite, ut etiam nos amicitiam iungamus. Tum gallus: Bene

mones, inquit, et canis, qui forte accurrit, testis esto iunctae amicitiae. Vulpes autem exterrita: Fortasse, inquit, canibus pax iuncta nondum nuntiata est. Valete!

14.

Midas.

Midas erat rex Phrygiae. Ei quondam Bacchus dixit: Quid optas? praestabo omnia. Tum ille respondit: Effice, ut omnia, quae tetigero, in aurum mutantur. Adnuvit Deus. Midas decerpit ramum, subito ramus erat aureus; cepit lapidem, lapis erat aureus; tetigit postes regiae, postes erant aurei; exsultabat rex. Interim ministri apportant cibos pulchros; rex laetus considit, sed eheu! omnes cibi, quos tangit, mutantur in aurum. Tum stultitiam suam intellexit, nam famem non explevit et fame expiravisset, nisi Bacchus eum illa facultate rursus liberavisset.

15.

Omnia mea mecum porto.

Biantis, sapientis illius, patriam ceperat hostis. Itaque ceteri, qui fugiebant, multa de suis rebus asportabant; at ille admonitus, ut idem faceret, respondit: Ego vero facio; nam omnia mea mecum porto.

16.

Ne musca quidem.

Domitianus, imperator Romanorum, cotidie in cubiculo aliquot horas in otio agere, muscas captare captatasque stilo acuto configere solebat. Itaque cuidam interroganti, essetne aliquis intus cum Caesare, Vibius Crispo, homo nobilissimus, salse respondit: Ne musca quidem!

17.

Sumptuosus.

Diogenes philosophus ubique secum habebat poculum lignum, quo aquam sibi e fonte hauriret. Sed aliquando puerum vidit aquam haurientem manibus; tum poculum ilico ad terram misit et: Quam sumptuosus, inquit, fui!

18.

Quae fuerint apud Lacedaemonios ciborum condimenta.

Dionysius tyrannus aliquando apud Lacedaemonios cenaverat. Post cenam, quae fuit modica, interrogavit eum unus e Lacedaemoniis, num iure illo nigro, quod cenae caput erat, delectatus esset. Minime, respondit Dionysius. Tum ille: Non mirum, condimentis enim carebas. Quibus tandem? inquit Dionysius. Labore in venatu, sudore, cursu ad Eurotam, fame, siti; his enim rebus Lacedaemoniorum cenae condiuntur.

19.

Furius Cretinus.

Furius Cretinus, civis Romanus, ex admodum parvo agello multo largiores fructus habuit, quam ex amplissimis vicini; quare magnam sibi eorum concitavit invidiam. Accusatus igitur ab iis est, ac si tantam frugum copiam sibi comparavisset veneficiis, et in ius vocatus. Eo — damnationem enim metuebat — omnem familiam suam bene curatam et vestitam secum in forum adduxit, omnia praeterea instrumenta rustica, ferramenta egregia, graves ligones, vomeres ponderosos, boves denique saturos. Tum ostendit ea et: Haec, inquit, Quirites, sunt veneficia mea; neque vobis ostendere valeo aut in forum adducere reliqua: lucubrationes, vigilias, sudores. Itaque omnium sententiis absolutus est.

20.

Nitocris, Babyloniorum regina.

Nitocris Babyloniorum regina, in loco edito et conspicuo sepulcrum sibi exstruxerat et in eo haec verba inscripserat: Si quis regum, qui post me imperium obtinebunt, pecuniae indigerit, aperiat sepulcrum et sumat, quantum libuerit; ne tamen aperiat, nisi inopia fuerit; non enim proderit aperuisse. Hoc sepulcrum diu inviolatum fuit, donec regnum pervenit ad Darium, Hystaspis filium, qui monumentum aperire non dubitavit. Verum pecunias, quas speraverat ille, non reperit, sed cadaver et hanc inscriptionem: Nisi homo avarus esses teque insatiabilis pecuniae cupiditas teneret, mortuorum sepulera non violasses.

21.

H

De antiquis Romanis.

Antiquioribus temporibus Romani et in pace et in bello bonos mores colebant; ius bonumque apud eos non legibus magis quam natura valebat; concordia maxima, minima avaritia erat. Iurgia, discordias, simultates cum hostibus exercebant, cives cum civibus de virtute certabant; in suppliciis deorum magnifici, in victu parci, in amicos fideles erant. Duabus his artibus, audacia in bello, aequitate in pace, se et rem publicam curabant. Iuventus in castris usu militiam discebat, magisque in decoris armis et militaribus equis, quam in nugis atque conviviis libidinem habebat. Talibus igitur viris non labor insolitus, non locus ullus asper aut arduus erat, non armatus hostis formidolosus; virtute omnia domabant.

22.

S o l.

Sol, cuius magnitudo incredibilis est, globus est igneus, qui cum surgit, tenebras noctis pellit et omnia luce sua collustrat. Sol minuit frigus, calefacit terram universam et efficit, ut omnia vigeant. Est igitur fons luminis et caloris. Sol, quia modo propius, modo longius a terra abest, quattuor anni tempora efficit: ver, aestatem, autumnum, hiemem. Sol circa axem rotatur suum, planetae autem omnes circa axem suum et circa solem. Cum luna inter solem terramque ita interponitur, ut solem obtegat, tum defectio solis contingit.

23.

L u n a.

Luna, uti terra, est corpus opacum, quod lumen suum a sole accipit. Nocte splendet et lumine suo stellas obscurat, sed nullum calorem efficit. Saepe etiam interdiu cernitur; tum autem propter solis candorem pallida est. Varias illa mutationes lucis habet; modo enim nova luna est, modo crescens, modo decrescens. Nova luna nullam lucem habet, cum sol aversam a terra partem collustret; sed post diem quartum decimum eo pervenit, ubi tota pars, a sole illuminata, in terrae conspectu est, idque plenilunium appellatur.

Mundus eiusque partes.

• Universus mundus in duas partes distribuitur, caelum et terram. In caelo solem, lunam, stellas conspicimus. Terra montes habet cum silvis et herbis, saxis et metallis; valles cum pratis, floribus atque graminibus; campos cum agris et frugibus, hortis et oleribus; maria et lacus, flumina et rivos, animalia et homines. Nubes pendent in aëre. Aves volant sub nubibus. Quadrupedes currunt et ambulant. Pisces natant in aqua. Vermes repunt in terra. Homines possident universam terram.

Italia.

Italia est paeninsula inter duo maria, superum et inferum, sita. Magna est Italiae longitudo, latitudo in singulis partibus varia. Fluvii praecipui ibi sunt Padus et Tiberis, mons praecipuus Appenninus. Mira est in Italia caeli salubritas. Fertiles ibi sunt campi, aprici colles, opaca nemora, magna frugum et vitium olearumque fertilitas, amnium fontiumque ubertas; tot praeterea lacus, tot opportuni et celebres portus, tanta denique nobilitas omnium locorum, tanta rerum singularum populorumque claritas. Ex singulis Italiae plagis amoena praecipue est Campania, ex urbibus nobilis imprimis Roma, olim caput terrarum.

De metallis.

Metalla e montibus effodiuntur. Ea sunt vel nobilia vel ignobilia. Nobilia sunt aurum et argentum; ignobilia ferrum, cuprum, stannum, plumbum, argentum vivum. Aurum, quod est omnium gravissimum et nobilissimum, non tantum effoditur, sed reperitur etiam in quibusdam fluminibus. Ex auro et argento faciunt artifices nummos et varia ornamenta. Ferrum, ex quo et optima et pessima instrumenta cuduntur, in omnibus fere terris reperitur. Chalybs durissimum ferri genus est. Ex cupro et stanno varia vasa conficiuntur. Plumbum metallorum mollissimum est. Argento vivo omnia metalla innatant praeter aurum.

27.

Elephantus.

Elephantus, terrestrium animalium maximus ac prudentissimus, in Asia atque Africa reperitur et facile mansuescit. Adultus ad quindecim pedes altus est. Crasso in capite oculos habet minutos, aures magnas et in utraque oris parte quattuor dentes, quibus cibos mandit. Praeterea ex ore eius duo alii dentes horrendae magnitudinis, eboris nomine noti, prominent, quorum unus interdum pondus habet librarum centum et quinquaginta. Hos inter dentes proboscis exstat longissima maximeque flexilis, qua spirat, aquam haurit, pabulum arripit orique inserit; qua, ut manu, ad multa utitur ministeria; qua denique pugnat et hostem prosternit, quem deinde pedibus conterit.

28.

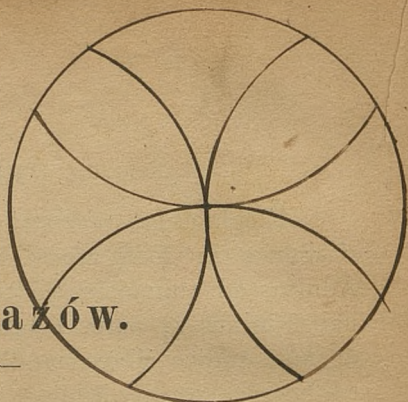
Leo.

Leo, qui rex quadrupedum appellatur, in Asia et Africa reperitur. Circum caput et pectus longam habet iubam, qua leaena caret. Cauda longa et crassa est tam robusta, ut hominem ea prosternat. Iratus eam agitat ferociter. Incessus eius est superbus, vox horribilis, impetus violentus ac furens. Feras, quas persequitur, saltuprehendit, tumque robustis dentibus facile ossa confringit eaque una cum carne davorat. Hominem non invadit, nisi fame coactus.

29.

Tigris.

Tigris, bellua omnium crudelissima, non nascitur nisi in calidissimis Asiae regionibus. Forma feli similis est, magnitudine asinum fere aequat. Pellem habet pulcherrime virgatam, quae magni aestimatur. Velocitas eius paene est incredibilis. Omnium animalium sanguinem sitit ideoque sine discrimine et homines et bestias adoritur. Rarissime mansuescit.

Opis wyrazów.

1.

Cyfry po słowach oznaczają konjugację.

Ambulo 1. przechadzam się
amo 1. kocham
canto 1. śpiewam
delecto 1. bawię
laboro 1. pracuję
laudo 1. chwale
narro 1. opowiadam
navigo 1. żegluję

orno 1. zdobię
oro 1. modlę się
porto 1. niosę
proporo 1. śpieszę
vituporo 1. ganię.

et i, a
sed lecz.

2.

Agricola, *ae* rolnik
amicitia, *ae* przyjaźń
aqua, *ae* woda
audacia, *ae* odwaga
corona, *ae* wieniec
fabula, *ae* bajka
femina, *ae* niewiasta
filia, *ae* córka
gloria, *ae* sława
industria, *ae* skrzętność, pra-
cowitość
luna, *ae* księżyc
modestia, *ae* skromność
nauta, *ae* żeglarz
patria, *ae* ojczyzna

poeta, *ae* poeta
terra, *ae* ziemia
umbra, *ae* cień
victoria, *ae* zwycięstwo
vita, *ae* życie.

oro 1. orzę
illustro 1. oświecam
obsuro 1. zaciemniam, zasłaniam
paro 1. gotuję, jednam
servo 1. ocalam
sono 1. szumię.

interdum niekiedy.

3.

Advena, *ae* przychodzień
aquila, *ae* orzeł
ara, *ae* ołtarz
bestia, *ae* zwierzę
dea, *ae* bogini
diligentia, *ae* pilność

incola, *ae* mieszkaniec
laetitia, *ae* radość
puella, *ae* dziewczę
regina, *ae* królowa
rosa, *ae* róża
sagitta, *ae* strzała

silva, *ae* las
statua, *ae* posąg
stella, *ae* gwiazda
via, *ae* droga
viola, *ae* fiolek.

delecto 1. bawię, cieszę

Athēnae, *ārum* Ateny, miasto
 w Grecyi

avaritia, *ae* chciwość)

casa, *ae* chata

causa, *ae* przyczyna

Diāna, *ae* Diana, bogini łowów

divitiae, *ārum* bogactwo)

Eurōpa, *ae* Europa

historia, *ae* historia

inopia, *ae* niedostatek

insūla, *ae* wyspa

invidia, *ae* zazdrość)

luxuria, *ae* rozrzutność

magistra, *ae* nauczycielka, mi-
 strzyni

monstro 1. pokazuję
pāro 1. gotuję, sprawiam *jednaci*
vōlo 1. latam)
vulnĕro 1. ramię.)

alte wysoko
cur czemu.

4.

Minerva, *ae* Minerwa, bogini
 mądrości

sapientia, *ae* mądrość

Sardinia, *ae* Sardynia

Sicilia, *ae* Sycylia

superbia, *ae* duma.)

habito 1. mieszkam
est jest, *sunt* są.

saepe często
libenter chętnie.

in (z *accus.* lub *ablat.*) w, dc.

Azya Asia, *ae*.

U w. 1. Orzeczenie rzeczowne zgadza się z podmiotem w przy-
 padku; kładzie się przeto zawsze w nominatiwie. W języku polskim
 orzeczenie rzeczowne wyraża się przez przypadek pierwszy lub
 szósty.

Ala, *ae* skrzydło

fossa, *ae* rów

herba, *ae* ziele

memoria, *ae* pamięć

opulentia, *ae* dostatek

parsimonia, *ae* oszczędność)

planta, *ae* roślina

procella, *ae* burza.

augeo 2. powiększam, pomnażam

exerceo 2. ćwiczę

Amicus, *i* przyjaciel
animus, *i* dusza, umysł

5.

floreo 2. kwitnę

gaudeo 2. cieszę się.)

habeo 2. mam

impleo 2. napelniam

noceo 2. szkodzę

pareo 2. jestem posłuszny.)

placeo 2. podobam się.

wojsko *copiae*, *ārum*.

wzmacniam *augeo* 2.

6.

asinus, *i* osieł
campus, *i* pole

cervus, i jelen
columba, ae gołąb
Deus, i Bóg
disciplina, ae nauka
discipulus, i uczeń
dominus, i pan
equus, i koń
filius, i syn
fluvius, i rzeka
gallina, ae kura
hortus, i ogród
lupus, i wilk
medicus, i lekarz
morbis, i choroba

Argentum, i srebro
arma, ōrum broń
aurum, i złoto
Bacchus, i Bakchus, bożek wina
bellum, i wojna
caelum, i niebo
deus, i bożek
ferrum, i żelazo
flamma, ae płomień
gladius, i miecz
Graecus, i Grek
hasta, ae włócznia
Homērus, i Homer, starożytny
 poeta grecki
industria, ae gorliwość
iniuria, ae krzywda
Italia, ae Italia
membrum, i członek
metallum, i kruszec
negotium, i zatrudnienie, praca
nubila, ōrum chmury, poet. deszcz
oppidum, i miasto
otium, i czas wolny od zatrudnień, spoczynek

Aegyptus, i Egipt
crocodilus, i krokodyl
epistula, ae list
exemplum, i przykład
fortuna, ae los

pōpulus, i topola
ripa, ae brzeg
rivus, i potok
servus, i niewolnik, sługa
ventus, i wiatr.

irrigō 1. zwilżam
mōneo 2. napominam.

cum (z ablat.) z
de (z ablat.) o.

nie *non*.

7.

Phoebus, i Feb, bożek słońca;
 poet. słońce, pogoda
praemium, i nagroda
proelium, i bitwa
Roma, ae Rzym
Romanus, i Rzymianin
scutum, i tarcza
signum, i znak, cecha
somnus, i sen
tectum, i dach
templum, i świątynia
vinum, i wino.

deleo 2. niszczyć
 do 1. daję
laudo 1. chwale, uwielbiam
recreo 1. pokrzepiam.

post (z accusat.) po
pro (z ablat.) za.

dar *donum*, i.

rozweselam *delecto* 1.

8.

Nilus, i Nil
penna, ae pióro
rusticus, i wieśniak
schola, ae szkoła
verbum, i słowo.

ālo 3. żywię
claudio 3. zamykam, kończę
cōlo 3. uprawiam, czeczę
disco 3. uczę się
fallo 3. oszukuję, zwodzę
lēgo 3. czytam
mōveo 2. poruszam
necto 3. splatam

scribo 3. piszę
traho 3. ciągnę, pociągam za sobą
valeo 2. jestem zdrow
vivo 3. żyję.

non nie.

brama *porta*, *ae*.

Uw. 2. Na pytanie dla kogo? kładzie się w języku łacińskim dativus osoby lub rzeczy, dla której się coś dzieje.

Ager, *agri* rola
aper, *pri* dzik
constantia, *ae* stałość
gaudium, *i* radość
gener, *eri* zięć
liber, *bri* książka
liberi, *orum* dzieci
magister, *stri* nauczyciel
minister, *stri* sługa
puer, *eri* chłopiec
signifer, *eri* chorąży
socer, *eri* teść

Alauda, *ae* skowronek
castra, *orum* obóz
ira, *ae* gniew
lacrima, *ae* łza
pluvia, *ae* deszcz
praeceptum, *i* przepis
vallum, *i* wał.

audio 4. słyszę
bibo 3. piję
haurio 4. czerpię
lenio 4. łagodzę, uśmierzam

Aurōra, *ae* zorza poranna, jutrenka
eloquentia, *ae* wymowa
incendium, *i* pożar
Musa, *ae* Muza, bogini nauk
mundus, *i* świat

9.

stultitia, *ae* głupota
vir, *viri* mąż.

pāro 1. gotuję, sprawiam
vasto 1. pustoszę.

semper zawsze.

zabawa *ludus*, *i*.

po *in* (z ablat.).

10.

mollio 4. miękczę
munio 4. obwarowuję
nutrio 4. karmię
oboedio 4. jestem posłuszny
punio 4. karzę
repērio 4. znajduję
vestio 4. odziewam, okrywam.

sine (z ablat.) bez
 (e, ex (z ablat.) z)

mur *murus*, *i*.

11.

Numantia, *ae* Numancya, miasto w Hiszpanii
ocūlus, *i* oko
pomum, *i* owoc
ramus, *i* gałąź
scintilla, *ae* iskra.

altus, a, um wysoki, głęboki
amicus, a, um przyjazny
clarus, a, um sławny
ferus, a, um dziki
latus, a, um szeroki
magnus, a, um wielki
multus, a, um wiele
novus, a, um nowy
opācus, a, um cienisty
parvus, a, um mały
plenus, a, um pełny
prōbus, a, um poczciwy
surdus, a, um głuchy
universus, a, um cały.

amo 1. kocham, lubię

Uw. 3. Przymiotniki liczebne (n. p. *multus* wiele itd.) zga-
 dzają się zawsze z swym rzeczownikiem w rodzaju, liczbie
 i przypadku, którego wymaga budowa zdania. W jęz. polskim
 przybierają przyp. drugi, jeżeli same położone są w przyp. czwartym.

Conscientia, ae sumienie
latēbra, ae kryjówka
numērus, i liczba
ovum, i jaje
periculūm, i niebezpieczeństwo.

aeternus, a, um wieczny
angustus, a, um wąski
caecus, a, um ślepy
candidus, a, um biały
durus, a, um twardy, ostry
humānus, a, um ludzki
imprōbus, a, um niepoczciwy
incundus, a, um przyjemny
obnoxius, a, um podległy
periculōsus, a, um niebezpieczny
pravus, a, um zły
rusticus, a, um wiejski
secūrus, a, um wolny od trosk,
 spokojny

carpo 3. zrywam
circumdo 1. otaczam
excito 1. wznieciam
excogito 1. wymyślam.

de (z ablat.) z (czego).

mur *murus, i*
 pieniądze *pecunia, ae*.

dobry *bonus, a, um*
 gęsty *densus, a, um*
 niespokojny *inquiētus, a, um*
 różny *varius, a, um*
 skromny *modestus, a, um*
 zły *malus, a, um*.

12.

sevērus, a, um surowy
tranquillus, a, um spokojny
tutus, a, um bezpieczny.

semper zawsze
nunquam nigdy.

aut albo.

dobrodziejstwo *beneficium, i*
 lekarstwo *medicīna, ae*
Scyta Scytha, ae.

łaskawy *benignus, a, um*
 nieograniczony *infinitus, a, um*
 nieuprawny *incultus, a, um*
 pochlebny *blandus, a, um*
 prawdziwy *verus, a, um*
 przykry *molestus, a, um*.

Uw. 4. W języku łacińskim może być w zdaniu tylko jedno
 przeczenie. W języku polskim może ich być więcej, gdyż po
 zaimkach i przysłówkach przeczących np. nikt, nigdy itp. kładziemy

zawsze jeszcze przed słowem przeczenie „nie“. Przeczenia tego nie tłumaczy się w języku łacińskim.

13.

Astrum, *i* gwiazda, przen. sława *stultus*, *a*, *um* głupi
Auster, *stri* wiatr południowy *superbus*, *a*, *um* dumny
cultūra, *ae* uprawa *tener*, *a*, *um* delikatny.
licentia, *ae* wolność
pöppulus, *i* naród, lud. *compäro* 1. porównywam.

asper, *a*, *um* szorstki, dziki, *magis* bardziej
nieużyty; *aspëra*, *örum* *plerumque* zwykle
przeciwności, trudy *recte* słusznie.

beätus, *a*, *um* szczęśliwy
creber, *bra*, *brum* częsty
frugifer, *a*, *um* urodzajny
incultus, *a*, *um* nieuprawny, nie-
wykształcony

industrius, *a*, *um* pilny, gorliwy *Egipcyanin* *Aegyptius*, *i*
liber, *a*, *um* wolny, swobodny jagnię *agnus*, *i*
miser, *a*, *um* nieszczęśliwy ozdoba *ornamentum*, *i*
modestus, *a*, *um* skromny młodość *adulescentia*, *ae*.
niger, *gra*, *grum* czarny wełna *lana*, *ae*.

nimius, *a*, *um* zbytmany
piger, *gra*, *grum* leniwy
pulcher, *chra*, *chrum* piękny
sedülus, *a*, *um* pilny, pracowity
biały *albus*, *a*, *um*
czerwony *ruber*, *bra*, *brum*
ostry *asper*, *a*, *um*
święty *sacer*, *cra*, *crum*.

Uw. 5. Jeżeli podmiotem jest przymiotnik liczebny z rzeczownikiem lub bez rzeczownika, natenczas w języku polskim orzeczenie słowne wyraża się nieosobowo, przymiotnik liczebny kładzie się w przypadku czwartym, a należący doń rzeczownik i orzeczenie przymiotne w przypadku drugim.

14.

Aegyptus, *i* Egipt, kraj w Afryce *Sequäna*, *ae* Sequana, rzeka
Corinthus, *i* Korynt, miasto w Gallii.
w Grecyi

Cyprus, *i* Cypr, wyspa na morzu Śródziemnem *antiquus*, *a*, *um* dawny, staro-
żytny

fagus, *i* buk *bellicösus*, *a*, *um* wojowniczy

ficus, *i* figa *fecundus*, *a*, *um* żyzny

forum, *i* rynek *fessus*, *a*, *um* znużony

Graecia, *ae* Grecya *impavidus*, *a*, *um* nieustraszony

Hesiödu, *i* Hezyod, starożytny
poeta grecki

Persae, *ärum* Persowie *nötus*, *a*, *um* znany

opulentus, *a*, *um* zamożny, bogaty

ornätus, *a*, *um* ozdobiony

procērus, *a*, *um* wysmukły, wysoki
inter (z *accus.*) między.

Romānus, *a*, *um* rzymski
vetustus, *a*, *um* dawny.

erat, *fuit* był, *a*, *o*
erant, *fuērunt* byli, ły.

Gallia Gallia, *ae*
Rodus Rhodus, *i*
zdobycz *praeda*. *ae*.

drogi *carus*, *a*, *um*
wszystek *universus*, *a*, *um*.

15.

Aestas, *ātis* lato
arbor, *ōris* drzewo
civitas, *ātis* państwo
color, *ōris* barwa
flos, *ōris* kwiat
fortitudo, *inis* waleczność

frater, *tris* brat

gutta, *ae* kropla

homo, *inis* człowiek

imperātor, *ōris* cesarz

īnterpres, *ētis* tłumacz

iudex, *icis* sędzia

lapis, *idis* kamień

leo, *ōnis* lew

lex, *lēgis* ustawa, prawo

māter, *tris* matka

mercātor, *ōris* kupiec

miles, *itis* żołnierz

Nero, *ōnis* Nero, cesarz rzymski

odor, *ōris* zapach

pāter, *tris* ojciec
pax, *pācis* pokój
praeceptor, *ōris* nauczyciel
rex, *rēgis* król

Senēca, *ae* Seneka, filozof rzymski
variatio, *ōnis* odmiana.

carus, *a*, *um* drogi
gratus, *a*, *um* miły.

cavo 1. wydrażam
impēro 1. rozkazuję.

męstwo *virtus*, *ūtis*
miłość *amor*, *ōris*
rozmaitość *variētās*, *ātis*
sprawiedliwość *iustitia*, *ae*
wódz *dux*, *dūcis*.

niegdyś *olim*.

U w. 6. Rzeczowniki, oznaczające czas, kładzie się na pytanie kiedy? w *ablat.* bez przyimka: *aestate* w lecie.

16.

Aries, *ētis* taran
Augustus, *i* August, pierwszy
cesarz rzymski

Caesar, *āris* Cezar, sławny wódz,
dyktator i pisarz rzymski

castra, *ōrum* obóz

comes, *itis* towarzysz

consul, *ūlis* konsul, najwyższy
urzędnik w czasach rzeczy-
pospolitej rzymskiej

cupiditas, *ātis* żądza

custos, *ōdis* stróż

eques, *itis* jeździec *plur.* jazda

galea, *ae* szyszak, hełm
geometria, *ae* geometria
heres, *ēdis* spadkobierca
honor, *ōris* zaszczyt, cześć
Horatius, *i* Horacy, poeta
rzymski

laus, *laudis* chwała, imię

libertas, *ātis* wolność

lictor, *ōris* liktor

nepos, *ōtis* wnuk

orātor, *ōris* mowca

pedes, *itis* pieszy, *plur.* piechota

plebs, *plebis* gmin, lud

repetitio, *ōnis* powtarzanie
salus, *ūtis* pomyślność, dobro
studium, *i* nauka
tribūnus, *i* trybun; urzędnik
 rzymski
virtus, *ūtis* męstwo, cnota.

armātus, *a*, *um* uzbrojony.

apud (z *accus.*) u.

commendo 1. polecam

mōveo 2. wzruszam

Apis, *is* pszczoła
ars, *artis* sztuka
arx, *arcis* zamek
astutia, *ae* chytryść
auris, *is* ucho
avis, *is* ptak
civis, *is* obywatel
dux, *ducis* wódz
fons, *fontis* źródło
hostis, *is* nieprzyjaciel
ignavia, *ae* gnuśność, bojaźliwość
imāgo, *inis* obraz
lepus, *ōris* zając
littērae, *ārum* umiejętności
mors, *mortis* śmierć
mos, *mōris* obyczaj
nubes, *is* obłok, chmura
ovis, *is* owca
pastor, *ōris* pasterz
pugna, *ae* walka
pons, *pontis* most
scriptor, *ōris* pisarz
sedes, *is* siedziba
somnus, *i* sen
Tacītus, *i* Tacyt, historyk
 rzymski
vestis, *is* suknia
viātor, *ōris* podróżny

quasso 1. wstrząsam, rozbijam.

cenzor *ensor*, *ōris*
 Numitor *Numitor*, *ōris*
 obyczaj *mos*, *mōris*
 pasterz *pastor*, *ōris*
 pochwała *laus*, *laudis*
 Romulus *Romulus*, *i*
 Remus *Remus*, *i*.

gorliwy *industrius*, *a*, *um*.

okrywam *vestio* 4.

17.

vox, *vōcis* głos
vulpes, *is* lis.

credo 3. powierzam
enumēro 1. wyliczam
pugno 1. walczę
reprehendo 3. ganię.

acerbe ostro
interdum niekiedy.

e, *ex* (z *ablat.*) z.

głód *fames*, *is*
 klęska *clades*, *is*
 miłość *amor*, *ōris*
 obowiązek *officium*, *i*
 ozdoba *ornamentum*, *i*
 paw *pavo*, *ōnis*
 piękność *pulchritūdo*, *inis*
 wieża *turris*, *is*.

ciepły *calidus*, *a*, *um*
 zimny *frigidus*, *a*, *um*.

poskrwiam *domo* 1.
 przewyższam *supēro* 1.
 sprawiam *pāro* 1.

18.

imber, *bris* deszcz
imperātor, *ōris* wódz

Caesar, *āris* Cezar
Gaius, *i* Gajus

labor, ōris praca
pes, pēdis noga, przen. krok
ros, rōris rosa
sermo, ōnis rozmowa, mowa
timor, ōris bojaźń
voluptas, ātis rozkosz
vomer, ěris lemiesz.

acūtus, a, um ostry
assiduus, a, um ciągly
dedītus, a, um oddany
grātus, a, um miły
molestus, a, um przykry, uciążliwy
necessarius, a, um potrzebny
nocturnus, a, um nocny

Fraus, fraudis oszustwo
frons, frontis czoło
gens, gentis naród
hiems, hiēmis zima
inventor, ōris wynalazca
mercātor, ōris kupiec
Mercurius, i Merkury, bożek handlu i przemysłu
merx, mercis towar
nix, nīvis śnieg
pars, partis część
pellis, is skóra
Socrātes, is Sokrates, sławny filozof grecki
terra, ae ziemia, kraj
variētās, ātis różnaitość
veritas, ātis prawda
victor, ōris zwycięzca.

divīnus, a, um boski
humānus, a, um ludzki
imprōbus, a, um niepoczciwy
infinītus, a, um nieograniczony
molestus, a, um przykry, nieprzyjemny
occultus, a, um ukryty, tajny
peregrīnus, a, um obcy
perpetuus, a, um ciągly, wieczny

praeterītus, a, um miniony
subītus, a, um nagly
tacītus, a, um cichy, powolny
varius, a, um rozmaity.

occūpo 1. ogarniam
vēnio 4. przychodzę, zbliżam się.

Antoniusz *Antonius, i*
 Krassus *Crassus, i*
 oznaka *signum, i*
 Syrya *Syria, ae*.

pochlebny *blandus, a, um*.

psuję *deprāvo* 1.

19.

pretiōsus, a, um kosztowny, drogi
serēnus, a, um pogodny
tranquillus, a, um spokojny.

ěmo 3. kupuję
migro 1. przenoszę się
těgo 3. pokrywam
tribuo 3. daję, oddaję
vendo 3. sprzedaję
viōlo 1. obrażam.

sub (z *accus. i ablat.*) pod.

aut albo.

chmura *nubes, is*
 łup *praeda, ae*
 miasto *urbs, urbis*
 nieprzyjaciel *hostis, is*
 noc *nox, noctis*
 okręt *navis, is*
 podstawa *fundamentum, i*
 wieża *turris, is*
 założyciel *conditor, ōris*.

ciemny *obscurus, a, um*
 czarny *ater, tra, trum*
 donośny *magnus, a, um*.

Ardor, *ōris* upał
caput, *ītis* głowa
carmen, *īnis* pieśń
corpus, *ōris* ciało
dolor, *ōris* boleść
ebur, *ōris* kość słoniowa
finis, *is* koniec
frigus, *ōris* zimno, mróz
flumen, *īnis* rzeka
genus, *ēris* rodzaj
lac, *lactis* mleko
nomen, *īnis* imię
omen, *īnis* wróżba
opus, *ēris* dzieło
scelus, *ēris* występki, zbrodnia
tempus, *ōris* czas
Themistōcles, *is* Temistokles,
 głośny wódz ateński
vulnus, *ēris* rana.

candidus, *a*, *um* biały, lśniący
incertus, *a*, *um* niepewny
planus, *a*, *um* równy, płaski
sanus, *a*, *um* zdrowy.

Aēr, *aēris* powietrze
animal, *ālis* zwierzę
calcar, *āris* ostroga
conclāve, *is* pokój
cubile, *is* legowisko
exemplar, *āris* wzór
fera, *ae* dziki zwierzę
iudex, *īcis* sędzia
iudicium, *i* sąd, wyrok
mare, *is* morze
Oceānus, *i* Ocean
parsimonia, *ae* oszczędność
rete, *is* sieć
tribunal, *ālis* trybunał
vectigal, *ālis* podatek, dochód.

acūtus, *a*, *um* ostry
apertus, *a*, *um* otwarty
Graecus, *a*, *um* grecki

Przykł. łac. I. kl.

20.

celēbro 1. sławię
corōno 1. wieńczę
habeo 2. mam, zawieram
sano 1. leczę
tolēro 1. znoszę.

góra *mons*, *montis*
 miód *mel*, *mellis*
 obłok *nubes*, *is*
 piorun *fulmen*, *īnis*
 potrawa *cibus*, *i*
 pożar *incendium*, *i*
 przymierze *foedus*, *ēris*
 Punijezyk *Poenus*, *i*
 troska *cura*, *ae*
 wierzchołek *cacūmen*, *īnis*.

ciemny *obscurus*, *a*, *um*
 czysty *pūrus*, *a*, *um*
 pewny *certus*, *a*, *um*
 przyjemny, iucundus, *a*, *um*
 wspaniały *magnificus*, *a*, *um*.

zmniejszam *minuo* 3.

21.

Latinus, *a*, *um* łaciński
periculōsus, *a*, *um* niebezpieczny
pūrus, *a*, *um* czysty
vastus, *a*, *um* rozległy.

incito 1. popędzam, pobudzam
pronuntio 1. ogłaszam.

studiōse gorliwie.

de (z ablat.) z.

pożytek *utilitas*, *ātis*
 przykład (= wzór) *exemplar*, *āris*.

liczny *multus*, *a*, *um*
 uciążliwy *molestus*, *a*, *um*.

przynoszę *praebeo* 2.

Abies, *ētis* jodła
auctoritas, *ātis* powaga
augur, *ūris* augur
convivium, *i* uczta
Mucius, *i* Mucyusz
mulier, *ēris* kobieta
philosōphus, *i* filozof
princeps, *īpis* książę
Scaevōla, *ae* Scewola
semen, *īnis* nasienie
supplicium, *i* kara
Tibēris, *is* Tyber
uxor, *ōris* małżonka
villa, *ae* willa, dom wiejski.

flavus, *a*, *um* żółty
honestus, *a*, *um* zaszczytny
iurgiosus, *a*, *um* kłótlivy
iustus, *a*, *um* sprawiedliwy
morosus, *a*, *um* zrzędný
nullus, *a*, *um* żaden
perniciosus, *a*, *um* zgubny,
 szkodliwy

Aes, *aeris* spiż
Attica, *ae* Attyka
caro, *carnis* mięso; *caro fe-*
rīna dziczyzna
consuetudo, *īnis* przyzwyczajenie
cor, *cordis* serce
imāgo, *īnis* obraz
iter, *itinēris* podróż, marsz
latus, *ēris* bok
marmor, *ōris* marmur
mensa, *ae* stół
natūra, *ae* natura
oratio, *ōnis* mowa
origo, *īnis* początek
os, *ossis* kość
paries, *ētis* ściana
pectus, *ōris* pierś
pretium, *i* cena, wartość
radix, *īcis* korzeń
venenum, *i* trucizna

22.

primus, *a*, *um* pierwszy.

alluo 3. oblewam
appāreo 2. pokazuję się
coerceo 2. poskrwiam
creo 1. wybieram
servo 1. zachowuję.

apud (z *accus.*) u.

Eufkrat *Euphrātes*, *is*
 Hamilkar *Hamilcar*, *āris*
 Hannibal *Hannibal*, *ālis*
 Mars *Mars*, *Martis*
 Metellus *Metellus*, *i*
 siostra *soror*, *ōris*
 stróż *custos*, *ōdis*
 wygnaniec *exsul*, *ūlis*.

bystry *rapidus*, *a*, *um*
 nieszczęśliwy *miser*, *a*, *um*
 wojowniczy *bellicosus*, *a*, *um*.

23.

ver, *veris* wiosna.

alter, *a*, *um* drugi
blandus, *a*, *um* pochlebny
Corinthius, *a*, *um* koryncki
extractus, *a*, *um* zastawiony
obscurus, *a*, *um* ciemny, nieznany
Parius, *a*, *um* paryjski
sinister, *stra*, *strum* lewy
situs, *a*, *um* położony, pogrzebany
splendidus, *a*, *um* jasny, lśniący.

sine (z *ablat.*) bez.

quasi jakby
sive — *sive* czy to — czy też.

czynność *actio*, *ōnis*
 myśl *cogitatio*, *ōnis*
 okolica *regio*, *ōnis*

smak *sapor*, *ōris*
szpik *medulla*, *ae*
twarz *ōs*, *oris*
zdrowie (*bona*, *ae*) *valetūdo*, *inis*.

długi *longus*, *a*, *um*
napelńiony *refertus*, *a*, *um*

Africa, *ae* Afryka
Atheniensis, *is* Ateńczyk
autumnus, *i* jesień
cacūmen, *inis* wierzchołek
Campania, *ae* Kampania
campus, *i* pole, równina
codex, *icis* księga
divitiae, *arum* bogactwo
grex, *grēgis* trzoda, stado
litus, *ōris* wybrzeże
sal, *salis* sól
salus, *ūtis* pomyślność, dobro
senectus, *ūtis* starość
servitus, *ūtis* niewola
sol, *solis* słońce
tellus, *ūris* ziemia
testis, *is* świadek
virtus, *ūtis* męstwo
viscēra, *um* wnętrznosci.

antiquus, *a*, *um* dawny, staro-
żytny
ater, *tra*, *trum* czarny
avidus, *a*, *um* chciwy

Caelum, *i* niebo, klimat
Gallus, *i* Gall, mieszkaniec Gallii
Germania, *ae* Germania
Jugurtha, *ae* Jugurta, król Nu-
midyi
Lucilius, *i* Luciliusz, poeta
rzymski
regio, *ōnis* okolica.

acer, *cris*, *cre* ostry, zacięty,
bystry
aegrōtus, *a*, *um* chory

nieuprawny *incultus*, *a*, *um*
rumiany *ruber*, *bra*, *brum*
ukryty *occultus*, *a*, *um*
wolny *liber*, *a*, *um*.

męczę *defatigo* 1.

24.

calidus *a*, *um* ciepły
doctus, *a*, *um* uczony
Marathonius, *a*, *um* maratoński
universus, *a*, *um* cały.

avōlo 1. odlatuję
collustro 1. oświecam
irrigō 1. zwilżam
lanio 1. rozdzieram.

Dunaj *Danuvius*, *i*
przyprawa *condimentum*, *i*
słoń *elephantus*, *i*
śnieg *nix*, *nivis*
zagłada *exitium* *i*.

jasny *clarus*, *a*, *um*
niezbędny *necessarius*, *a*, *um*
pewny *certus*, *a*, *um*
pokryty *tectus*, *a*, *um*
prawdziwy *verus*, *a*, *um*
twardy *durus*, *a*, *um*.

nawet *etiam*.

25.

alācer, *cris*, *cre* ochoczy, dziarski
celēber, *bris*, *bre* często odwie-
dzany, sławny
celer, *ēris*. *ēre* szybki
equester, *stris*, *e* jezdny, konny
impiger, *gra*, *grum* nieleniwy,
czynny
necessarius, *a*, *um* potrzebny
paluster, *stris*, *stre* bagnisty
robustus, *a*, *um* mocny
salūber, *bris*, *bre* zdrowy.

Apollo *Apollo, īnis*
 Arab *Arābs, ābis*
 powietrze *aēr, ēris*
 wyrocznia *oracūlum, i.*

czysty *pūrus, a, um*
 delficki *Delphicus, a, um*
 lesisty *silvester, stris, stre*
 mglisty *nebulōsus, a, um.*

26.

Consilium, i rada, plan
 {*dolor, ōris* boleść}
domīna, ae pani
figūra, ae kształt
globus, i kula
Herodōtus, i Herodot, historyk
 grecki
initium, i początek
iustitia, ae sprawiedliwość
lucrum, i zysk
mel, mellis miód.

mortālis, e śmiertelny
omnis, e wszystek, każdy
similis, e podobny
utilis, e pożyteczny
 {*vilis, e* tani.}

consto 1. składam się
excito 1. wzniecam
iuvo 1. pomagam, wspieram.

apud (z *accus.*) u.

commūnis, e wspólny
difficilis, e trudny
dulcis, e słodki
fortis, e waleczny
 {*gravis, e* ciężki}
immortālis, e nieśmiertelny
innumerābilis, e niezliczony
 {*levis, e* lekki}

czyn *factum, i*
 pies *canis, is*
Katilina Catilina, ae.

domowy *civilis, e*
 krótki *brevis, e.*

wysławiam *celebro* 1.

U w. 7. Po przymiotniku *similis*, podobny, kładzie się w języku łacińskim zwykle *dativus*. W języku polskim zamiast podobny komu mówi się częściej podobny do kogo.

27.

Beneficium, i dobrodziejstwo
exemplar, āris wzór
ius, iūris prawo
numērus, i liczba
Numīda, ae Numidyjczyk
oratio ōnis mowa
 {*praeceptum, i* przepis, prawidło
praeda, ae zdobycz
ratio, ōnis rozum.

anceps, ancipitis wątpliwy,
 zmienny
 {*atrox, ōcis* srogi
audax, ācis śmiały, odważny
brevis, e krótki
efficax, ācis skuteczny, korzystny
expers, tis pozbawiony
ignōtus, a, um nieznan
ingens, tis ogromny
longus, a, um długi
memor, ōris pomny
onustus, a, um obciążony

amicus, a, um przyjacielski,
 życzliwy

pār, pārīs równy
pauper, ěris ubogi
rapax, ācis drapieżny
sapiens, tis mądry, subst. mę-
 drzec.

adiūvo 1. pomagam, wspieram.

assidue ciągle
diu długo
etiam także, nawet.

Cornu, us róg
equitātus, us jazda, konnica
exercītus, us wojsko
forma, ae kształt
genu, us kolano
imperātor, ōris wódz
impētus, us napad, natarcie
magistrātus, us zwierzchność
magnitūdo ĩnis wielkość
manus, us ręka
metus, us bojaźń
navis, is okręt
peditātus, us piechota
portus, us port, przystań
reditus, us powrót
scelus, ěris zbrodnia
sedes, is siedziba
senātus, us senat
sensus, us zmysł
supplicium, i kara
taurus, i byk.

Adventus, us przybycie
casus, us przypadek, przygoda
currus, us wóz
domus, us dom
motus, us ruch
porticus, us portyk, krużganek
quercus, us dąb
sidus, ěris ciało niebieskie,
 gwiazda

per (z *accus.*) przez, po.

Aristides Aristīdes, is
 Germanowie *Germāni, ōrum*
 prawda *veritas, ātis*.

bogaty *dives, ĩtis*
 dziki *trux, trūcis*
 groźny *minax, ācis*
 niezepsuty *incorruptus, a, um*
 prosty *simplex, ĩcis*
 szczęśliwy *beātus, a, um*.

28.

divinus, a, um boski
tutus, a, um bezpieczny
varius, a, um rozmaity.

lavo 1. myję
revōco 1. odwołuję, odwodzę.

admōdum bardzo, nader.

a, ab (z *ablat.*) od.

gałąź *ramus, i*
 jezioro *lacus, us*
 myśliwy *venātor, ōris*
 ściana *paries, ětis*
 twarz *vultus, us*.

szukuję instruo 3.

przed *ante* (z *accus.*).

29.

socius, i sprzymierzeniec.

amoenus, a, um przyjemny, roz-
 koszny
aptus, a, um stosowny, zdatny
excelsus, a, um wyniosły
magnificus, a, um wspaniały
nonnullus, a, um niektóry
plenus, a, um pełny

ramōsus, a, um gałęzisty
salutāris, e zbawienny
sevērus, a, um surowy.

ad (z *accus.*) do.

owoc *fructus, us*
 skrzydło *cornu, us*
 strach *metus, us*.

Acies, ēi ostrze, bystrość
Britannia, ae Brytania (dzisiejsza Anglia i Szkocya)

dies, ēi dzień

facies, ēi oblicze, twarz

fides, ēi wierność

frons, frontis czoło

fundamentum, i podstawa

hiems, hiēmis zima

meridies, ēi południe

res, rei rzecz; *res publica* rzeczpospolita, państwo

spes, ēi nadzieja.

adversus, a, um przeciwny, niepomyślny; *res adversae* nieszczęście

civīlis, e obywatelski, domowy

contentus, a, um zadowolony

exiguus, a, um szczupły, mały

fallax, ācis zwodniczy

familiāris, e domowy, *res familiāris* gospodarstwo, majątek

Agricultūra, ae rolnictwo

auris, is ucho

bōs, bōvis wół

conscientia, ae świadomość

dens, dentis ząb

historicus, i historyk

ictus, us cios

pax, pācis pokój

pellis, is skóra

procella, ae burza

bystry *acer, cris, cre*
 chory *aegrōtus, a, um*
 dojrzały *matūrus, a, um*
 lewy *sinister, stra, strum*
 prawy *dexter, (e)ra, (e)rum*.

ogarniam *occūpo* 1.

szanuję *cōlo* 3.

zalecam *commendo* 1.

30.

incertus, a, um niepewny

pauci, ae, a mało

perniciōsus, a, um zgubny

secundus, a, um następny, pomyslny; *res secundae* szczęście.

doceo 2. uczyć

perturbo 1. mieszać, niepokoję.

nonnunquam niekiedy.

Fabrycyusz *Fabricius, i*

miara *modus, i*

noc *nox, noctis*

prawo *lex, lēgis*.

niezbędny *necessarius, a, um*

podejrzany *suspectus, a, um*

ponury *tristis, e*

puniki *Punicus, a, um*

zimny *frigidus a um*.

31.

socius, i towarzysz

Tarquinius, i Tarquiniusz.

actus, a, um przepędzony

acūtus, a, um ostry, dotkliwy

antīquus, a, um dawny

brevis, e krótki

crudēlis, e okrutny

durus, a, um twardy

iniustus, a, um niesprawiedliwy

iustus, a, um sprawiedliwy
laboriosus, a, um pracowity
munitus, a, um obwarowany,
 zabezpieczony

profundus, a, um głęboki

superbus, a, um pyszny

tristis, e smutny

ultimus, a, um ostatni

validus, a, um mocny, silny.

↳ *eradicō* 1. wykorzeniam, wyrwam z korzeniem.

bene dobrze
quam jak, niż
vel lub, nawet.

contra (z *accus.*) przeciwko.

Cyrus *Cyrus, i*

Gorgias *Gorgias, ae*

Likurg *Lycurgus, i*

nauczyciel wymowny *rhetor, ōris*

prawodawca *legislātor, ōris*

Solon *Solo, ōnis.*

Uw. 8. *Quam* po *comparat.* tłumaczy się w języku polskim przez spójniki: niż, niżeli, aniżeli, niżli, a po przeczeniu przez jak. Zamiast tych spójników można też użyć przyimków *od, nad.*

Uw. 9. *Superlativus* tłumaczy się w języku polskim częstokroć przez stopień równy z przysłówkami: *bardzo, nader.*

32.

Argentum, i srebro

aurum, i złoto

canis, is pies

Cicero, ōnis Cicero, sławny
 mówca rzymski

Demosthēnes, is Demostenes,
 sławny mówca grecki

ferrum, i żelazo

furtum, i kradzież.

amabilis, e kochania godny,
 miły

audax, ācis śmiały, odważny

elōquens, entis wymowny

ferox, ōcis dziki, zuchwały

fidēlis, e wierny

gravis, e ciężki

vilis, e tani.

nemo nikt

nihil nic

nullus, a, um żaden.

apud (z *accus.*) u.

Belgowie *Belgae, ārum*

młodość *iuventus, ūtis*

ołów *plumbum, i*

starość *senectus, ūtis*

zając *lepus, ōris.*

bogaty *dives, itis*

bojaźliwy *timidus, a, um*

mężny *fortis, e*

miękki *mollis, e*

roztropny *prudens, entis*

słaby *infirmus, a, um.*

Uw. 10. Zamiast *nominat.* lub *accusat.* z *quam* można w języku łacińskim po *compar.* położyć *ablātivus.*

Uw. 11. *Genetivus* zawisły od *superlat.* wyraża się w języku polskim przez przyp. drugi z przyimkiem *z* lub szósty z przyimkiem *między.*

Uw. 12. Zamiast: *Nic* nie jest miłsze, mówi się w języku polskim: *Nie ma nic miłszego,* t. j. łącznik z przeczeniem (*nie jest*) zamienia się na słowo nieosobowe (*nie ma*), podmiot (*nie*)

kładzie się w przyp. czwartym, a orzeczenie przymiotne (lepszego) w przyp. drugim.

33.

Adulescens, entis młodzieniec
caelum, i niebo, klimat
decus, ōris ozdoba
fera, ae dziki zwierz
genus, ěris rodzaj, zawód
Germania, ae Germania
honor, ōris cześć, godność
latro, ōnis rozbójnik
locus, i miejsce, stan, ród
lux, lūcis światło
mos, mōris obyczaj
ventus, i wiatr.

amplus, a, um obszerny, świetny, wysoki
asper, a, um szorstki, ostry
difficilis, e trudny
dissimilis, e niepodobny

humilis, e niski
salūber, bris, e zdrowy
similis, e podobny.

pervēnio 4. dochodzę.

cesarz *imperātor, ōris*
 Hannibal *Hannibal, ālis*
 nieprzyjaciel *hostis, is*
 pochlebca *adulātor, ōris*
 praca *labor, ōris*.

łatwy *facilis, e*
 nędzny *miser, a, um*
 ubogi *pauper, ěris*
 zacięty *acer, cris, cre*
 zły *malus, a, um*.

34.

- *neque (=et non)* i nie, a nie.

- dobro *bonum, i*
 duch *animus, i*
 dzieło *opus, ěris*
 rodzice *parentes, tum*
 - umysł *mens, mentis*
 - wdzięczność *animus gratus*
 zdrowie *salus, ūtis*.

cały *universus a um*
 drogi *carus, a, um*
 zdrowy *sanus a um*.

- *zawdzięczam debeo* 2.

- nie tylko — lecz także *non solum — sed etiam*.

Adulātor, ōris pochlebca
amnis, is rzeka
 = *commoditas, ātis* korzyść
fons, fontis źródło
 - *fortūna, ae* szczęście
gradus, us stopień
malum, i nieszczęście
Padus, i Pad, rzeka w Italii
Rhodānus, i Rodan, rzeka
 w Gallii
societas, ātis społeczeństwo
 - *turpitūdo, ěnis* brzydota, hańba
 - *usus, us* użycie, doświadczenie.

violentus, a, um gwałtowny.

- *contineo* 2. zawieram.

Uw. 13. Polskie przymiotniki i zaimki, w rodzaju nijakim liczby pojedynczej rzeczownie użyte, tłómaczy się w łacinie przez neutr. plur., jeżeli o kilku szczegółach jest mowa n. p. Wszystko zawdzięczamy Bogu = *omnia Deo debemus*.

35.

Aestas, ātis lato
gustatus, us smak
hora, ae godzina
memoria, ae pamięć
navigatio, ōnis żegluga
spectaculum, i widok.

concors, dis zgodny
dubius, a, um wątpliwy, nie-
 pewny

egregius, a, um wyborny
idoneus, a, um stosowny, do-
 godny
necessarius, a, um potrzebny
noxius, a, um szkodliwy
voluptarius, a, um rozkoszny,
 wybredny.

głos vox, ōcis
powietrze aēr, aēris.

36.

↳ *Alesia, ae* Alezya, miasto
 w Gallii
annus, i rok
Carthaginiensis, i Kartagińczyk
Dionysius, i Dyonizyusz, samo-
 władca Syrakuz
 ↳ *longitudo, inis* długość; *in lon-*
gitudinem wzdłuż
orbis, is okrąg; *orbis terrarum*
 świat

↳ *passus, us* krok
pēs, pēdis noga, stopa
 ↳ *planities, ēi* równina
 ↳ *Plataeenses, ium* Platejczycy,
 mieszkańcy miasta Platei
 w Beocyi
praeparatio, ōnis przygotowanie
signum, i znak
socius, i sprzymierzeniec
Syracusāni, ōrum Syrakuzanie,
 mieszkańcy sycylijskiego
 miasta Syrakuz
tyrannus, i tyran, samowładca.

↳ *Ephesius, a, um* efezyjski
infidus, a, um niepewny
 ↳ *militāris, e* wojskowy
 ↳ *Persicus, a, um* perski.

↳ *capio* 3. chwytam, zabieram
 (do niewoli)
 ↳ *occido* 3. zabijam
 ↳ *pateo* 2. rozciągam się.

↳ *egregie* wybornie
quasi jakby.

aut albo, lub.

ante (z accus.) przed
per (z accus.) przez.

Alexander Alexander, dri
 bitwa *pugna, ae*
 mędrzec *sapiens, entis*
 miesiąc *mensis, is* (masc.)
Pompejus Pompeius, i
 przeciąg czasu *spatium, i*
Serwiusz Tulliusz Servius Tullius.

farsalski *Pharsalius, a, um.*

wynosić = być.

przedtem *antea.*

za *sub* (z ablat.).

Uw. 14. Liczebniki główne od *unus* do *mille* mają znaczenie przymiotników; zgadzają się ~~przeto~~ z swymi rzeczownikami zawsze w rodzaju, liczbie i przypadku. W języku polskim tylko jeden, dwa, trzy, cztery mają znaczenie przymiotników; inne

są pod syntaktycznym względem rzeczownikami, przybierają zatem przyp. drugi. Por. uw. 3.

Uw. 15. Jeżeli podmiotem jest liczebnik główny z rzeczownikiem lub bez rzeczownika, natenczas w jęz. polskim orzeczenie słowne wyraża się nieosobowo, liczebnik kładzie się w przyp. czwartym, a należący doń rzeczownik i orzeczenie przymiotne w przyp. drugim. Por. uw. 5.

Uw. 16. Na pytanie: jak długo? wyraża się określenie czasu przez *accusativus*, do którego można dodać przyimek *per*, przez. To samo dzieje się także w języku polskim.

Uw. 17. Na pytanie: jak długi? jak szeroki? jak wysoki? itp. wyraża się określenie rozmiaru przez *accusat.*, podobnie jak w języku polskim.

37.

<i>Christus, i</i> Chrystus	<i>debeo</i> 2. winieniem
<i>hebdomas, ādis</i> tydzień	<i>fuit</i> trwał, a, o
<i>Hostilius, i</i> Hostiliusz	<i>numero</i> 1. liczę.
<i>imperium, i</i> państwo	
<i>Iuppiter Iovis</i> Jowisz, najwyższy bóg rzymski	<i>nunc</i> teraz
<i>officium, i</i> obowiązek	<i>usque</i> aż.
<i>Saturnus, i</i> Saturn	<i>post</i> (z <i>accus.</i>) po.
<i>Tullus, i</i> Tullus	
<i>Venus, ēris</i> Wenera, bogini piękności.	grudzień <i>December, bris</i>
	legion <i>legio, ōnis</i>
<i>Macedonicus, a, um</i> macedoński	listopad <i>November, bris</i>
<i>Mithridaticus, a, um</i> Mitridate-sowy	manipuł <i>manipulus, i</i>
<i>natus, a, um</i> narodzony; <i>ante Christum natum</i> przed narodzeniem Chrystusa	październik <i>October, bris</i>
<i>Punicus, a, um</i> punicki.	wrzesień <i>September, bris.</i>
	niegdyś <i>olim.</i>
	u <i>apud</i> (z <i>accus.</i>).

38.

<i>Adulātor, ōris</i> pochlebca	<i>urbānus, a, um</i> , miejski.
<i>cogitatio, ōnis</i> myśl	
<i>divitiae, ārum</i> bogactwo	<i>amo</i> 1. lubię
<i>radius, i</i> promień	<i>delecto</i> 1. zachwycam
<i>sapiens, tis</i> mędrzec.	<i>dimitto</i> 3. rozpuszczam
	<i>pāro</i> 1. gotuję, zbieram.
<i>avārus, a, um</i> chciwy, skąpy	
<i>carus, a, um</i> drogi	<i>late</i> szeroko
<i>liber, a, um</i> wolny	<i>longe</i> daleko
<i>rusticus, a, um</i> wiejski	<i>satis</i> dosyć.

que i
si jeżeli

głos *vox, vōcis*
Katilina *Catīlīna, ae*
sumienie *conscientia, ae*
zamiar *consilium, i.*

chwalebny *laudabilis, e.*

jednam *concilio 1.*
sądzę *iudico 1.*

inaczej *aliter.*

39.

Auctoritas, ātis powaga, zna-
czenie

benignitas, ātis dobroć
Cato, ōnis Kato, Rzymianin,
sławny z surowości oby-
czajów

dictum, i słowo
documentum, i dowód
factum, i czyn
inimicus, i nieprzyjaciół
verum, i prawda.

acerbus, a, um cierpki, zawzięty
altus, a, um wysoki
certus, a, um pewny
dulcis, e słodki
incertus, a, um niepewny.

dicō 3. mówię
laudo 1. chwaleę

Miseria, ae nędza
moenia, ium mury
praesidium, i załoga
sapor, ōris smak.

avārus, a, um chciwy, skąpy
superbus, a, um pyszny.

circumdo 1. otaczam
exstruo 3. wznoszę, buduję
facio 3. czynię

mōveo 2. wzruszam.

magnopere bardzo.

Aquitanowie *Aquitāni, orum*
Celtowie *Celtae, ārum*
Numa *Numa, ae*
panowanie *regnum, i*
zamiar *consilium, i.*

mężny *fortis, e*
spokojny *quiētus, a, um*
wieczny *aeternus, a, um*
wojenny *bellicōsus, a, um*
znikomy *cadūcus, a, um.*

cieszę się *gaudeo*
wielbię *praedico 1.*

bardziej *magis.*

40.

firmo 1. wzmacniam, obsadzam
video 2. widzę.

cum gdy.

różny *varius, a, um*
zawzięty *acer, cris, cre.*

sądzę *iudico 1.*

nigdy *nunquam.*

U w. 18. Słowa przechodnie (*verba transitiva*) rządzą w języku łacińskim zawsze *accusat.* W języku polskim przybierają przypadek drugi, jeżeli są połączone z przeczeniem: *non video arborem* nie widzę drzewa.

Beneficium, i dobrodziejstwo
Croesus, i Krezus, król Lidyi
Lydia, ae Lidya, kraina

w Azji mniejszej

opus, *ĕris* praca

praemium, i nagroda

proverbium, i przysłowie

sententia, ae myśl, zdanie

septentrio, *ōnis* zwykle plur.

septentriones, um północ
similitudo, *inis* podobieństwo.

elōquens, *entis* wymowny

frigidus, a, um zimny

qualis, e jaki

quot (indecl.) ile

talis, e taki

tot (indecl.) tyle.

audio 4. słyszę

coniungo 3. łączę, kojarzę

diligo 3. miłuję

U w. 19. Zaimek *is*, *ea*, *id* opuszcza się zwykle, jeżeli położony jest w tym samym przypadku, co zaimek względny.

Bonum, i dobro

Gaius, i Gajus

malum, i nieszczęście

tempus, *ōris* czas, pora

Tiberius, i Tiberyusz.

gravis, e ciężki

odiōsus, a, um nienawistny,

wstrętny

rapax, *ācis* drapieżny

suaavis, e słodki, miły

uter, ra, rum który (z dwóch).

commendo 1. polecam.

Bestiōla, ae zwierzątko

candor, *ōris* blask

faber, bri rzemieślnik, sprawca

41.

ġero 3. noszę, działam, czynię

scio 4. wiem, umiem

spiro 1. wieję.

profecto zaiste

satis dosyć.

Achilles *Achilles*, is

czyn *res gesta*

mowa *sermo*, *ōnis*

panowanie *regnum*, i.

ludny *copiōsus*, a, um.

bywam = jestem

obsypuję *cumulo* 1.

opiewam *carminibus* *celebro* 1.

zamieszkuję *incōlo* 3.

codziennie *cotidie*

wprawdzie *quidem*.

42.

an czy.

Filip *Philippus*, i

los *fortūna*, ae

Macedończyk *Macēdo*, *ōnis*

starożytność *antiquitas*, *ātis*.

czyj *cuius*

jak wielki *quantus*, a, um

nieznany *ignōtus*, a, um

smutny *tristis*, e.

na *in* (z ablat.).

43.

ignis, is (masc.) ogień

imperium, i władza, panowanie

ingenium, i zdolność

libido, inis żądza
lumen, inis światło, ozdoba
pretium, i wartość.

apertus, a, um otwarty, jawny
benignus, a, um życzliwy
cupidus, a, um chciwy
hebes, etis tępy
illustris, e jasny
quantus, a, um jak wielki
tantus, a, um tak wielki.

servio 4. służyć
vivo 3. żyć.

plane zupełnie
quam jak
tam tak
tantum tylko.

nunc — *nunc* już — już.

boleść *dolor, oris*
jesień *autumnus, i*
pieniądze *pecunia, ae*
posiadanie *possessio, onis*
powietrze *aer, eris*
smutek *tristitia, ae*
wada *vitium, i*
zdrowie *valetudo, inis*.

niczyj = nikogo
niektóry *nonnullus, a, um*
niepewny *incertus, a, um*
szkodliwy *noxius, a, um*.

nie podobam się *displiceo* 2.
odlatuję *avolo* 1.
przebaczam *ignosco* 3.
zazdroszczę *invideo* 2.

nawet *etiam*.

44.

Confugium, i ucieczka, schro-
nienie

decus, oris ozdoba
pallium, i płaszcz
pectus, oris pierś
portus, us przystań
pulvis, eris proch
regnum, i królestwo
umbra, ae cień
vitium, i wada, błąd.

Bibl. Jag.

firmus, a, um, mocny
imbecillus, a, um słaby
innocens, entis niewinny
pauci, ae, a mało
sordidus, a, um brudny

consto 1. składam się
timeo 2. boję się
trado 3. oddaję.

dum dopóki
si jeżeli
sin jeżeli zaś.

dobro *salus, utis*
Masinissa *Masinissa, ae*
powaga *auctoritas, atis*
senat *senatus, us*
sprzymierzeniec *socius, i*
stróż *custos, odis*.

pamiętny *memor, oris*.

U w. 20. Słowa, wyrażające chęć uniknięcia lub zachowa-
nia czegoś, rządzą w języku polskim przyp. drugim. W jęz. łaciń-
skim odpowiadają im częstokroć słowa przechodnie, przybierające
accusativus: *timeo inopiam*, boję się niedostatku; *vitamus iram*,
unikamy gniewu, *defendite patriam*, brońcie ojczyzny.

U w. 21. Czynność równoczesną z inną czynnością wyraża
się w języku łacińskim przez *praesens, imperfectum* lub *futurum*, we-

dług tego, czy się odbywa równocześnie z czynnością terażniejszą, przeszłą lub przyszłą. W języku polskim na wyrażenie czynności równoczesnych służą słowa niedokonane.

45.

Acies, ēi szyk bojowy, wojsko
aetas, ātis wiek

auctor, ōris sprawca, twórca

Brutus, i Brutus

industria, ae gorliwość

libertas, ātis wolność

terror, ōris postrach

usus, us użycie, potrzeba.

beātus, a, um, szczęśliwy

contentus, a, um zadowolony

diligens, entis pilny

dives, itis bogaty.

ante, antea przedtem

etiam także

ita tak

olim niegdyś

ut jak.

namiętność *cupiditas, ātis*

przewodnik *dux, dūcis*

towarzysz *comes, itis*

zwycięzca *victor, ōris*.

drogi *carus, a, um*

zacięty *acerbus, a, um*.

postūlo 1. żądam, wymagam.

względem *in* (z *accus.*).

Uw. 22. Słowa, wyrażające brak czegoś, a zarazem chęć uchylenia tego braku, rządzą w języku polskim przypadkiem drugim. W języku łacińskim odpowiadają im zwykle słowa przechodnie, przybierające *accusativus*: *postulare gladium*, żądać miecza; *expectare signum*, oczekiwać znaku; *sperare salutem*, spodziewać się ocalenia.

Uw. 23. Czynność uprzednią, t. j. dokonaną przed inną czynnością, wyraża się w języku łacińskim przez *perfectum*, *plusquamperfectum* lub *futurum exactum*, według tego, czy się odbyła przed czynnością terażniejszą, przeszłą lub przyszłą. W języku polskim na wyrażenie czynności uprzednich służą słowa dokonane.

46.

Epaminondas, ae Epaminondas,

sławny wódz tebański

inimicus, i nieprzyjaciel

mens, mentis umysł

opinio, ōnis mniemanie.

benignus, a, um łaskawy,

uprzejmy

inānis, e próżny, czczy

sanus, a, um zdrowy

stultus, a, um głupi.

nescio 4. nie wiem

opto 1. życzę sobie

scio 4. wiem.

ne nie

quam jak.

*er*ja (z *accus.*) względem.

non solum — sed etiam nie tylko

— lecz także

ut (spój. zam.) aby, ażeby.
przeestroga *praeceptum*, i
szczęście *res secundae*.

uczciwy *honestus*, a, um.

napominam *moneo* 2.

widzę *video* 2.

pomny *memor*, *ōris*

U w. 24. W zdaniach głównych, wyrażających rozkaz lub wezwanie w osobie pierwszej lub trzeciej kładzie się *coniunctivus*. Przeczeniem jest *ne*.

U w. 25. W zdaniach zamiarowych i w pytaniach zawisłych kładzie się zawsze *coniunctivus*.

U w. 26. Czas *coniunctivu* w zdaniu pobocznem stosuje się do czasu zdania głównego według następujących zasad:

a) Jeżeli w zdaniu głównym jest czas teraźniejszy (*praesens*) lub przyszły (*futurum* i *futurum exactum*), kładzie się w zdaniu pobocznym *coniunctivus praesentis* dla czynności równoczesnej, a *coniunctivus perfecti* dla czynności uprzedniej.

b) Jeżeli w zdaniu głównym jest czas przeszły (*imperfectum*, *perfectum* i *plusquamperfectum*), kładzie się w zdaniu pobocznym *coniunctivus imperfecti* dla czynności równoczesnej, a *coniunctivus plusquamperfecti* dla czynności uprzedniej.

47.

Attentus, a, um uważny
status, us stan, położenie.

nisi jeżeli nie, gdyby nie
si jeżeli, gdyby.

aeternus, a, um wieczny

młodość *adulescentia*, ae

beneficus, a, um dobroczynny

zamiar *consilium*, i.

concors, dis zgodny

doctus, a, um uczony

złgubny *perniciōsus*, a, um.

miserandus, a, um pożałowania

godny

i (= także) *etiam*.

periculōsus, a, um niebezpieczny.

U w. 27. W okresach warunkowych, wyrażających warunek nierzeczywisty, kładzie się tak w zdaniu pobocznym, jako też w zdaniu głównym *coniunctivus imperfecti* dla warunku teraźniejszego, a *coniunctivus plusquamperfecti* dla warunku przeszłego.

48.

Fatum, i przeznaczenie

cautus, a, um przezorny, ostrożny

inimicitiae, ārum nieprzyjaźń

communis, e wspólny

salus, ūtis dobro

incertus, a, um nieświadomy

sors, sortis los.

praesens, entis teraźniejszy

- 2 *praeteritus*, *a*, *um* miniony, przeszły
 2 *prudens*, *entis* przezorny, roz-
 tropny
 2 *supremus*, *a*, *um* najwyższy.
- 2 *debeo* 2. powinienem
 2 *significo* 1. daję znak, zapo-
 wiadam.
- que* i
vel lub, albo.

U w. 28. *Imperativus praesentis* oznacza rozkaz, który bez-
 pośrednio ma być wykonany.

Imperativus futuri oznacza rozkaz, który dopiero kiedyś
 w przyszłości ma być wykonany. Stąd używa się go w pra-
 wach, ogólnych przepisach itp.

49.

- Adventus*, *us* przybycie
artifex, *icis* sztukmistrz
Atticus, *i* Attyk, przydomek
 Pomponiusza, sławnego
 z szczodrobliwości i głę-
 bokiej nauki Rzymianina
Cimon, *ōnis* Cimon, sławny
 wódz ateński
condiscipulus, *i* współuczeń
frugalitas, *ātis* gospodarność,
 umiarkowanie
genetrix, *icis* rodzicielka
latro, *ōnis* rozbójnik
luxuria, *ae* zbytek, rozrzutność
odium, *i* nienawiść
posteri, *ōrum* potomność
Pythagoras, *ae* Pitagoras, sła-
 wny filozof grecki
societas, *ātis* towarzystwo
studium, *i* gorliwość
viator, *ōris* podróżny
vitium, *i* wada, występki.
- felix*, *icis* szczęśliwy
mortuus, *a*, *um* umarły
nubilus, *a*, *um* pochmurny,
 smutny, nieszczęśliwy
vacuus, *a*, *um* próżny, goły.
- cremo* 1. palę
desidero 1. pragnę, czuję brak,
 tęsknię za czem (por. uw. 22.)
expecto 1. oczekuję (por. uw. 22.)
firmo 1. wzmacniam, pokrzepiam
incito 1. zachęcam
iudico 1. sędzę
numero 1. liczę
rito 1. unikam (por. uw. 20.).
- cotidie* codziennie
diu długo
frustra napróżno.
- coram* (z ablat.) wobec.
- donec* dopóki
velut jako.
- czoło *frons*, *frontis*
 starożytność *antiquitas*, *ātis*
 talent *ingenium*, *i*
 twarz *vultus*, *us*.
- szalony *insānus*, *a*, *um*
 znakomity *illustris*, *e*.
- drażnię *irrito* 1.
 pustoszę *vasto* 1.
 zmieniam *muto* 1.
- cano* 1. śpiewam
concilio 1. kojarzę, jednam
conservo 1. zachowuję
 od *a*, *ab* (z ablat.).

50.

Auxilium, *i* pomoc
Darēus, *i* Daryusz, król perski
divitiæ, *arum* bogactwo, majątek
edictum, *i* ogłoszenie, rozporządzenie, zakaz
fama, *ae* dobre imię, sława
Hispania, *ae* Hiszpania
imperium, *i* panowanie
Manlius, *i* Manliusz, sławny z surowości Rzymianin
Marcus, *i* Marek
Publius, *i* Publiusz
Sardes, *ium* Sardes, miasto w Lidyi
terror, *ōris* postrach.

Africānus, *a*, *um* afrykański;
Africānus przydomek dwóch Scipionów
ingens, *entis* ogromny
subitus, *a*, *um* nagły
torquātus, *a*, *um* ozdobiony łańcuchem; *Torquātus* przydomek Manliusza.

castigo 1. karczę
certo 1. walczę
compāro 1. przygotowuję, zbieram
desidēro 1. pragnę (por. uw. 22.)
emendo 1. poprawiam
expugno 1. zdobywam
exspiro 1. wyziębiam (ducha), umieram
mitto 1. pełnię służbę wojskową, służę
nēco 1. zabijam

opto 1. życzę sobie (por. uw. 22.)
pāro 1. gotuję, zbieram
servo 1. ocalam, zachowuję
supēro 1. przewyższam, pokonywam.

nunquam nigdy
satis dosyć
subito nagle.

a, *ab* (z ablat.) od
adversus (z accus.) przeciwko
contra (z accus.) przeciw, wbrew
sub (z ablat.) pod, pod rozkazami.

non tam — quam nie tak — jak
 raczej
quia ponieważ
quo — eo im — tem
quod dlatego że.

gród *arx*, *arcis*
 napad *impētus*, *us*
 państwo *civitas*, *ātis*
 piasek *harēna* (*arēna*), *ae*
 Pompejus *Pompeius*, *i*
 Spartanin *Spartānus*, *i*.

kilka *complures*, *a*.

obsadzam *occūpo* 1.
 odmawiam *nēgo* 1.
 pozyskuję *compāro* 1.
 ranie *vulnēro* 1.

dzielnie *fortiter*.

Uw. 29. Po słowach przechodnich, mających znaczenie przeczące, kładzie się w języku polskim przypadek drugi, w języku łacińskim accusativus (por. uw. 18.): *negāre auxilium*, odmawiać pomocy.

(W 8. zdaniu polskiem należy wyraz „mówili“ zmienić na „myśleli“.)

Agamemno, *ōnis* Agamemnon, *immōlo* 1. ofiaruję
 król Micen, naczelny wódz *Specco* 1. grzeszę
 Greków w wojnie trojań- *plāco* 1. przebłagać (por. uw. 18.)
 skiej *prōbo* 1. uznaję za dobre, po-
consilium, *i* rada chwalam, przyjmuję
Iphigenia, *ae* Ifigenia, córka *somnio* 1. mam sen, śni mi się.
Agamemnona
ratio, *ōnis* rozum *bene* dobrze
Ulixes, *is* Ulixes, słynny z prze- *fortissime* (superlat. od *fortiter*)
 biegłości król Itaki, który *bardzo* dzielnie
 po zburzeniu Troi błąkał *magnopere* bardzo, usilnie
 się po świecie przez lat *minus* mniej
 dziesięć *saeptissime* (superlat. od *saepe*)
veritas, *ātis* prawda bardzo często.
vestis, *is* odzież.

incertus, *a*, *um* niepewny
praedictus, *a*, *um* obdarzony.

Ye, *ex* (z ablat.) z, podług.
tamen jednak.

laestimo 1. szacuję, oceniam
lcogito 1. myślę
collōco 1. umieszczam, używam
conseruo 1. ocalam
elabōro 1. pracuję nad czemś
erro 1. błąkam się
explōro 1. badam
ignōro 1. nie wiem

miłuję *amo* 1.
 strzegę się *caveo* 2.
 unikam *vito* 1. (por. uw. 20.)
 życzę sobie *opto* 1.
 źle *male*.
 jak wielce *quantopere*.

Uw. 30. Rzeczownik *locus*, połączony z przydawką, kładzie się na pytanie gdzie? często w ablat. bez przyimka *in*: *amoeno loco* w rozkosznej miejscy.

Uw. 31. Słowa przechodnie, wyrażające taką czynność, która przechodzi tylko na pewną część swojego przedmiotu, przybierają w języku polskim przypadek drugi, w języku łacińskim *accusativus*: *vitam collocare*, używać życia; *lanam praebere*, dostarczać wełny; *aquam dare*, dać wody.

Uw. 32. Słowo *sum*, jestem, tłumaczy się w zdaniu przeczącem przez słowo nieosobowe: nie ma, nie było, nie będzie itd., jeżeli jest orzeczeniem. Przypadek drugi, zawisły od słowa nieosobowego, jest w łacinie podmiotem zdania.

Agis, *īdis* Agis, król spartański *Lacedaemonius*, *i* Lacedemon-
error, *ōris* błąd czyk

- mens, mentis* umysł, sposób myślenia
salus, ūtis ratunek
Spartānus, i Spartańczyk
voluntas, ātis chęć.
- gloriōsus, a, um* chwalebny, zaszczytny
imprōbus, a, um niepocziwy, występny
maledīcus, a, um zlorzeczący, potwarczy
summus, a, um najwyższy, największy
turpis, e brzydki, szpetny
unus, a, um jeden, jedyny
victus, a, um zwyciężony.
- erro* 1. błędzę
festino 1. śpieszę się, działam
- inquit* rzekł
interrōgo 1. pytam się
mūto 1. zmieniam
persevēro 1. trwam w czemś
specto 1. patrzę na coś
spēro 1. spodziewam się (por. uw. 22.).
lente powoli, z rozważą
multo o wiele.
 sposobność *occasio, ōnis*.
 miły *iucundus, a, um*
 nieznan *ignōtus, a, um*.
 latam *vōlo* 1.
 śpiewam *canto* 1.
 wyjaśniam *explīco* 1.

U w. 33. Jeżeli podmiotem jest *infinitivus*, orzeczenie przymiotne kładzie się w rodzaju nijakim liczby pojedynczej, podczas gdy w języku polskim wyraża się przez przysłówek albo przez przymiotnik w rodzaju żeńskim z domyślnym lub wyraźnie dodanym rzeczownikiem rzecz.

U w. 34. *Infinitivus praesentis* oznacza czynność równoczesną z czynnością słowa określonego.

Infinitivus perfecti oznacza czynność, dokonaną przed czynnością słowa określonego.

U w. 35. Słowa, znaczące: rządzić czem, gardzić czem, są w języku łacińskim słowami przechodniemi; przybierają zatem *accusativus*: *gubernare mundum*, rządzić światem; *contemnere divitias*, gardzić bogactwem.

U w. 36. Słowa, znaczące: patrzeć na co, uważać na co, zastanawiać się nad czem, są w języku łacińskim słowami przechodniemi; przybierają zatem *accusativus*: *mentem spectare*, patrzeć na sposób myślenia; *vitam considerare*, zastanawiać się nad życiem.

U w. 37. Po *similis* podobny, *dissimilis* niepodobny kładzie się zaimki osobiste zawsze w genetiwie: *mei, tui, sui, nostri, vestri similis*.

53.

Cura, ae troska
doctrīna, ae nauka
littērae, ārum list
magnitūdo, inis wielkość

modus, i miara, sposób
ordō, inis porządek
prōvidentia, ae opatrność
pūdōr, ōris wstyd

res, rei rzecz, wypadek
senex, senis starzec
sententia, ae myśl, zdanie
vitis, is winorośl, winna lato-
 rośl.

avārus, a, um chciwy, skąpy
nobilis, e znakomity, szlachetny;
subst. nobiles, ium szlachta
mirus, a, um dziwny
perpetuus, a, um ciągly
priscus, a, um dawny, starożytny.

administro 1. rządzę
delecto 1. bawię, cieszę
honōro 1. czczę, szanuję
incito 1. pobudzam
perturbo 1. mieszam, przerażam
pondēro 1. ważę
vexo 1. dręcę, trapię.

dilucide jasno
facile łatwo.

a, ab (z ablat.) od, przez

Alcibiādes, is Alcibiades, wódz
 ateński
culpa, ae wina
Hephaestio, ōnis Hefestyon, wódz
 Alexandra Wielkiego
Pyrrhus, i Pirrus, król Epiru
Troia, ae Troja, miasto w Azji
 mniejszej.

innōcens, tis niewinny.

accūso 1. oskarżam
damno 1. skazuję
decerto 1. walczę
edūco 1. wychowuję
expugno 1. zdobywam
nēco 1. zabijam
perturbo 1. mieszam, wprawiam
 w nieład

propter (z accus.) z powodu, dla.
cum gdy
non minus — *quam* nie mniej —
 jak.

Demetryusz *Demetrius, i*
 mowa *oratio, ōnis*
 Pitagoras *Pythagōras, ae*
 świadomość *conscientia, ae*
 umiarkowanie *frugalitas, ātis*
 urzędnik *magistrātus, us*
 wieczność *aeternitas, ātis*
 wierność *fides, ēi*
 zbrodnia *scelus, ēris*.

nmarły *mortuus, a, um*.

sądzę *iudico* 1.
 utrzymuję *servo* 1.

po *post* (z accus.).

jako *velut*.

54.

servo 1. ocalam.

pariter zarówno, razem
publice publicznie.

quamquam chociaż.

Fenicyanin *Phoenix, icis*
 Tyrus *Tyrus, i*
 wieniec *corōna, ae*
 zbrodniarz *homo scelerātus*.

miły *iucundus, a, um*
 obywatelski *civilis, e*
 sławny *nobilis, e*.

darzę *dōno* 1.

U w. 38. *Passivum* tłumaczy się często przez słowa nieosobowe z zaimkiem się, albo przez odpowiednie słowo nijakie: *frater amator*, kocha się brata; *dux necatus est*, wódz poległ.

55.

Democritus, *i* Demokryt, filozof grecki

invidia, *ae* zazdrość
manus, *us* ręka, zastęp
Macēdo, *ōnis* Macedończyk
novitas, *ātis* nowość
patrimonium, *i* ojcowizna
philosophia, *ae* filozofia
studium, *i* nauka.

domesticus, *a, um* domowy, gospodarski

prudens, *tis* roztropny.

avōco 1. odwołuję, odrywam

curo 1. staram się

debilito 1. osłabiam

dico 3. mówię

do, *dēdi*, *dātum* 1. daję

dōno 1. daruję

impēro 1. rozkazuję

implōro 1. błagam

nuntio 1. oznajmiam, donoszę

perturbo 1. mieszam, przerażam

prorōgo 1. przedłużam

punio 4. karzę

transvōlo 1. przelatuję, przebiegam.

cotidie codziennie
fere prawie
fortasse może
it̄erum powtórnie
nunquam nigdy
recte słusznie
tam tak.

ne (spój. cel.) aby nie
ut (spój. skut.) że, iż; po prze-
 czeniu: żeby, iżby.

gęś *anser*, *ēris*
 Kapitol *Capitolium*, *i*
 pismo *scriptum*, *i*
 powaga *auctoritas*, *ātis*.

delficki *Delphicus*, *a, um*.

pustoszę *vasto* 1.
 sławię *celebro* 1.
 stwierdzam *firmo* 1.
 zachowuję *servo* 1.

dlatego *idcirco*
 dobrze *bene*.

U w. 39. W zdaniach skutkowych kładzie się zawsze *coniunctivus*.

U w. 40. Zaimek: jego, jemu, ich itd. tłumaczy się w zdaniach zamiarowych przez *suus*, *a, um*, jeżeli się odnosi do podmiotu zdania głównego.

56.

Labor, *ōris* praca, truda
malum, *i* nieszczęście
mercātor, *ōris* kupiec
Spartācus, *i* Spartak, sławny
 gladyator.

aliēnus, *a, um* obcy, cudzy
audax, *ācis* odważny, zuchwały
certus, *a, um*, pewny
exiguus, *a, um* szczupły, mały
inhumanus, *a, um* nieludzki.

conservo 1. zachowuję, utrzymuję

debeo 2. powinienem

maneo 2. zostaję, trwam

pāro 1. przygotowuję, zbieram;
bellum parare zbroić się na wojnę

simūlo 1. udaję

sollicito 1. podburzam

spēro 1. spodziewam się; *spērātus, a, um* spodziewany.

quomōdo jakim sposobem
tarde powoli.

U w. 41. Słowa: *oro* i *rogo*, proszę, przybierają *accusat.* osoby. W języku polskim kładzie się przypadek drugi.

contra (z *accus.*) przeciwko.

vero zaś.

ilość *copia, ae*

kraj *terra, ae*

kurya *curia, ae*

ucieczka *fuga, ae*

usposobienie *animus, i*

zmiana kraju = zmieniony kraj.

buduję *aedifico* 1.

proszę *oro* 1.

ratuję *servo* 1.

57.

Słowa drugiej konjugacyi, mające w *perfectum ui*, w *supinum itum*, oznaczone są cyfrą 2.

Alimentum, i pożywienie

cantus, us śpiew

frons, frondis liście

fructus, us owoc

lacrima, ae łza

Orpheus, ēi Orfeusz, sławny śpiewak w starożytności

potentia, ae moc, przewaga

prex, prēcis, zwykle *plur. preces*,
um prośba

res familiāris majątek

saxum, i skała, głaz.

doctus, a, um uczony

durus, a, um twardy, uciążliwy.

augeo, auxi, auctum 2. powiększam

exerceo 2. ćwiczę

mereo 2. zasługuję, *laudem* na pochwałę

mōveo, mōvi, mōtum 2. poruszam, wzruszam

pateo, patui 2. stoję otworem

praebeo 2. wydaję, dostarczam
(por. uw. 31.)

prohibeo 2. powstrzymuję

video, vīdi, vīsum 2. widzę

timeo, ui 2. boję się, obawiam się.

maxime najbardziej.

nec ^{an} nec ani — ani.

jedzenie *cibus, i*

picie *potus, us*.

kłamlivy *mendax, ācis*

poczciwy *prōbus, a, um*.

jestem zdrów *valeo* 2.

kwitnę *floreo, ui* 2.

napominam *mōneo* 2.

nie podobam się *displīceo* 2.

zachowuję *adhībeo* 2.

znacę *valeo* 2.

dzielnie, mężnie *fortiter*

wiele *multum*.

a et.

58.

Anacharsis, īdis Anacharsis, Scyta znakomitego rodu, który za Solona w Atenach wielkie zjednał sobie poważanie dla prostoty życia i rozumu

Horatius Cocles (ītis), Horacyusz Kokles, słwny z odwagi Rzymianin

legātus, ī posel
lingua, ae język

Macedonia, ae Macedonia, kraj między Tessalią i Tracją

Olynthus, ī Olint, miasto w Chalcydyce na granicy Macedonii

Scipio, ōnis Scipio, imię familijne sławnego w Rzymie rodu Korneliuszów.

antiquus, a, um dawny, starożytny

dulcis, e słodki, przyjemny
incredibilis, e niepodobny do wiary, nadzwyczajny
inermis, e bezbronny.

adhībeo 2. przydaję, używam, zachowuję

deleo, ēvi, ētum 2. burzę
derīdeo, rīsi, rīsum 2. wyśmiewam

misceo, miscui, mixtum 2. mieszam, łączę

nōceo 2. szkodzę

occūpo 1. zajmuję, opanowuję

pāreo 2. jestem posłuszny
postūlo 1. żądam (por. uw. 22.)
respondeo, spondi, sponsum 2. odpowiadam

sustīneo, tinui 2. podtrzymuję, wytrzymuję

tēneo, tenui 2. trzymam, dzierżę.

terreo 2. przestraszam.

funditus z gruntu, do szczytu
olim niegdyś

plus więcej
postea potem.

Cincinnatus Cincinnātus, ī
dobro *salus, ūtis*

dyktatura *dictatūra, ae*

Kartagina *Carthāgo, īnis*

namiętność *cupiditas, ātis*

Perikles *Perīcles, is*
umiejętności *litterae, arum.*

szczęśliwy *beātus, a, um*
własny *suus, a, um.*

piastuję *exerceo* 2.

podobam się *plāceo* 2.

poskrwiam *coerceo* 2.

powstrzymuję *arceo, ui* 2.

zatrzymuję w pamięci *memoriā teneo.*

najwięcej *maxime*
przedtem *antea.*

około *de* (z ablat.).

Uw. 42. Przymiotniki, rzeczownie użyte, tłómaczy się często-kroć przez odpowiednie rzeczowniki: *utīle* pożytek, *amāra* gorycz.

59.

Achilles, is bohater grecki
w czasie wojny trojańskiej

adītus, us przystęp

Cato, ōnis Kato, imię familijne rodu Porcyuszów

fortitūdo, īnis waleczność

fortūna, ae los, szczęście

medicīna, ae lekarstwo

Miltiādes, is Miltiades, słwny
wódz ateński

perniciēs, ēi zguba
philosōphus, i filozof
Pompeius, i Pompejus, sławny
 wódz rzymski
Troiānus, i Trojańczyk
valetūdo, inis zdrowie.

humilis, e niski
mutuus, a, um wzajemny
prospērus, a, um pomyslny
tantus, a, um tak wielki.

armo 1. zbroję
indigeo, ui 2. potrzebuję
māneo, mansi, mansum 2. zo-
 staję, pozostaję

U w. 43. W zdaniach względnych, wyrażających skutek, kładzie się *coniunctivus*: *qui* = *ut is*, *cuius* = *ut eius* itd.

U w. 44. W *nom. i accus. plur.* rodzaju nijakiego mają przymiotniki częstokroć znaczenie rzeczowników. W przypadkach zawisłych dla uniknięcia dwuznaczności dodaje się *res*: *omnia*, wszystko, *omnium rerum, omnibus rebus* (Por. uw. 13.).

Decius, i Decyusz, nazwisko
 sławnego rodu rzymskiego
gaudium, i radość
imperium, i rozkaz, władza,
 rząd
socius, i towarzysz
solacium, i pociecha.

admōneo 2. upominam
coërceo 2. poskrwiam
fleo, ēvi, ētum 2. płaczę
fulgeo, fulsi 2. błyszczę
rīdeo, rīsi, rīsum 2. śmieję się.

princeps, ĩpis pierwszy, naj-
 znakomitszy

Anĭmus, i odwaga
campus, i pole, równina
damnum, i szkoda
hospes, ĩtis cudzoziemiec, gość

suādeo, suāsi, suāsum 2. radzę
tāceo 2. milczę.

circa (z *accus.*) około
in (z *accus.*) na (coś).

koniec *exitus, us*
 nieszczęście *calamitas, ātis*
 żądza *cupiditas, ātis*.

ostrzegam *mōneo* 2.
 słucham (= jestem posłuszny)
pāreo 2.
 twiem *scio* 4.
 twinieniem *debeo* 2.

60.

ultĭmus, a, um ostatni, najwyż-
 szy, najniższy.

modeste skromnie, powolnie
mox wkrótce
palam jawnie
secrēto potajemnie.

vae biada.

chluba *laus, laudis*
 widok *conspectus, us*.

szkodzę *noceo* 2.

rzadko *raro*.

61.

minae, ārum groźby
strepĭtus, us szmer
tectum, i dach, dom.

amārus, a, um gorzki
Marathonius, a, um maratoński
parvus, a, um mały, lekki.

arceo, ui 2. wstrzymuję, od-
 dalam
augeo, auxi, auctum 2. powięk-
 szam

deleo, ēvi, ētum 2. burzę, za-
 cieram

deterreo 2. odstraszam, odwodzę
dōceo, docui, doctum 2. uczę.

diligētissīme bardzo starannie
etiam nawet.

U w. 45. Łacińskie *passivum* opisuje się w języku polskim czę-
 stokroć przez słowo posiłkowe daję się z bezokolicznikiem słowa
 danego.

Adventus, us przybycie
Agrippa, ae Agrippa, przyja-
 ciel cesarza Augusta

calamitas, ātis nieszczęście

Carthāgo, inis Kartagina, mia-
 sto w Afryce

consuetudo, inis obcowanie; ali-
~~quid~~ *quius* z kimś

hōns, ōris zaszczyt, ~~honor~~
habēre wyświadczyć zaszczyt

Numantia, ae Numancya, mia-
 sto w Hiszpanii

Octaviānus, i Oktawian, przy-
 domek cesarza Augusta.

navālis, e żeglarski, morski
summus, a, um najwyższy.

U w. 46. Łacińskie *passivum* tłumaczy się w języku polskim
 częstokroć przez stronę czynną.

Zamieniając składnię czynną na bierną, robimy przedmiot
 (*obiectum*) zdania czynnego podmiotem (*subiectum*), z którym zgadza
 się słowo biernie wyrażone; podmiot zaś kładziemy w ablat. z przy-
 imkiem *a (ab)*, jeżeli nim jest imię żywotne, a w ablat. bez
 przyimka, jeżeli nim jest imię nieżywotne.

kara *supplicium, i*
 nędza *miseria, ae*
 ogień *ignis, is*
 sprzymierzeniec *socius, i*.

niewinny *innocens, entis*
 surowy *acer, cris, cre*.

powściągam *coërceo* 2.
 wzruszam *commōveo, ōvi, ōtum* 2.

słusznie *merito*
 teraz *nunc*.

62.

Adventus, us przybycie
Agrippa, ae Agrippa, przyja-
 ciel cesarza Augusta

calamitas, ātis nieszczęście

Carthāgo, inis Kartagina, mia-
 sto w Afryce

consuetudo, inis obcowanie; ali-
~~quid~~ *quius* z kimś

hōns, ōris zaszczyt, ~~honor~~
habēre wyświadczyć zaszczyt

Numantia, ae Numancya, mia-
 sto w Hiszpanii

Octaviānus, i Oktawian, przy-
 domek cesarza Augusta.

navālis, e żeglarski, morski
summus, a, um najwyższy.

U w. 46. Łacińskie *passivum* tłumaczy się w języku polskim
 częstokroć przez stronę czynną.

Zamieniając składnię czynną na bierną, robimy przedmiot
 (*obiectum*) zdania czynnego podmiotem (*subiectum*), z którym zgadza
 się słowo biernie wyrażone; podmiot zaś kładziemy w ablat. z przy-
 imkiem *a (ab)*, jeżeli nim jest imię żywotne, a w ablat. bez
 przyimka, jeżeli nim jest imię nieżywotne.

~~Ad~~ *adhībeo* 2. przydaję, okazuję
~~Ad~~ *admōneo* 2. napominam, ostrze-
 gam.

magno pēre bardzo
totiens tylekroć.

flota *classis, is*
 pismo *scriptum, i*
 podstęp *dolus, i*
Xerxes Xerxes. is.

skłanianiam *mōveo, ōvi, ōtum* 2.
 sławię *celēbro* 1.

choć *quamquam*.

Bene

U w. 47. Rzeczownik, do którego się zaimek względny odnosi, kładzie się w zdaniu względnem, jeżeli jest dopowiedzeniem (*appositio*). W języku polskim dodajemy wtenczas do zaimka względnego słówko to.

63.

Consilium, *i* plan
Ligarius, *i* Ligarius, nazwisko
 rzymskiego rodu
multitudo, *inis* mnogość, wielka
 liczba
voluptas, *ātis* rozkosz.

quantopere jak bardzo.

[Kartagińczyk *Carthaginensis*, *is*
 pożar *incendium*, *i*
 rozum *ratio*, *ōnis*
 Słuchacz *auditor*, *ōris*
 wymowa *eloquentia*, *ae*.

imperitus, *a*, *um* niebiegły, nie-
 oświecony
incredibilis, *e* niepodobny do
 wiary, niesłychany.

bojaźliwy *timidus*, *a*, *um*
 zatwardziały *durus*, *a*, *um*.

niszczę *deleo*, *ēvi*, *ētum* 2.

teneo, *ui* 2. trzymam, rozumiem.

64.

Adolescens, *tis* młodzieniec
auctoritas, *ātis* powaga, zna-
 czenie
auxilium, *i* pomoc
Helvetii, *ōrum* Helwetowie, da-
 wni mieszkańcy dzisiejszej
 Szwajcaryi
Orgetorix, *igis* Orgetorix, na-
 czelnik Helwetów
profectio, *ōnis* odjazd
pueritia, *ae* dzieciństwo
victus, *us* pożywienie.

coerceo 2. powściągać, trzymać
 na wodzy
compāro 1. przygotowuję
permōveo, *ōvi*, *ōtum* 2. nakła-
 niam
praebeo 2. daję
soleo, *ēre* zwykłym.

publice z polecenia rządu.

głupiec *stultus*, *i*
 Koryolan *Coriolānus*, *i*.

laudabilis, *e* chwalebny
proprius, *a*, *um* właściwy.

wysmiewam *irrīdeo*, *si*, *sum* 2.

U w. 48. Przymiotnik *proprius* właściwy przybiera *genetivus*; w języku polskim kładzie się przypadek trzeci.

65.

finis, *is* granica, *fines*, *ium* kraj
insidiae, *ārum* zasadzka
iracundia, *ae* gniewliwość
lingua, *ae* język
molestia, *ae* przykrość, dolegli-
 wość

Nestor, *ōris* Nestor, król miasta
 Pylus w Elidzie, sławny
 z wymowy i roztropności

unguis, *is* pazur.

surdus, *a*, *um* głuchy.

- { *cognosco, gnōvi, gnītum* 3. po-
 znając
 { *defendo, di, sum* 3. bronię (por.
 uw. 20.)
dico, dixi, dictum 3. mówię
dūco, duxi, ductum 3. prowadzę
 { *fluo, fluxi, fluxum* 3. płynę
 { *intellēgo, lexi, lectum* 3. rozu-
 miem
 { *lēgo, lēgi, lectum* 3. wybieram,
 czytam
metuo, ui 3. boję się
rēgo, rexi, rectum 3. rządzą
 { *veho, vexi, vectum* 3. wozę

{ *vinco, vīci, victum* 3. zwyciężam.
 valde bardzo.

tablica *tabūla, ae*
 trudność *difficultas, ātis*
 Xenofont *Xenōphon, ontis*.

cnotliwy *prōbus, a, um*
 znakomity *nobilis, e*.

szanuję cōło, *colui, culum* 3.
 uczę się *disco, didici* 3.

otwarcie *libere*.

66.

Aeschines, is Eschines, sławny
 mowca ateński

Ariovistus, i Ariowist, król
 Szeatów

beneficium, i dobrodziejstwo

Camillus, i Kamillus, znako-
 mity wódz rzymski

civitas, ātis obywatelstwo, pra-
 wo obywatelstwa

exsilium, i wygnanie

Gallia, ae Gallia, dzisiejsza
 Francya, Belgia i część są-
 siednich krajów

iuvēnis, is młodzieniec

Nero, ōnis Nero, cesarz rzymski

praeda, ae zdobycz

Procillus, i Procillus

Rhodijs, i Rodyjczyk

Valerius, i Waleryusz

vestis, is suknia.

dives, itis bogaty

egregius, a, um wyborny, zna-
 komity.

conscribo, scripsi, scriptum 3.
 spisuję, zaciągam

divido, vīsi, vīsum 3. dzielę
contemno, tempsi, temptum 3.

gardzę (por. uw. 35.)

dōno 1. obdarzam

fleo, ēvi, ētum 2. płaczę
induo, ui ūtum 3. wdziewam
mitto, mīsi, missum 3. posyłam,
 wyprawiam

multo 1. karzę

sileo, ui 2. milczę

tribuo, ui, ūtum 3. daję, wy-
 świadczam

vīvo, vīci, victum 3. żyję.

bis dwa razy

inīque nierówno, niesprawie-
 dliwie.

quod (spój. przycz.) że, iż.

Mardoniusz Mardonius, i
Platey Plataeae, ārum.

opisuję *scribo, psi, ptum* 3.

prowadzę *gēro, gessi, gestum* 3.

wybieram *lēgo, lēgi, lectum* 3.

zachowuję *servo* 1.

zmniejszam *minuo, ui, ūtum* 3.

zmuszam do uciezki *fūgo* 1.

żywię *alo, ui, altum* 3.

kiedy *unquam*

pilnie *diligenter*

z osobna *virītim*.

(pod *apud* (z accus.))

67.

Bonitas, ātis dobroć
Democritus, i Demokryt
exitus, us koniec
magnitudo, ĩnis wielkość, moc
maiestas, ātis godność, powaga
longinquitas, ātis długość
Mithridates, is Mitrydates
nobilitas, ātis szlachetność
pecus, ũdis bydłę
Thucydides, is Tucydýdes, sławny historyk grecki.

validus, a, um silny.

cōlo, colui, cultum 3. uprawiam, zamieszkuje, czeczę
committo, misi, missum 3. zsyłam, staczam
consisto, constiti 3. polegam

edico, dixi, dictum 3. rozkazuję, wydaję rozkaz
exsto, exstiti 1. istnieję
gĕro, gessi, gestum 3. prowadzę
ignosco, gnōvi, gnōtum 3. przebaczam
minuo, ui, ũtum 3. zmniejszam
perdo, perdididi, perditum 3. tracę
scribo, psi, ptum 3. piszę.
initio początkowo, pierwotnie
vix ledwie, może nie.

krzywda *iniuria, ae*
 starzec *senex, senis.*

poznaję *cognosco, gnōvi, gnōtum* 3.
 poważam *aestimo* 1.
 szanuję *cōlo, colui, cultum* 3.

68.

Apollo, ĩnis Apollo, bożek sztuki wieszczey
fides, ěi wiara; *fidem habĕre* dawać wiarę
Laco, ōnis Lakończyk, Lacedemończyk
scutum, i tarcza
verum, i prawda.

mendax, ācis kłamiwy.

accūso 1. oskarżam
āgo, ěgi, actum 3. pędzę, czynię
disco, didici 3. uczę się
edūco, duxi, ductum 3. wyprawdzam
fāveo, fāvi, fautum 2. sprzyjam
nosco, nōvi, nōtum 3. poznaję

purgo 1. oczyszczam
relinquo, liqui, lictum 3. zostawiam, porzucam.

eo tem
male źle
ne — quidem, ani nawet.

dobro *salus, ũtis*
 wiek *aetas, ātis.*

późny *serus, a, um.*

milczę *taceo* 2.
 pogardzam *contemno, tempsi, temptum* 3. (por. uw. 35.).

nierozsądnie *stulte.*

Uw. 49. *Gerundium* przybiera dla bliższego określenia przyszłości; nasze rzeczowniki słowne określają się przymiotnikami: *ars bene scribendi*, sztuka dobrego pisania.

Arbitrium, *i* zdanie, wola
contumelia, *ae* obelga
copia, *ae* dostatek
inopia, *ae* niedostatek
nemus, *ōris* gaj
pectus, *ōris* pierś, serce
prex, *prēcis*, zwykle *plur. preces*,
precum prośba.

durus, *a*, *um* twardy, nieczuły
mollis, *e* miękki, łagodny, czuły
perniciōsus, *a*, *um* zgubny,
 szkodliwy
sacer, *cra*, *crum* święty
stultus, *a*, *um* głupi; *subst.*
 głupiec.

alo, *alui*, *altum* 3. żywię, karmię
bibo, *bibi* 3. piję
diligo, *lexi*, *lectum* 3. kocham
extinguo, *stinxi*, *stinctum* 3. ga-
 szę, *pass.* gasnę (por. uw. 38)
imminuo, *ui*, *ūtum* 3. zmniej-
 szam
occīdo, *cīdi*, *cīsum* 3. zabijam
offendo, *fendi*, *fensum* 3. obra-
 żam

Aeies, *ēi* szyk bojowy
Dāci, *ōrum* Dakowie, mieszkań-
 cy Dacyi (t. j. Węgier na
 wschód od Cisy, Siedmio-
 grodu, Bukowiny, Mołdawii
 i Wołoszczyzny)
Danuvius, *i* Dunaj
dolus, *i* podstęp
Eumēnes, *is* Eumenes, sławny
 wódz Alexandra Wielkiego
gelu, *us* mróz, lód
honor, *ōris* cześć, *honores tri-*
buere cześć oddawać
ius, *iuris* prawo
praesidium, *i* załoga
ripa, *ae* brzeg

69.
rēgo, *rexi*, *rectum* 3. kieruję,
 rządzę (por. uw. 35.)
tribuo, *ui*, *ūtum* 3. daję, nadaję
vinco, *vici*, *victum* 3. zwycię-
 żam, miękczę.
nonnunquam niekiedy, czasem
grate przyjemnie.

neque — *neque* ani — ani
non minus — *quam* nie mniej —
 jak.

Plato *Plato*, *ōnis*.

uczony *doctus*, *a*, *um*.

kwitnę *floreo*, *ui* 2.
 pociągam *traho*, *traxi*, *tractum* 3.
 szanuję *cōlo*, *colui*, *cultum* 3.

długo *diu*
 gdzie *ubi*
 najbardziej *maxime*
 najczęściej *saepissime*
 szczególnie *imprimis*.

przeciw *contra* (z *accus.*).

70.

terra, *ae* ziemia, kraj
Thebānus, *i* Tebańczyk, mie-
 szkaniec miasta Teb w Be-
 ocyi
Thrasylūlus, *i* Trazybul, sła-
 wny wódz ateński, który
 uwolnił ojczyznę od 30 ty-
 ranów.

absens, *entis* nieobecny
divinus, *a*, *um* boski
finitimus, *a*, *um* sąsiedni
firmus, *a*, *um* silny
pius, *a*, *um* pobożny, cnotliwy.
accūso 1. oskarżam

cādo, cecīdi, (cāsum) 3. spadam
carpo, carpsi, carptum 3. zrywam
contraho, traxi, tractum 3. ściągam

damno 1. skazuję
iungo, iunxi, iunctum 3. łączę
laedo, laesi, laesum 3. obrażam, naruszam

pello, pepuli, pulsum 3. pędzę
pōno, pōsi, positum 3. kładę, stawiam

vasto 1. pustoszę.

non multo ante niedawno przedtem
nusquam nigdzie.

nisi jeżeli nie
quotiens ilekroć.

Agesilaus Agesilāus, i
 dźwięk *sonus, i*
Juba Iuba, ae

Aenēas, ae Eneas, książę trojański

Antēnor, ōris Antenor, znakomity Trojańczyk

Gorgias, ae Gorgias, sławny nauczyciel wymowy

Helēna, ae Helena

~~*honor*~~ (*honor*), *ōris* cześć
somnium, i sen.

~~*dulcis, e*~~ słodki, miły, powabny.

āgo, ēgi actum 3. pędzę, działam, czynię

claudio, si, sum 3. zamykam
crēdo, credīdi, creditum 3. wierzę

declāro 1. pokazuję, wykładam, kreślę

edisco, didīci 3. uczę się na pamięć

effūgio, fūgi, fugitum 3. uciekam
fūgo 1. rozpraszam

Koronea *Coronēa, ae*
 królewicz *regis filius*
 miara *modius, i*
 państwo *civitas, ātis*
 Paweł *Paullus, i*
 pierścień *anūlus, i*
 rydwan *currus, us*
 senator *senātor, ōris*
 słoń *elephantus, i*
 trąba *tuba, ae*
 Tapsus *Thapsus, i.*

nagły *repentīnus, a, um.*

posyłam *mitto, mīsi, missum 3.*
 prowadzę *dūco, duxi, ductum 3.*
 ściągam *detraho, detraxi, detractum 3.* z ręki *manū*

płoszę *consterno 1.*

wyprowadzam *edūco, duxi, eductum 3.*

pod *ad, apud* (z *accus.*).

71.

reddo, reddīdi, redditum 3. oddaję
restituo, ui, ūtum 3. odnawiam,

wznawiam

statuo, ui, ūtum 3. stawiam

suādeo, suasi, suasum 2. radzę.

ita tak.

nisi jeżeli nie, gdyby nie
non modo — sed etiam nie tylko — lecz także.

Demetryusz *Demetrius, i*
 Kanny *Cannae, ārum*
 pisarz *scriptor, ōris*
 przyjemność *voluptas, ātis.*

przebaczam *ignosco, ōvi, ōtum 3.*

przekazuję *trādo, dīdi, dītum 3.*
 staczam *committo, mīsi, missum 3.*

tak bardzo *adeo.*

72.

Apelles, is Apelles, znakomity malarz w starożytności
incendium, i pożar
pericūlum, i niebezpieczeństwo
scintilla, ae iskra
voluptas, ātis rozkosz.

acerbus, a, um cierpki, bolesny
gloriōsus, a, um chlubny, zaszczytny.

āgo, ēgi, actum 3. pędzę, wykonuję

destituo, ui, ūtum 3. opuszczam, porzucam

ēmo, ēmi, emptum 3. kupuję, okupuję

excito 1. wznieciam

gēro, gessi, gestum 3. noszę;
bellum gerere wojnę prowadzić

neglēgo, glexi, glectum 3. zaniedbuję

opto 1. życzę sobie
pingo, pinxi, pictum 3. maluję
prōdo, didi, ditum 3. wydaję, ogłaszam, przekazuję
sperno, sprēvi, sprētum 3. gardzę (por. uw. 35.).

iniuste niesprawiedliwie.

plon fructus, us
 przeciwnik *adversarius, i*
 świadomość *conscientia, ae*

niegodny *indignus, a, um*
 nierówny *impār, āris*
 równy *pār, pāris*.

opisuję *describo, scripsi, scriptum* 3.

wydaję *reddo, didi, ditum* 3.

daleko *multo*
 nieraz *saepe*.

73.

Słowa czwartej konjugacyi, mające w *perfectum* *īvi*, w *supinum* *ītum*, oznaczone są cyfrą 4.

Caro, carnis mięso
gramen, īnis trawa
iuventus, ūtis młodość, młodzież
lana, ae wełna.

falsus, a, um fałszywy; *subst.*
falsum, i fałsz, kłamstwo;
falsa dicere kłamać

ingrātus, a, um niewdzięczny;
animus ingrātus niewdzięczność

Sibyllinus, a, um sybiliński.

alius — alius jeden — drugi
tantus, a, um tak wielki; *subst.*

tantum, i tak wiele, tyle
quantus, a, um jak wielki; *subst.*

quantum, i jak wiele, ile.

custodio 4. strzegę (por. uw. 20.)

dormio 4. śpię

erudio 4. kształcę

invenio, vēni, ventum 4. znajduję

lenio 4. łagodzę

minuo, ui, ūtum 3. zmniejszam

nutrio 4. żywię

punio 4. karzę

scio 4. wiem

servio 4. służę

teneo, tenui 2. trzymam; *memoria tenere* zachowywać

w pamięci

venio, vēni, ventum 4. przychodzę

vestio 4. odziewam, okrywam.

amplius więcej }
diligenter pilnie }

graviter ciężko, surowo
nunquam nigdy
postea potem, później
semel raz
tam tak.

cierpliwość patientia, ae
Diogenes Diogēnes, is
Kato Cato, ōnis
kraj terra, ae
Leliusz Laelius, i,

Aduatūci, ōrum Aduatukowie,
 naród w Gallii belgijskiej
domus, us dom
iter, itinēris podróż
libertas, ātis wolność
nix, nivis śnieg

Pharnāces, is Farnaces, pierw-
 szy król Pontu w Azji
 mniejszej
praesidium i, załoga, straż
saxum, i skała, głaz.

audio 4. słyszę
collōco 1. umieszczam, kładę
expedio 4. wypłatywam, zała-
 twiam

finio 4. kończę
firmo 1. wzmacniam
haereo, haesi, (haesum) 2. tkwię
impēdio 4. przeszkadzam, wstrzy-
 muję

munio 4. obwarowuję, zabez-
 pieczam

nuntio 1. oznajmiam

Anīmus, i dusza, serce
Coriolānus, i Koryolan, przydom.
 Gajusa Marcyusza, który
 zburzył miasto Koryoli
longinquitas, ātis długość
potestas, ātis moc, władza; *in*
potestatem alicuius venire do-
 stać się w czyjeś ręce

oko oculus, i
ucho auris, is
żądza cupiditas, ātis.

prawdziwy *verus, a, um.*

czepię haurio, hausī, haustum 4.
słyszę audio 4.

widzę video, vīdi vīsum 2.

rzadko *rare.*

74.

video, vīdi, vīsum 2. widzę
vīvo, vīvi, vīctum 3. żyję.

denique nakoniec, dopiero
facile łatwo
mox wkrótce
tum wtedy.

atque i
cum gdy.

Lukullus Lucullus, i
przestroga praeceptum i
spoczynek quies, ētis
sprawa negotium, i.

(bezpieczny tutus, a, um)
mocny firmus, a, um
kilka pauci, ae, a.

nie wiem *nescio* 4.

oddaję do, dēdi, dātum 1.
słucham (= jestem posłuszny)
pāreo 2.

75.

uxor, ōris żona
venēnum, i trucizna.

privātus, a, um prywatny, oso-
 bisty; *res* ^{mea} *privata* własność
 prywatna
vetustus, a, um dawny.

commemoro 1. przypominam
sobie
[*haurio, hauri, haustum* 4. czerpię, wypijam
mollio 4. miękczę
oboedio 4. jestem posłuszny, słucham
praescribo, scripsi, scriptum 3. przepisuję, polecam
vasto 1. pustoszę.

adeo tak dalece
vesperi wieczorem.

neque (= *et non*) i nie, ani
ne (spój. zam.) aby nie.

Herkules *Hercules, is*

Ignis, is (masc.) ogień
Leonidas, ae Leonidas
virgo, inis dziewica
Xerxes, is Xerxes.

acerbus, a, um cierpki, bolesny
sempiternus, a, um nieustanny, wieczny
tolerabilis, e znośny
Vestālis, e Westalski, tycający się Westy, bogini ogniska domowego; *virgo Vestālis* Westalka, kapłanka bogini Westy.

consentio, sensi, sensum 4. zgadzam się
esurio 4. jestem głodny, łaknę
iaceo, iacui, (iacitum) 2. leżę

Cena, ae obiad
cursus, us bieg
[*fames, is* głód
Ianus, i Janus, staroitalski bożek słońca, któremu po-
Przykł. łac. I. kl.

klęska *clades, is*
Ummidyusz *Ummidius, i*
zwiastun *nuntius, i*.

brudny *sordidus, a, um*
mało *pauci, ae, a*
tak wielki *tantus, a, um*.

dostaję się *pervenio, veni, ventum* 4.

przybywam *venio, veni, ventum* 4.

strzegę się *caveo, cavi, cautum* 2.
toruję *munio* 4.

ani — nawet *ne — quidem*
lepiej *melius*.

76.

mitto, misi, missum 3. przysyłam
sepelio, sepelivi, sepultum 4.
grzebię

sūmo, sumpsi, suptum 3. biore,
taceo 2. milczę

ūro, ussi, ustum 3. palę
videor, visus sum, vidēri zdają się.

satis dosyć
ne nie.

neve (= *et ne*) i nie
ut jak.

miara *modus, i*.

zachowuję *adhībeo* 2.

czasem *nonnunquam*.

77.

święcony był początek roku i dnia

(*severitas, ātis* surowość, powaga
sudor, ōris pot, znój
tristitia, ae smutek

p. or = 12187

voluptas, ātis rozkosz, przyjemność.

acerbus, a, um cierpki, bolesny

addūco, dūxi, ductum 3. przy-
prowadzam, pobudzam

aperio, perui, pertum 4. otwieram

claudio, si, sum 3. zamykam

condio 4. przygotowam

cremo 1. palę

excito 1. podniecam, wzruszam.

Litterae, arum list

occupatio, ōnis zatrudnienie

ōs, *ossis* kość; *plur. ossa, ossium*
kości, zwłoki

Pericles, is Perikles, sławny
mowca i statysta w Atenach

regia, ae pałac królewski

regnum, i królestwo, tron królewski

sacerdos, ōtis kapłan.

expugno 1. zdobywam

neco 1. zabijam, morduję

nutrio 4. karmię

occupo 1. zajmuję, obejmuję

sentio, sensi, sensum 4. czuję,
odczuwam.

clam potajemnie.

U w. 50. Przymiotnik *sacer*, poświęcony, łączy się zwykle z geneti-
wem; w języku polskim kładzie się przypadek trzeci: *insula*
Apollinis sacra, wyspa poświęcona Apollinowi.

Consilium, i rada, rozważa

pars, partis część, strona

Sulla, ae Sulla, familijne imię
rodu Korneliuszów, z którego
pochodził sławny dyktator.

aliquando kiedyś

nunc teraz

vel nawet.

niepoczciwy improbus, a, um
wdzięczny gratus, a, um.

balsamuję *condio* 4.

wychowuję *edūco* 1.

dostatecznie *satis*.

dla *in, erga* (z *accus.*).

78.

ad (z *accus.*) dla.

quamquam chociaż
tamen jednak.

gęś *anser, ěris*

krzyk *clamor, ōris*

napad *impetus, us*

obronca *defensor, ōris*

okolica *regio, ōnis*

twierdza *arx, arcis*

zdrajca *parricida, ae.*

napęły *repentinus, a, um*

odległy *remotus, a, um*

poświęcony *sacer, era, crum.*

ganię *reprehendo, di, sum* 3.

ponieważ *quia.*

79.

fertilis, e żyzny, urodzajny

Martius, a, um Marsowy, na-
leżący do Marsa, bożka woj-
ny; *Campus Martius* pole
Marsowe między Rzymem
a Tybrem.

mendax, ācis kłamliwy
Punicus, a, um punicki.

credo, dīdi, dītum 3. wierzę
mollio 4. miękczę, spulchniam.

et i, także
unquam kiedyś.

U w. 51. W języku polskim jedno zdanie częstokroć kilka zawiera przeczeń. Wszystkie bowiem zaimki i przysłówki nieokreślne ze znaczeniem twierdzącym np. ktoś, jakiś, kiedyś, gdzieś itp. zamieniamy w zdaniu zaprzeczonem na odpowiednie wyrazy przeczące: nikt, żaden, nigdy, nigdzie itp. Stąd pochodzi, iż w zdaniach zaprzeczonych tłómaczymy *quisquam*, ktoś, przez nikt, *ullus*, jakiś, przez żaden, *unquam*, kiedyś, przez nigdy, *usquam*, gdzieś, przez nigdzie itd. W języku łacińskim dwa przeczenia, w temsamem zdaniu użyte, znoszą się, wyrażając mocniejsze twierdzenie. Por. uw. 4.

Amicūlum, i płaszcz
Cimon, ōnis Cimon, sławny
wódz Ateńczyków
praesidium, i załoga, obrona.

propinquus, a, um bliski, krewny.

circumvēnio, vēni, ventum 4. otaczam, szukuję

Copia, ae mnóstwo; *plur. copiae, ārum* wojsko
Datis, idis Datis, wódz króla perskiego Daryusza
fructus, us owoc, korzyść
litterae, ārum nauki
maiores, um przodkowie
mendacium, i kłamstwo
Mithridātes, is Mitridates, król Pontu w Azji mniejszej
superbia, ae pycha.

fretus, a, um ufny; *fretus aliqua re* ufny, w coś.

ucieczka *fuga, ae*.

nieszczęśliwy *miser, a, um*.

ocalam *servo* 1.
staram się *curo* 1.

80.

do, dēdi, dātum 1. daję
quaero, quaesivi, quaesitum 3.
szukam (por. uw. 22.).

minus mniej, niezbyt.

jeniec *captivus, i*.

81.

accipio, cēpi, ceptum 3. przyjmuję, ponoszę, otrzymuję
cāpio, cēpi, captum 3. chwytam, biorę

constigo, slixi, slictum 3. walczę

cūpio, vī, itum 3. pragnę

deficio, fēci, fectum 3. odpadam, słabnę, cofam się

eripio, ripui, reptum 3. wydzie ram

fācio, fēci, factum 3. czynię, wyrządzam

fūgio, fūgi, (fugitum) 3. uciekam

imp̄ero 1. rozkazuję
perc̄ipio, cēpi, ceptum 3. przejmuję, zbieram, odnoszę
prof̄icio, fēci, fectum 3. postępuję
relinquo, liqui, lictum 3. zostawiam.

neve — *neve* ani — ani.

Antoniusz *Antonius, i*
 klęska *clades, is*

Antiöchus, i Antioch, król syryjski

arrogantia, ae zuchwałość, zarozumiałość

facilitas, ātis przystępność, uprzejmość

Galba, ae Galba, cesarz rzymski

Illyrii, örüm Illiryjczycy, mieszkańcy Illiryi, dzisiejszej Dalmacyi i Albanii

legātus, i poseł

Syria, ae Syria, kraina w Azji

Teuta, ae Teuta, królowa illiryjska.

dubius, a, um wątpliwy, przykry
res dubiae przykre położenie, bieda

indignus, a, um niegodny

nimius, a, um zbyteczny

plerique, pleraeque, pleräque

bardzo wielu ?

prosp̄erus (prosper), a, um pomyślny;
res prosp̄erae pomyślność, pomyślne okoliczności.

consp̄icio, spexi, spectrum 3. spostrzegam, widzę

adulātor, ör̄is pochlebca

Aedui, örüm Eduowie, lud w Gallii belgijskiej

lis vulpes, is
 światło *lux, lūcis.*

skąpy *avārus, a, um*
 stary *vetus, ör̄is*
 szpetny *turpis, e.*

pojmać *cap̄ere.*

łatwo *facile*
 zaledwie *vir.*

82.

decipio, cēpi, ceptum 3. łudzę, oszukuję

desp̄icio, spexi, spectrum 3. lekceważę

interficio, fēci, fectum 3. zabijam

persp̄icio, spexi, spectrum 3. dostrzegam, poznaję

vinc̄o, vici, victum 3. zwyciężam; *proelio vinc̄ere* zwyciężyć w bitwie.

opt̄ime najlepiej.

erga (z *accus.*) dla
propter (z *accus.*) dla.

ojcobójca *patricida, ae*

pozór *species, ēi*

skała *rupes, is*

zdrajca *proditor, ör̄is.*

tarpejski *Tarpeius, a, um.*

podajmuję *susc̄ipio, cēpi, ceptum* 3.

strącam *deicio, iēci, iectum* 3.

wrzucam *in̄icio, iēci, iectum* 3.

dla *pro* (z *ablat.*)
 z *de* (*ablat.*).

83.

Aetna, ae Etna, góra w Sycylii

Bias, antis Bias, jeden z siedmiu mędrców

Cyclops, *ōpis* Cyklop; *plur. Cyclopes*, *um* Cyklopowie, bajeczny lud olbrzymiego wzrostu
Helvetii, *ōrum* Helwetowie, dawni mieszkańcy dzisiejszej Szwajcaryi
opes, *opum* bogactwa, dostatki.

caprinus, *a*, *um* kozi; *lana caprina* drobne, blahe rzeczy
cicur, *ūris* swojski.

admīror, *ātus sum* 1. podziwiam

comitor, *ātus sum* 1. towarzyszę; *comitari aliquem* towarzyszyć komuś

domīnor, *ātus sum* 1. panuję

fabricor, *ātus sum* 1. wyrabiam, kuję

Actus, *us* czynność
continentia, *ae* powściągliwość, umiarkowanie

Curius, *i* Kuryusz, nazwisko rodu rzymskiego

Petereius, *i* Petrejus, nazwisko rodu rzymskiego

turris, *is*, *abl. turri* wieża.

antepōno, *posui*, *positum* 3. przekładam; *aliquid alicui rei* coś nad coś

auxilior, *ātus sum* 1. pomagam, niosę pomoc

conor, *ātus sum* 1. usiłuję, staram się

contemplor, *ātus sum* 1. oglądam
contionor, *ātus sum* 1. przemawiam do ludu

desisto, *sisti* 3. przestaję

fācio, *fēci*, *factum* 3. czynię;

hortor, *ātus sum* 1. napominam

imitor, *ātus sum* 1. naśladowuję

percontor, *ātus sum* 1. pytam się

popūtor, *ātus sum* 1. pustoszę

rixor, *ātus sum* 1. klóczę się, sprzeczam się

vāgor, *ātus sum* 1. błąkam się, tułam się.

Dion *Dion*, *ōnis*

Kreta *Creta*, *ae*

lud *gens*, *gentis*

Metellus *Metellus*, *i*

Syrakuzanin *Syracusānus*, *i*.

ościenny *finitimus*, *a*, *um*.

pasuję się *luctor*, *ātus sum* 1.

84.

aliquem meliorem kogoś lepszym

specūlor, *ātus sum* 1. śledzę

subvēnio, *vēni*, *ventum* 4. nadchodzę, pomagam, ratuję;

subvenire vitae ratować życie

versor, *ātus sum* 1. obracam się, przebywam.

frustra napróżno.

Epir *Epīrus*, *i*

piękność *pulchritūdo*, *inis*

pracowitość *industria*, *ae*

Pyrrus *Pyrrhus*, *i*

wzrok *vultus*, *us*.

przyszły *futūrus*, *a*, *um*.

grozę *minor*, *ātus sum* 1.

rozważam *meditor*, *ātus sum* 1.

Uw. 52. W zdaniach względnych, wyrażających zamiar lub cel, kładzie się zawsze *coniunctivus*: *qui* = *ut is*, *quem* = *ut eum*

itd. W języku polskim kładzie się tryb warunkowy lub słowo posiłkowe mieć z bezokolicznikiem.

Uw. 53. Spójnika *a*, łączącego zdania wynikowe współrzędne, nie tłumaczy się w języku łacińskim.

85.

Agamemnon = *Agamemno* (por. uw. 51.)

genus, ěris rodzaj, ród

opĕra, ae pomoc

probĭtas, ātis prawość

Vergilius, i Wergili, sławny poeta rzymski.

glorior, ātus sum 1. chępię się

instituo, ui, ūtum 3. ustawiam, kształcę, wychowuję

mereor, ĩtus sum 2. zasługuję, zasługuję się

polliceor, ĩtus sum 2. obiecuję

profiteor, fessus sum 2. wyznaję

reor, ratus sum 2. mniemam, sądzę

Aerarium, i skarbiec

ensor, ōris cenzor

fides, ěi wierność, opieka

frumentum i zboże

inopia, ae brak

Priāmus, i Pryam, król trojański

vectĭgal, ālis podatek.

adlabōro 1. pracuję, staram się

committo, mĭsi, missum 3. powierzam

constituo, ui, ūtum 3. postanawiam

Aetas, ātis wiek, życie

ardor, ōris zapal

concordia, ae zgoda

discordia, ae niezgoda

res, rei rzecz, państwo

severitas, ātis surowość, srogość

tueor, ěri patrzę, bronię, strzegę (por. uw. 20.)

vereor, ĩtus sum 2. lękam się (por. uw. 20.), szanuję, poważam.

recte należycie, dobrze.

de (z ablat.) około.

godność *dignitas, ātis*

Scewola *Scaevōla, ae.*

zaprowadzam *dedūco, xi, ctum* 3.

żadam *postūlo* 1.

86.

misereor, ĩtus sum 2. lituję się, paupĕrum nad ubogimi

progrĕdior, gressus sum 3. idę naprzód, postępuję

reddo, dĭdi, dĭtum 3. oddaję, wydaję.

(*longius* dalej.

dostatecznie *satis*
dotychczas *adhuc*.)

jak *ut*.)

87.

studium, i zamiłowanie.

egregius, a, um znakomity

Marathonius, a, um maratoński

medius, a, um średni, pośredni;

media nox północ

praeteritus, a, um przeszły, miniony

Salaminus, a, um salamiński.

adipiscor, adeptus sum 3. dostępuję (por. uw. 31.)

consequor, catus sum 3. osiągam, dopinam (por. uw. 31.)

dilabor, lapsus sum 3. rozpadam się, upadam

egredior, gressus sum 3. wychodzę, wyruszam

morior, mortuus sum 3. umieram

profiscor, fectus sum 3. udaję się

quoror, questus sum 3. użalam się; *de aliqua re* na coś

revertor, perf. reverti 3. powracam

krótkość *brevitas, atis*.

przykrywam *tęgo, xi, ctum* 3.

rodzę się nascor, natus sum 3.

wyruszam na wojnę *ad bellum*

profiscor 3.

zapominam obliviscor, oblitus sum 3.

niesłusznie *falso*.

88.

Adulescentulus, i młodzienia-szek

dissensio, onis niezgoda, niesnaska

mendacium, i kłamstwo

navicula, ae łódka, czółno

porta, ae brama

Timoleon, ontis Timoleon, wódz Koryntyjan

Zeno, onis Zenon, filozof grecki.

diligens, entis miłujący; *veritatis*

diligens miłośnik prawdy

ineptus, a, um niedorzeczny.

amitto, misi, missum 3. traćę;

oculos amittere stracić wzrok

cohortor, atus sum 1. napominam

concordo 1. zgadzam się

deligo 1. przywiązuję

egredior, gressus sum 3. wychodzę

loquor, locutus sum 3. mówię

nanciscor, nactus (nactus) sum

3. dostaję, znajduję

obliviscor, oblitus sum 3. zapominam

pateo, ui 2. stoję otworem

patior, passus sum 3. cierpię znoszę

profiscor, fectus sum 3. wyruszam

profugio, fugi, (fugitum) 3. uciekam

sentio, sensi, sensum 4. czuję, myślę

valeo, ui, (itum) 2. jestem zdrow, znaczę, zachowuję się.

adeo tak dalece
idcirco dlatego.

Eumenes Eumenes, is

krewny *propinquus, i*.

dożyć *adipiscor, adeptus sum* 3.

nie umiem *nescio* 4.

~~osiągam~~ *adipiscor, adeptus sum* 3.

~~otrzymuję~~ *accipio, cepi, ceptum* 3.

89.

gaudium, i radość

~~imperium~~ i panowanie

Neptunus, i Neptun, bóg morza

Convivium, i biesiada

delectatio, onis przyjemność

~~frons, tis~~ czoło

Pluto, ōnis Pluto, bożek królujący w świecie podziemnym
princeps, ipis książę
vultus, us twarz.

mutuus, a, um wzajemny.

curo 1. staram się
devincio, vinci, vinctum 4. wiązę, zobowiązuję

experior, pertus sum 4. doświadczam (por. uw. 31.)

largior, itus sum 4. szczerze daję, użyczam (por. uw. 31.)

mentior, itus sum 4. kłamię

metior, mensus sum 4. mierzę;

aliqua re podług czegoś

moliō, itus sum 4. przedsięwzię

partior, itus sum 4. dzielę; *ali-*

Uw. 5. ~~W~~ zdaniach pytajnych, wyrażających powątpiewanie, kładzie się zawsze *coniunctivus*. W języku polskim używamy wtedy słowa posiłkowego *mieć* z *bezokolicznikiem*.

Clitus, i Klitus, wódz Alexandra Wielkiego
nummus, i pieniąż
patientia, ae cierpliwość.

~~*avarus, a, um*~~ chciwy, skąpy.

blandior, itus sum 4. pochlebiam

conficio, feci, factum 3. sporządzam, tworzę, sprawiam

contemplor, atus sum 1. oglądam

Getae, arum Getowie, lud w Tracji

comburo, ussi, ustum 3. palę

ignōro 1. nie wiem

migro 1. przesiedlam się, ustępuję

porto 1. niosę.

quid cum aliquo partiri dzielić się czemś z kimś
sortior, itus sum 4. rzucam losy, dostaję.

persaepe bardzo często
~~*saepe*~~ (*superlat.* od *saepe*) najczęściej.

vero zaś.

korzyść *commōdum i*
pożytek *utilitas, atis*.

wyprawiam *mitto, misi, missum* 3.

raz *semel*

nieraz *saepe*.

90.

interficio, feci, factum 3. zabijam

mitigo 1. łagodzę

occido, cidi, (cāsum) 3. zachodzę

orior, ortus sum 4. powstaję, wschodzę.

~~*prudenter*~~ roztropnie.

in (z *accus.*) przeciwko.

pierwej *prius*.

91.

iam już.

praeter (z *accus.*) oprócz; *praeter quod* = *praeter id, quod*.

jutro *cras*.

92.

Habitus, *us* postawa, postać
necessitas, *ātis* potrzeba
neglegentia, *ae* opieszałość
servitus, *ūtis* niewola
suspicio, *ōnis* podejrzenie.

non modo non — sed etiam nie
 tylko nie — lecz także.

klamca *mendax*, *ācis*.

śmieszny *ridicūlus*, *a*, *um*.

decerto 1. walczę; *manu decer-*
tare mężnie walczyć

czuwać *vigilo* 1.

dico, *xi*, *ctum* 3. mówię, nazy-

odważam się *audeo*, *ēre*

wam; *aliquem beātum dicere*

ważę *pondēro* 1.

mienić kogoś szczęśliwym
iudico 1. sądzę, oceniam; *ali-*
quid aliqua re coś podług
 czegoś.

wierzę *credo*, *dīdi*, *dītum* 3.

Bajki, powiastki, opisy.

1.

Asinus, *i* osiel
viator, *ōris* podróżny.

acrīter śmiało, zacięcie
diu długo
forte przypadkiem
interea tymczasem.

possideo, *sēdi*, *sessum* 2. posiadam
studeo, *ui* 2. staram się o co
 gorliwie, pragnę.

cum (spój. przycz.) ponieważ.

Uw. 55. W zdaniach przyczynowych, zaczynających się od
 spójnika *cum*, ponieważ, kładzie się zawsze coniunctivus.

2.

Collum, *i* szyja
fauces, *ium* gardziel
grus, *gruis* żóraw
longitūdo, *inis* długość
merces, *ēdis* zapłata, nagroda.

extrāho, *traxi*, *tractum* 3. wy-
 ciągam
haereō, *hassi*, (*haesum*) 2. tkwię
rideō, *rīsi*, *risum* 2. śmieję się
videor, *visus sum* 2. zdaję się.

incolūmis, *e* nienaruszony, cały. *num̄* czy.

condūco, *duxī*, *ductum* ściągają,
 zajmuję; *aliqua re* za coś
efficio, *fēci*, *fectum* 3. wykony-

igitur więc
quod że.

wam

U w. 56. W żywym opowiadaniu służy *praesens* do wyrażania czynności przeszłych, podobnie jak w języku polskim (*praesens historicum*).

U w. 57. W zdaniach czasowych, zaczynających się od spójnika *cum*, gdy, kładzie się w opowiadaniu *coniunctivus imperfecti* dla czynności równoczesnej, *coniunctivus plusquamperfecti* dla czynności uprzedniej.

U w. 58. *Abtativus* w języku łacińskim wyraża częstokroć przyczynę, dla której się coś dzieje. W języku polskim używa się wtedy przyimków: dla, za, z, wskutek, z powodu itp.

3.

Convicium, *i* obelga
vulpes, *is* lis.

devoro 1. pożeram, połykam
iacto 1. rzucam, miotam
tolero 1. znoszę.

aequus, *a*, *um* równy, spokojny;
aequo animo spokojnie, obojętnie
moribundus, *a*, *um* umierający.

aliquando kiedyś, pewnego razu
postea później
quidem wprawdzie.

aberro 1. zbaczam, oddalam się
considero 1. rozważam, roztrząsam

atque *i*, *a*.

4.

(Wyraz „*repulit*“ zmienić na „*reppulit*“.)

Blanditiae, *arum* pochlebstwo,
łaszenie się

~~*blandior*~~, *itus sum* 4. pochlebiam, laszę się

~~*canis*~~, *is* pies

~~*facies*~~, *ei* twarz

¹ *familia*, *ae* czeladź, służba

² *humerus*, *i* ramię, barki

lingua, *ae* język

³ *verber*, *eris* bicz, kij.

³ *conicio*, *iēci*, *iectum* rzucam, zrzucam

⁴ *lambo*, *ere* 3. liżę

⁵ *prosilio*, *ui* 4. wyskakuję

⁶ *reicio*, *iēci*, *iectum* 3. zrzucam

⁷ *repello*, *reppuli*, *repulsum* 3. odpędzam

~~*blandus*~~, *a*, *um* pochlebny.

⁴ *ambo*, *ae*, *o* obaj.

⁹ *paegre* z trudnością, ledwie
⁹ *tandem* w końcu.

¹ *accurro*, *curri*, *cursum* 3. nadbiegam

² *appropinquo* 1. zbliżam się

¹⁰ *propter* (z *accus.*) dla, z powodu.

¹¹ *itaque* więc.

5.

Capra, *ae* koza
pratium, *i* łąka

rupes, *is* skała.

dulcis, e słodki, przyjemny
salutāris, e zbawienny, poży-
 teczny
viridis, e zielony.

ambūlo 1. przechadzam się
conspicio, spexi, spectum 3. spo-
 strzegam

U w. 59. Dla ściślejszego połączenia zdań używa się w ję-
 zyku łacińskim często zaimków względnych zamiast zaimków
 wskazujących z odpowiednimi spójnikami: *qui* = *et is, is autem,*
is igitur, nam is.

Agnus, i jagnię
convivium, i uczta
pastor, ōris pasterz
tumultus, us hałas.

aliēnus, a, um cudzy.

celēbro 1. uroczyscie obchodzę,
 urządzam

Censor, ōris cenzor, sędzia
pectus, ōris pierś
pera, ae torba
tergum, i grzbiet, tył.

sevērus, a, um surowy.

alter — *alter* jeden — drugi.

pecco 1. błędzę, popełniam błąd

Cibus, i pożywienie
gallīna, ae kura
mulier, ēris niewiasta
ovum, i jaje.

contentus, a, um zadowolony
largus, a, um obfity
pinguis, e tłusty.

descendo, scendi, scensum 3.
 schodzę
monēo 2. napominam, zachęcam
praepōno, posui, positum 3. prze-
 noszę; *aliquid alicui rei* coś
 nad coś.

potius raczej.

6.

consūmo, sumpsi, sumptum 3.
 zużywam, zjadam
mactō 1. zabijam
sumō, sumpsi, sumptum 3. biore.

impūne bezkarnie
intumē wtędy.

iat, lecz, a, tymczasem
enim bowiem.

7.

repleo, ēvi, ētum 2. napełniam.

ita tak, przeto
raro rzadko
statim zaraz.

ante (z *accus.*) przed; *ante pectus*
 z przodu, na piersiach
post (z *accus.*) za; *post tergum*
 z tyłu, na plecach.

8.

cūpio, ūvi, ūtum 3. pragnę
desīno, sīi, sītum 3. przestaję
fiō, factus sum, fiēri staję się
 (zob. gram. §. 93.)
pārio, pepēri, partum 3. rodzę,
 niosę
praebeo 2. dostarczam (por. uw.
 31.).

iam już
omnino w ogóle, zupełnie.

autem zaś.

9.

(Wyraz „*reperit*“ zmienić na „*repperit*“.)

Auris, is ucho
bōs, bōvis wół
modus, i sposób
pellis, is skóra
rusticus, i wieśniak
salus, ūtis ratunek
ursus, i niedźwiedź
vicus, i wieś.

cetēri, ae, a inni
fugitivus, a, um zbiegły
horrendus, a, um straszny, okropny.

induo, ui, ūtum, 3. wdziewam, odziewam
nosco, nōvi 3. znam
quaero, quaesivi, quaesitum 3. szukam; *fugā salutem quaerere* szukać ratunku w ucieczce (por. uw. 22.)
reperio, repperi, repertum 4. znajduję
rudo, ūvi 3. ryczę
terreo 2. straszę.

quoque także
tandem nareszcie.

coepi, coepisse zacząłem (zob. gram. §. 94.)
exsto, āre wystaję
fallo, fefelli 3. oszukuję
fugio, fūgi, (fugitum) 3. uciekam

cum (z ablat.) z, w.

quasi-jakoby.

Uw. 60. W zdaniach porównawczych, zaczynających się od *quasi, ac si, jakoby, jak* gdyby, kładzie się zawsze *coniunctivus*.

10.

Acanthis, idis szczygieł
cantus, us śpiew
cavea, ae klatka
fenestra, ae okno
lusciniā, ae słowik
penna, ae pióro
sonus, i dźwięk, głos
vestis, is suknia.

dubius, a, um wątpliwy; *sine dubio* bez wątpienia
suavis, e przyjemny.

aestimo 1. oceniam; *aliquem ex aliqua re* kogoś podług czegoś
cāno, cecini 3. śpiewam
edo, didi, ditum 3. wydaję
incipio, cēpi, ceptum 3. zaczynam
inclūdo, clūsi, clūsum 3. zamykam
nōto 1. oznaczam
ostendo, stendi 3. pokazuję
pendeo, pependi 2. wiszę.

suaviter przyjemnie.

11.

Concordia, ae zgoda
discidium, i niezgoda
incursio, ōnis napad.

singūli, ae, a po jednym
tutus, a, um bezpieczny.

dilatio 1. rozdzieram

orior, ortus sum 4. powstaję *ac i*
pascor, pastus sum 3. pasę się. *itāque* przeto.

12.

Auxilium, i pomoc
custos, ōdis stróż, pasterz
grex, grēgis trzoda
lacrima, ae łza
metus, us—bojaźń
res, rei rzecz, rzeczywistość; *re*
vera w istocie.

multus, a, um liczny, obfity,
 rześisty.

adsum, affui, adesse jestem obe-
 cny

Uw. 61. W zdaniach pobocznych, wyrażając myśl pod-
 miotu zdania głównego, kładzie się zawsze *conunctivus*.

Felis, is kotka
gallus, i kogut
inimicitiae, arum nieprzyjaźń
mūs, mūrīs mysz
res, rei rzecz, wypadek
stabulum, i stajnia
testis, is świadek.

laetus, a, um wesół, przyje-
 mny, radosny.

aeccurro, curri, cursum 3. przy-
 biegam

descendo, scendi, scensum 3.
 schodzę

Facultas, ātis zdolność, moc
fames, is głód

Midas, ae Midas, bajeczny król
 Frygii

minister, stri sługa

Phrygia, ae Frygia, kraina
 w Azji mniejszej

postis, is (masc.) podwoje

appāreo, ui, (itum) 2. pokazuję się
frustror, ātus sum 1. oszukuję
illūdo, lūsi, lūsum 3. zwodzę
implōro—1. błagam, wzywam
 (por. uw. 22.)

invādo, vāsi, vāsum 3. napadam
lacēro 1. rozdieram

neglĕgo, glēxi, glectum 3. zanied-
 buję, nie zważam na co

propĕro 1. śpieszę.

~~*antea*~~ przedtem
rursus znowu.

13.

extinguo, stinxi, stinctum 3. ga-
 szę; *pass.* gasnę

exterreo 2. przestraszam

iungo, iunxi, iunctum 3. łączę,
 zawieram

mōneo 2. napominam, radzę

nuntio 1. oznajmiam, zwiastuję
~~*sĕdeo, sĕdi, sessum*~~ 2. siedzę.

~~*forte*~~ przypadkiem, właśnie

~~*fortasse*~~ może

~~*nondum*~~ jeszcze nie.

proinde więc, przeto.

14.

ramus, i gałąź

regia, ae pałac królewski.

adnuo, ui 3. potakiwam, przy-
 rzekam

apporto 1. przynoszę

cāpio, cĕpi, captum 3. chwytam

consĭdo, sĕdi 3. siadam

<i>decerpo, cerpsi, cerptum</i> 3. zrywam	<i>mūto</i> 1. zmieniam, zamieniam
<i>efficio, fēci, fectum</i> 3. wykonywam, sprawiam	<i>praesto, stīti, (stātum)</i> 1. świadczam, czynię
<i>expleo, ēvi, ētum</i> 2. napelniam, zaspokajam	<i>tango, tetīgi, tactum</i> 3. dotykam się (por. uw. 31.).
<i>expīro</i> 1. wyzionąć ducha	<i>intērim</i> tymczasem
<i>exulto</i> 1. raduję się	<i>quondam</i> niegdyś
<i>intellēgo, lexi, lectum</i> 3. rozumiem, poznaję	<i>subito</i> nagle.
<i>libēro</i> 1. uwalniam; <i>aliqua re</i> od czegoś	<i>cheu</i> ach.

15.

<i>Bias, antis Bias</i> , jeden z siedmiu mędrców.	<i>nam</i> albowiem.
<i>admōneo</i> 2. napominam, ostrzegam	<i>vero</i> w istocie, i owszem.
<i>asporto</i> 1. unoszę	<i>de</i> (z ablat.) z.
<i>cāpio, cēpi, captum</i> 3. chwytam, zdobywam.	

16.

(Wyraz „*Crispo*“ zmienić na „*Crispus*“.)

<i>Cubiculum, i</i> pokój sypialny	<i>āgo, ēgi, actum</i> 3. pędzę, przepędzam
<i>Domitianus, i</i> Domicjan, cesarz rzymski	<i>capto</i> 1. łapię
<i>musca, ae</i> mucha	<i>configo, fixi, fixum</i> przebijam.
<i>otium, i</i> bezczynność	<i>intus</i> wewnątrz
<i>stilus, i</i> rylec	<i>salse</i> dowcipnie.
<i>Vibius Crispus</i> <i>Wibius Krispus</i> .	<i>ne</i> (przysł. pytaj.) czy.

17.

<i>Diogenes, is</i> <i>Dyogenes</i> , filozof grecki	<i>mitto, mīsi, missum</i> 3. posyłam; <i>ad terram mittere</i> rzucić na ziemię.
<i>poticulum, i</i> kubek.	
<i>ligneus, a, um</i> drewniany	<i>ilico</i> natychmiast
<i>sumptuosus, a, um</i> rozrzutny.	<i>ubique</i> wszędzie.

18.

<i>Caput, itis</i> głowa, główna potrawa	<i>cena, ae</i> obiad
	<i>condimentum, i</i> przyprawa

cursus, us bieg
Eurōtas, ae Eurotas, rzeka
 w Lakonii
~~*ūs, ūris* polewka~~
sītis, is, abl. siti pragnienie
sudor, -ōris pot, znoj
venātus, us polowanie.

~~*mirus, -a, um* dziwny~~
modicus, a, um mierny, skro-
 mny
~~*niger, gra, grum* czarny.~~

careo, ui, (itum) 2. nie mam; *ad* (z accus.) nad.

Agellus, i rólka
~~*copia, ae* obfitość~~
~~*damnatio, ōnis* skazanie, potę-
 pienie~~
~~*familia, ae* czeladź, służba~~
~~*ferramentum, i* sprzęt żelazny~~
~~*forum, i* rynek~~
~~*fructus, us* owoc, plon~~
~~*fruges, um* owoce, plony~~
~~*Furius Crotinus* Furius Kre-
 tinus~~
~~*instrumentum, i* sprzęt, narzę-
 dzie~~
~~*invidia, ae* zazdrość~~
~~*iūs, iūris* prawo, sąd~~
~~*ligo, ōnis* (masc.) motyka~~
~~*lucubratio, ōnis* nocna praca~~
~~*Quirites, ium* Kwiryrowie; na-
 zwa obywateli rzymskich
 w stosunkach wewnętrznych~~
~~*beneficium, i* trucizna, czar~~
~~*vicinus, i* sąsiad~~
~~*vigilia, ae* czuwanie~~
~~*vomer, -ēris* lemiesz.~~

amplus, a, um obszerny, wielki
curatus, a, um pielegnowany
~~*egregius, a, um* wyborny~~
~~*largus, a, um* obfity~~

aliquā re carere nie mieć
 czegoś

eeno 1. jem obiad
condio 4. przygotowam
delecto 1. bawię; *delector aliquā*
re mam w czemś upodoba-
 nie, smakuje mi coś.

minime najmniej, bynajmniej
num (przysł. pytaj.) czy
tandem wreszcie; w pytaniu:
 ż, że, ż to.

19.

ponderosus, a, um ciężki
~~*religiosus, a, um* pozostały, reszta~~
~~*rusticus, a, um* wiejski, gospo-
 darczy~~
~~*satur, -ura, -urum* syty, tłusty~~
~~*vestitus, a, um* odziany.~~

absolvo, solvi, solutum 3. uwal-
 niam
~~*adduco, duci, ductum* 3. przy-
 prowadzam~~
~~*compāro* 1. gotuję, przysparzam
 sobie~~
~~*concito* 1. poruszam, wzbudzam~~
~~*ostendo, stendi* 3. pokazuję~~
~~*valeo, ui, (itum)* 2. zdołam,
 mogę~~
~~*voco* 1. wołam; *in ius vocare*
 zapozwać do sądu.~~

~~*admōdum* bardzo~~
~~*denique* wreszcie~~
~~*eo tam, tamzē*~~
~~*praeterea* oprócz tego.~~

ac si jakoby (por. uw. 60.)
~~*utque* przeto~~
~~*neque* (= et non) i nie, a nie.~~
~~*et non* (= neque) i nie, a nie~~

(Wyraz „reperit“ zmienić na „repperit“.)

Babylonii, ōrum Babilończycy
cadāver, ěris trup
cupiditas, ātis żądza
Darius (Darēus) Daryusz, król
 perski
Hystaspes, is Hystaspes
imperium, i panowanie
inopia, ae niedostatek
inscriptio, ōnis napis
locus, i miejsce
monumentum, i pomnik
Nitōcris Nitokris
sepulcrum, i grób, grobowiec.

conspicuus, a, um widoczny
editus, a, um wyniosły
insatiabilis, e nienasycony
inviolātus, a, um nienaruszony.

aperio, perui, pertum 4. otwieram

Aequitas, ātis równość, prawość
ars, artis sztuka, zaleta
audacia, ae odwaga
bonum, i dobro, cnota
iurgium, i spór
libido, ĩnis żądza, upodobanie
militia, ae służba wojskowa
nugae, ārum fraszki, figle
simultas, ātis niechęć, nieprzyjaźń
supplicium, i modły; *supplicia*
deorum cześć bogów
usus, us użycie, doświadczenie
victus, us pożywienie.

arduus, a, um stromy
asper, a, um szorstki, chropowaty, przykry
decōrus, a, um ozdobny, piękny
fidēlis, e wierny
formidolōsus, a, um straszny

dubito 1. wątpię, waham się
exstruo, struxi, structum 3. stawiam, buduję
indigeo, ui 2. potrzebuję
inscribo, scripsi, scriptum 3. piszę na czym
libet, uit 2. podoba się
obtineo, tinueo, tentum 2. dzierżę
pervenio, veneo, ventum 4. przychodzę, dostaję się
prosum, profui, prodesse jestem pożyteczny (zob. gram. §. 87.)

reperio, repperi, repertum 4. znajduję
teneo, ui 2. trzymam, trapię
violo naruszam.

tamen jednak
verum lecz, ale.

insolitus, a, um niezwykle
magnificus, a, um wspaniały,
 hojny
militāris, e wojskowy
parcus, a, um oszczędny.

certo 1. walczę
cōlo, colui, cultum 3. uprawiam, pielęgnuję; *bonos mores colere* starać się o dobre obyczaje

cūro 1. staram się; *aliquid* o coś
dōmo, ui, itum 1. oswajam, poskrwiam, zwyciężam
exerceo 2. ćwiczę się; *iurgia cum aliquo exercere* żyć w sporze z kimś
valeo, ui, (itum) 2. jestem zdrow, mam znaczenie.

Aestas, ātis lato
autumnus, i jesień
axis, is (masc.) oś
calor, ōris ciepło
defectio, ōnis ubywanie; *defectio*
solis zaćmienie słońca
fons, fontis źródło
frigus, ōris mróz, zimno
globus, i kula
hiems, hiēmis zima
lumen, ĩnis światło
lux, lūcis światło
planētae, ārum planety
tenēbrae, ārum ciemność
ver, vēris wiosna.

incredibilis, e niepodobny do
 wiary, nadzwyczajny.

absum, afui, abesse jestem nie-
 obecny, daleki
calefacio, fēci, factum 3. ogrze-
 wam
collustro 1. oświecam

Candor, ōris blask
conspetus, us widok
mutatio, ōnis zmiana
plenilunium, i pełnia.

aversus, a, um odwrócony
novus, a, um nowy; *nova luna*
 nów księżyca
opācus, a, um ciemny
pallidus, a, um blady.

appello 1. nazywam
cerno, ěre widzę

Aēr, ěri powietrze
gramen, ĩnis trawa
lacus, us jezioro

Przykł. łac. I. kl.

22.

contingo, tigi, tactum 3. doty-
 kam, zdarzam się, następuję
efficio, fēci, factum 3. wykony-
 wam, sprawiam
interpōno, posui, positum 3.
 wkładam; *pass.* wchodzę
minuo, ui, ūtum 3. zmniejszam
oblēgo, texi, tectum 3. zakry-
 wam, zasłaniam
pello, pepuli, pulsum 3. pędzę,
 rozpraszam
rōto 1. obracam
surgo, surrexi, surrectum 3. po-
 wstaję, pokazuję się, wscho-
 dzę
vigeo, ui 2. żyję.

longius dalej
propius bliżej.

circa (z *accus.*) naokoło.

modo — modo jużto — jużto
quia ponieważ.

23.

creresco, crēvi 3. rosnę, przy-
 bywam
decreresco, crēvi 3. ubywam
illumino 1. oświecam
obscurō 1. zaciemniam
pervēnio, vēni, ventum 4. przy-
 chodzę
splendo, ěre jaśnieję.

eo tam
interdiu we dnie.

ubi gdzie
uti jak.

24.

nubes, is chmura, obłok
olus, ěris jarzyna, warzywo
piscis, is ryba

pratum, i łąka
quadrupes, edis zwierzę czwo-
ronożne

rivus, i strumień

vallis, is dolina

vermis, is robak.

universus, a, um cały.

conspicio, spexi, spectrum 3. spo-
strzegam

Annis, is rzeka

Appenninus, i Apeniny, łańcuch
gór w Italii

Campania, ae Kampania, kraina
w Italii

caput, itis głowa, stolica

claritas, ātis sława

collis, is pagórek

fertilitas, ātis urodzajność

latitudo, inis szerokość

longitudo, inis długość

nemus, ōris gaj

nobilitas, ātis sława, rozgłos

olea, ae drzewo oliwne

Padus, i Pad

paeninsula, ae półwysep

plaga, ae okolica, kraina

salubritas, ātis zdrowość

Tiberis, is Tyber

ubertas, ātis obfitość

vitis, is winna latorośl

amoenus, a, um przyjemny, roz-
koszny

Argentum vivum żywe srebro,
rteć

artifex, icis sztukmistrz

chalybs, ybis stal

cuprum, i miedź

instrumentum, i narzędzie

nummus, i pieniądz

ornamentum, i ozdoba

curro, cucurri, cursum 3. biegam
distribuo, ui, utum 3. dzielę
nāto 1. pływam

pendeo, pependi 2. wiszę

possideo, sēdi, sessum 2. posia-
dam

rēpo, repsi reptum 3. czołgam
się.

sub (z ablat.) pod.

25.

apricus, a, um słoneczny

celēber, bris, bre ludny

fertilis, e żyzny

inferus, a, um dolny; *mare in-*
ferum morze dolne, t. j.

Tyrreńskie

mirus, a, um dziwny, nadzwyy-
czajny

opācus, a, um cienisty

opportūnus, a, um wygodny

praecipuus, a, um główny

singūli, ae, a poszczególni

situs, a, um położony

superus, a, um górny; *mare su-*
perum morze górne, t. j.

Adryatyckie.

denique wreszcie

ibi tam

imprimis przedewszystkiem,
szczególnie

olim niegdyś

praecipue szczególnie.

26.

plumbum, i ołów

stannum, i cyna

vās, vāsis, plur. vasa, ōrum na-
czynie.

ignobilis, e nieszlachetny

mollis, e miękki

nobilis, e szlachetny.

conficio, fēci, factum 3. wyrobiam
cūdo, cūdi 3. kuje
effodio, fōdi, fossum 3. wykopuje

Dens, dentis ząb
ebur, ōris kość słoniowa
libra, ac fūnt
ministerium, i posługa
ōs, ōris pysek
pabulum, i pasza
pondus, ēris ciężar, waga
proboscis, īhis trąba.

adultus, a, um dorosły
crassus, a, um gruby
flexilis, e giętki
horrendus, a, um straszny
minutus, a, um drobny
notus, a, um znany
terrester, stris, stre lądowy.

arrīpio, ripui, reptum 3. chwytam
contēro, trīvi, trītum 3. zgniatam
exsto, stīti 1. wystaję

Caro, carnis mięso
cauda, ae ogon
fames, is głód
impētus, us napad
incessus, us chód
īnba, ae grzywa
leaena, ae lwica
os, ossis kość
pectus, ōris pierś
saltus, us skok.

furens, entis szalony
horribilis, e straszny
irātus, a, um rozgniewany
robustus, a, um silny
superbus, a, um pyszny

innāto 1. pływam; *alicui rei* na czemś
repērio, reppēri, repertum 4. znajduję.

27.

insēro, serui, sertum 3. wkładam; *alicui rei* do czegoś
mando, di, sum 3. żuję
mansuesco, suēvi, suētum 3. ułaskawiam się
promīneo, ui 2. wysterczam, wystaję
prosterno, strāvi, strātum 3. powalam
spīro 1. oddycham
ūtor, usus sum 3. używam; *aliqua re* czegoś.

deinde potem
denique nareszcie
praeterea nadto.

ut jak.

ad (przy liczebn.) około.

28.

violentus, a, um gwałtowny.

agīto 1. poruszam; *aliquid* czemś
careo, ui 2. nie mam; *aliqua re* czegoś
cōgo, coēgi, coactum 3. przymuszam
confringo, frēgi, fractum 3. gruchocę, łamię
devōro 1. pożeram
invādo, vāsi, vāsum 3. napadam
persēquor, secūtus sum 3. ścigam
prehendo, di, sum 3. chwytam.

facile łatwo
ferociter dziko

tum wtedy, następnie
una razem.

Bellua, *ae* zwierzę
discrimen, *inis* różnica
felis, *is* kot
pellis, *is* skóra
sanguis, *inis* krew
tigris, *is* tygrys
velocitas, *ātis* szybkość.

calidus, *a*, *um* ciepły
crudelis, *e* okrutny
incredibilis, *e* niepojęty
virgatus, *a*, *um* prążkowany.

adorior, *ortus sum* 4. napadam
aequo 1. wyrównywam; *aliquem* komuś

ac i
nisi (z poprzedzającym prze-
czeniem) tylko.

29.

aestimo 1. cenię; *magis aesti-*
mare wysoko cenić
eripio, *ripui*, *reptum* 3. wydzie-
ram
nascor, *natus sum* 3. rodzę się
sitio 4. pragnę (por. uw. 22.).

fere prawie
paene prawie
pulcherrime bardzo pięknie
rarissime bardzo rzadko.

ideo dlatego
vero zaś.

